

PASVALIO MIESTO BENDRASIS PLANAS

Esamos būklės analizė

Planavimo organizatorius:

Pasvalio rajono savivaldybės
administracijos direktorius,
Vytauto Didžiojo a. 1, LT-39043
Pasvalys

Plano rengėjai:

VĮ Valstybės žemės fondo Kraštotvarkos ir
teritorijų planavimo skyrius,
Konstitucijos pr. 23 A korpusas, LT-08105 Vilnius

II „Atkulos projektai“,
Savanorių pr. 11A-83, LT-03116 Vilnius

Vilnius, 2011

OBJEKTAS: Pasvalio miesto teritorija

PLANAS: Pasvalio miesto bendrasis planas

PLANAVIMO RŪŠIS IR LYGMUO: Savivaldybės lygmens bendrasis planas

PLANAVIMO ORGANIZATORIUS: Pasvalio rajono savivaldybės administracija

TURINYS:

- I. Tekstinė dalis**
 - 1. Aiškinamasis raštas
- II. Grafinė dalis**
 - 1. Žemės naudojimo brėžinys M 1:5 000

PASVALIO MIESTO BENDRASIS PLANAS		
RENGIMO ETAPAS, ESAMOS BŪKLĖS ANALIZĖS STADIJA		Data
Plano rengėjai	VĮ VALSTYBĖS ŽEMĖS FONDAS KRAŠTOTVARKOS IR TERITORIJŲ PLANAVIMO SKYRIUS Konstitucijos pr. 23 A korpusas, LT-08105 Vilnius; tel.8-(5)-261 88 56; tel./faksas 8-(5)-262 16 72	2011-11-07
	I.Į. "Atkulos Projektai" Savanorių pr. 11A-83, LT-03116 Vilnius; tel.: 8-(5)-216 28 69	
	Skyriaus viršininkė, projekto administratorė Rita Palčiauskaitė Projekto vadovas Dainius Kitovas (atest. Nr. A941) Projekto dalies vadovė Laimutė Janulienė (atest. Nr. A413) Architektė, nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos specialistė Danguolė Tymukaitė (atest. Nr. 0827) Inžinierė Gerda Laskevičiūtė Teritorijų planavimo specialistė Tatjana Garnelė Inžinierė Birutė Mizarienė Inžinierius Mantas Morkvėnas	

Aiškinamojo rašto turinys

1. MIESTO VIETA IR REIKŠMĖ	5
2. KRAŠTOVAIZDŽIO MORFOLOGINĖ IR VIZUALINĖ STRUKTŪRA	6
2.1. GAMTINĖ APLINKA	6
2.1.1. Gamtinė aplinka Pasvalio miestovaizdyje	6
2.1.2. Klimatas	6
2.1.3. Reljefas ir geomorfologija	6
2.1.4. Gamta	10
2.1.5. Gamtinis karkasas	16
2.1.6. Ekologinis tinklas, saugomos teritorijos	18
2.1.7. Estetinis vertinimas ir rekreaciniai ištekliai	20
<i>Apibendrinimas ir literatūra</i>	22
2.2. KULTŪROS PAVELDAS	24
2.2.1. Kultūros vertybės, jų būklė ir naudojimas	24
2.2.2. Miesto urbanistinės raidos apžvalga	27
<i>Apibendrinimas ir literatūra</i>	42
3. DEMOGRAFINĖ IR SOCIALINĖ BŪKLĖ	43
3.1. Gyventojų sklaida	43
3.2. Žmogiškųjų išteklių įvertinimas	44
3.3. Darbo rinkos ypatybės ir nedarbas	45
3.4. Socialinės paslaugos, socialinė slauga	46
3.5. Socialinių paslaugų infrastruktūra	49
3.5.1. Sveikatos priežiūra	49
3.5.2. Švietimas	50
3.5.3. Kultūra ir sportas	52
3.5.4. Poilsis ir rekreacija	53
3.6. Būsto būklė ir plėtros politika	55
<i>Apibendrinimas ir literatūra</i>	56
4. EKONOMINĖ BŪKLĖ	59
<i>Apibendrinimas ir literatūra</i>	61
5. MIESTO PLANO STRUKTŪROS IR KOMPOZICIJOS ANALIZĖ	62
5.1. Miesto kompozicija	62
5.2. Miesto struktūra ir įvaizdis, miestovaizdžiai	66
5.3. Miesto plano struktūra, gatvių tinko ir užstatymo charakteris	67
5.4. Miesto plano struktūros plėtros ir kompozicijos problemos	70
<i>Apibendrinimas ir literatūra</i>	71
6. ŽEMĖS NAUDOJIMO BŪKLĖ	72
6.1. Žemės naudmenų pasiskirstymas ir žemės fondo kitimo tendencijos	72
6.2. Žemės rinkos būklė	74
<i>Apibendrinimas ir literatūra</i>	76
7. TRANSPORTO SISTEMOS BŪKLĖ	77
7.1. Išoriniai ryšiai, gatvių infrastruktūra, automobilių stovėjimo aikštelės	77
7.2. Bendrasis eismo intensyvumas	78
7.3. Transporto ir keleivių srautų eismo analizė	80
<i>Apibendrinimas</i>	80

8. INŽINERINĖS INFRASTRUKTŪROS BŪKLĖ	81
8.1. Vandentieka	81
8.2. Vandenvala	82
8.3. Lietaus nuotekų sistema	82
8.4. Dujų tiekimas	82
8.5. Atliekų tvarkymas	83
8.6. Šilumos tiekimas	84
8.7. Elektros tiekimas	86
8.8. Telekomunikacijos ir ryšiai	87
<i>Apibendrinimas</i>	87
9. TERITORIJOS KOMPLEKSINIS VERTINIMAS	88
9.1. Teritorijos tvarkymo probleminiai arealai	88
9.2. Esamos būklės analizės išvados	90

1. MIESTO VIETA IR REIKŠMĖ

Pasvalys yra Pasvalio rajono savivaldybės teritorijos centrinėje dalyje ir yra jos centras. Pietrytinė miesto dalis ribojasi su europiniu magistraliniu keliu E67 (A10) (Helsinkis - Talinas – Ryga – Panevėžys - Kaunas – Varšuva - Vroclavas - Praha), o šiaurės vakarų pusėje miestas remiasi į Mūšos upę. Pasvalyje, daugiau kaip prieš 500 metų įsikūrusiame Lėvens ir Svalios santakoje, šiandien gyvena Pasvalyje gyvena 7997 gyventojai¹, o miesto teritorija užima 722,3 ha².

Pasvalys išsidėstęs 40 kilometrų į šiaurę nuo Panevėžio, 29 kilometrų į vakarus - nuo Biržų ir 36 km į rytus nuo Pakruojo. Pasvalys atitolęs nuo didžiausių Lietuvos miestų didesniu kaip 150 km atstumu (nuo Vilniaus – 182 km, nuo Kauno – 152 km)³.

Keliaujant nuo Pasvalio į šiaurę per Saločius, galime pasiekti Latvijos Respubliką (iki Saločių PP 29 km), o per Bauskę, iki kurios yra 49 km, galima pasiekti Rygą, esančią už 96 km nuo Pasvalio.

Pasvalys yra vienas iš vienuolikos Panevėžio regiono miestų, sudarančių Šiaurės Rytų Lietuvos urbanistinio karkaso pagrindą. Miesto, esančio šalies pakraštyje, reikšmė priklauso nuo jo tarptautinių ryšių. Istorškai susiklosčiusi patogi Pasvalio geografinė padėtis yra išnaudojama nepilnai.

Lietuvos Respublikos teritorijos bendrajame plane nustatytos miestų kategorijos ir apibrėžta jų vieta Lietuvos gyvenviečių sistemoje. Pasvaliui priskirtas lokalinio a (trečiojo) lygmens esamų savivaldybių centrų, pakankamo potencialo, palaikomų kategorijai.

Pasvalys – savaiminės raidos Aukštaitijos miestas, įsikūręs ir augęs prekybos kelių sankirtoje. Šiuo metu, tai intensyvaus žemės ūkio teritorijų aptarnavimo administracinis centras, užtikrinantis Pasvalio rajono savivaldybės teritorijos plėtros tolygumą.

Mieste dominuoja žemės ūkio produkcijos perdirbimo pramonė.

¹ Lietuvos statistikos departamento 2011-01-01 duomenys // <http://www.stat.gov.lt>

² Nacionalinė žemės tarnybos prie Žemės ūkio ministerijos Valstybės įmonės Registrų centras LR Žemės fondo 2010-01-01 duomenys

³ Lietuvos automobilių kelių direkcijos prie Susisiekimo ministerijos 2011-06-01 duomenys // <http://www.lra.lt/lt.php/atstumai>

2. KRAŠTOVAIZDŽIO MORFOLOGINĖ IR VIZUALINĖ STRUKTŪRA

2.1. GAMTINĖ APLINKA

2.1.1. Gamtinė aplinka Pasvalio miestovaizdyje

Pasvalys – miestas šiaurės Lietuvoje, Panevėžio apskrityje, 38 km į šiaurę nuo Panevėžio. Pasvalio rajono savivaldybės centras, Pasvalio miesto seniūnija yra apylinkių seniūnijos centras. Miestas yra prie kelių Šiauliai – Pasvalys, Pasvalys – Biržai ir Via Baltica magistralės ruožo Panevėžys-Ryga sankirtos. Miesto plotas – apie 724,8 hektarai. Pasvalys - radialinio tipo miestas, turintis per 60 gatvių, iš kurių svarbiausios gatvės subėga į senąją aikštę – buvusią miestelio turgavietę šalia bažnyčios.

Pasvalio miesto gamtinę aplinką formuoja Mūšos – Nemunėlio lyguma ir trijų upių apsuptis. Miestas išsidėstęs abipus Lėvens upės, didesnioji dalis – dešiniajame jos krante. Šiauriniu miesto pakraščiu teka Mūšos upė. Miestui vardą suteikė Svalia – nedidelė upė, įtekanti į Lėvenį miesto centrinėje dalyje šalia bažnyčios.

Miestą supa agrarinis kraštovaizdis, jį pajvairina upių slėniai ir mozaikiškai išsibarstę nedideli miškų ploteliai. Dirbamos žemės plotų yra pietiniame, vakariniame miesto pakraščiuose. Didesni miško masyvai nuo miesto yra nutolę pietvakarių kryptimi apie 4 kilometrus – tai Moliūnų, Žadeikių miškai. Prie Mūšos miesto šiaurinėje dalyje prisišliję sodai.

Miesto gamtinė aplinka - žemės paviršius, hidrografinis klimatas ir augalija. Ją įtakoja klimatas, gyvūnija, žmogaus veikla. Pagrindinis miesto gamtinis akcentas - Lėvens upė, dalijanti miestą į dvi dalis. Lėvuo, bei kitos upės ir jų pakrantės svarbios Pasvaliui ne tik kaip miesto įvaizdžio ir sveikos gyvenamosios aplinkos formuotojai, bet ir kaip ekologinės atsvaros elementai, gyvūnų ir augalų rūšių migracijos koridoriai.

Pasvalio miesto aplinkos formavimui svarbūs gamtinės morfostruktūros elementai – Lėvens upė ir miesto tvenkinys, su savo vingiais ir paslėniu, Mūšos, Svalios upės, tai pat tokie gamtiniai elementai, kaip paupių želdynų sistema, Pasvalio pietvakariuose esantis miesto kultūros ir poilsio parkas, Šilo ežeras, nedidelės kūdros, bei šio krašto išskirtiniai gamtos objektai – smegduobės, reprezentuojamos Smegduobių parke tarp Panevėžio gatvės ir magistralės Via Baltica.

2.1.2. Klimatas

Lietuvos teritorija yra vidutinių platumų klimato zonoje ir pagal B. Alisovo klimato klasifikaciją priklauso Atlanto kontinentinės miškų srities pietvakariniam posričiui. Į kraštą dažniausiai atklystantys Atlanto ciklonai atneša drėgnus, tačiau neatšiaurius orus. Pasvalio miesto teritorija patenka į Vidurio žemumos klimatinio rajono Mūšos - Nevėžio parajonį. Šio parajonio klimatinius savitumus nulemia adiabatinis oro masių leidimasis nuo gretimų aukštumų ir dirvožemių perdrėkis dėl vandens blogo nutekėjimo plokščiu paviršiumi, vietiniai reljefo pažemėjimai su padidėjusiu gruntų užpelkėjimu.

Ustukuose prie Pasvalio miesto yra vandens matavimo stotis, atliekanti meteorologinius stebėjimus: atmosferos reiškinių, kritulių kiekio, oro temperatūros, sniego dangos storio ir pan.

Vidutinė metinė saulės spindėjimo trukmė Mūšos - Nevėžio parajonyje trunka apie 1700-1750 valandų per metus. Bendroji saulės radiacija nesiekia 84 kkal/cm². Dienų, kai vid. paros oro temperatūra aukštesnė už 0° C būna 250, o aukštesnė už 15° C – 80.

Parajonis, kaip ir visa Lietuva, yra drėgmės pertekliaus zonoje. Fiksuojamas vidutinis metinis kritulių kiekis mieste – 471 mm, iš jų šiltuoju metų laiku - 428 mm, šaltuoju – 143 mm.

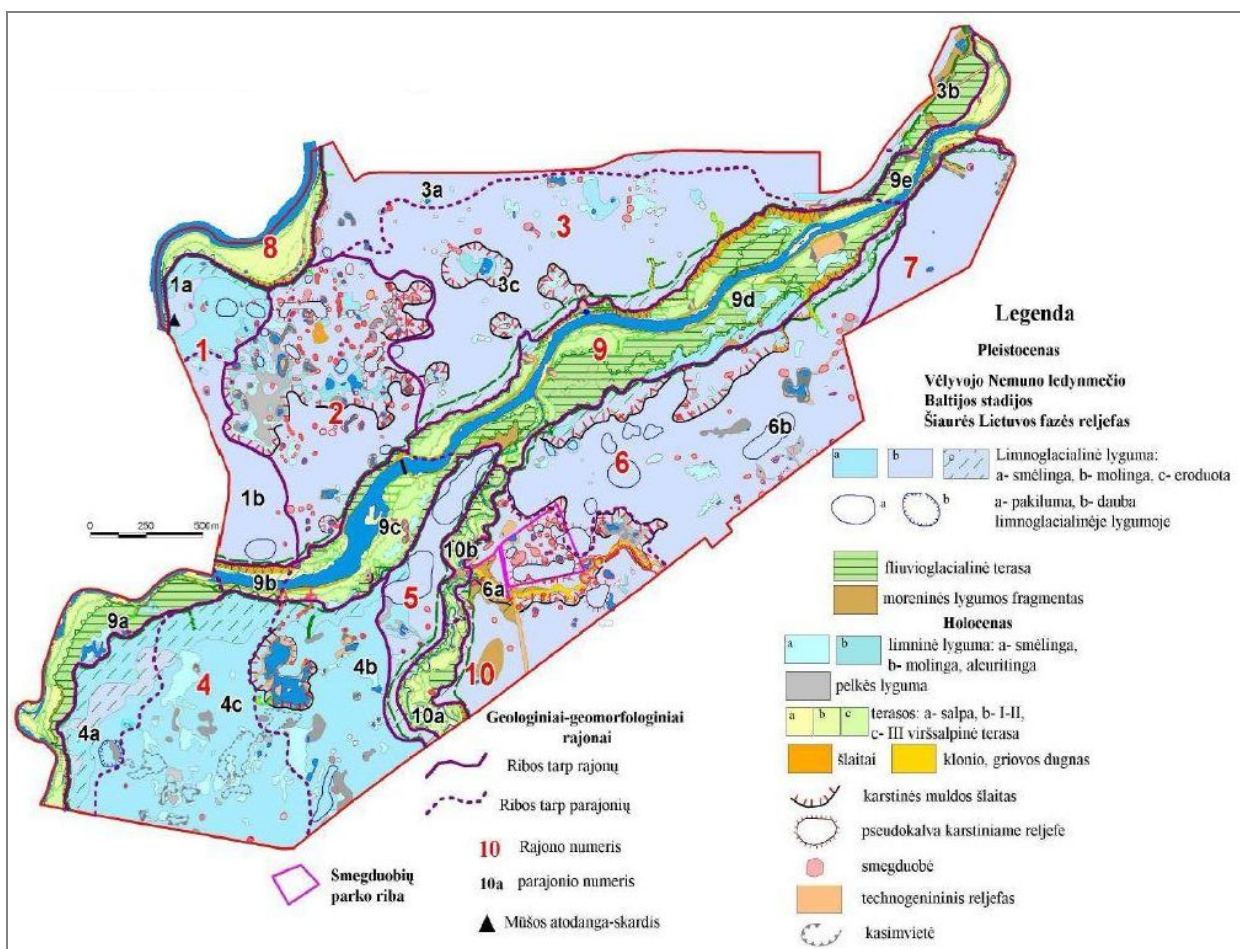
Gausūs lietūs dažni vasaros mėnesiais, mažiausiai kritulių iškrenta sniego ir ledo forma nuo sausio iki kovo mėnesio.

Metuose dažniausiai vyrauja pietų, pietvakarių krypties vėjai. Pastovi sniego danga atsiranda gruodžio 23 d., o išnyksta – kovo 15 d.¹

2.1.3. Reljefas ir geomorfologija

Pasvalio miesto teritorija patenka į Pabaltijo žemumos fizinę geografinę sritį, Mūšos - Nemunėlio lygumos rajoną, Joniškėlio-Pasvalio mikrorajoną. Pasvalio teritorijoje ir apie ją vyrauja giliai molingosios lygumos vietovaizdis, kurį paįvairina trijų upių išvagoti slėniai. Miesto teritorija nepasižymi staigiais peraukštėjimais ir dideliais aukščių skirtumais. Vyraujantis žemės paviršiaus aukštis yra 30-35 metrų virš jūros lygio. Miesto teritorijos reljefas žemėja Lėvens upės link.

Prieš 350 mln. metų šiame krašte tyvuliavo negilios senovinės marios, kurių dugne susikaupė dabar vadinami Devono sistemos Tatulos svitos gipso klodai. Vėliau, atslinkus ledynmečiams, juos uždengė kitokios nuosėdos. Atsitraukiant paskutiniajam ledynmečiui, prieš maždaug 10 tūkst. metų čia vėl tyvuliavo marios, tik šįkart suklojo limnoglacialinio molio sluoksnius. Jie yra šiandieninio derlingo dirvožemio pagrindas. Poledynmečiu ir Holocene limnoglacialinę lygumą suraižė Mūšos ir jos intakų kloniai-slėniai.

2.1.3.1 pav. Pasvalio miesto geomorfologinis žemėlapis (Pasvalio miesto inžinerinės geologinės sąlygos, LGT, 2010)

Kvartero nuogulų dangą Pasvalio miesto teritorijoje neištisinė: Lėvens vagoje ir žemesniosiose upės terasose žemės paviršiuje atsidengia prekvartero uolienos, dažniausia – dolomitiniai miltai. Kvartero nuogulų storis įvairiose miesto dalyse kinta nuo 0 iki 34,2 m. Kvartero dangą visiškai išplauta Lėvens ir Svalios upių slėniuose centrinėje miesto dalyje.

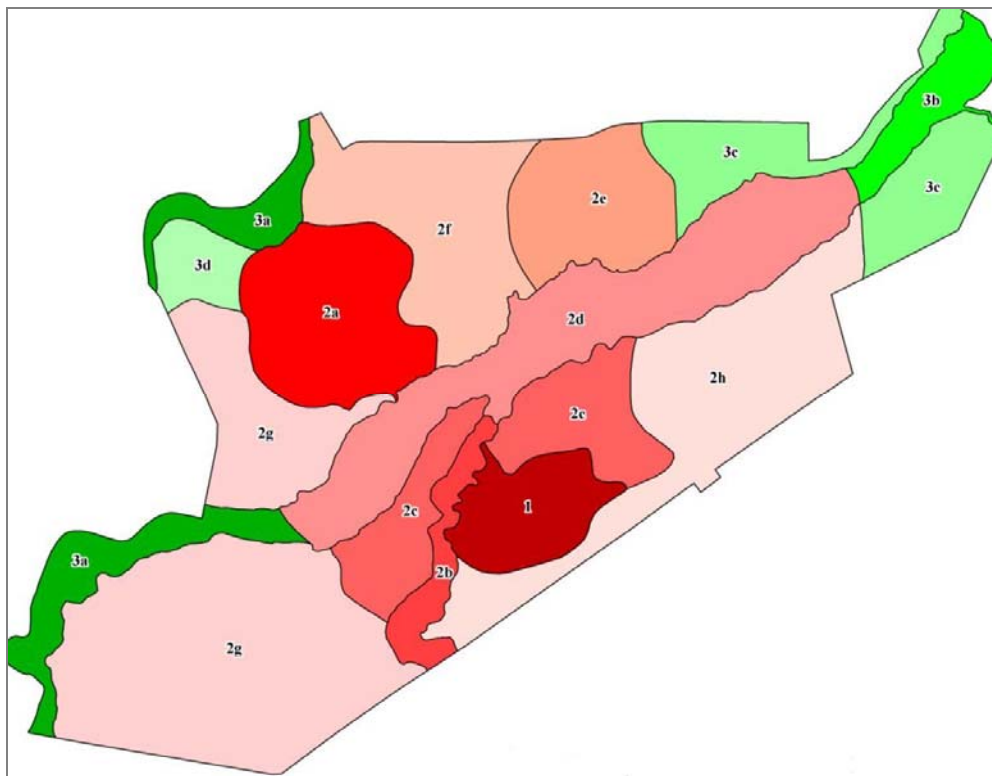
¹ Lietuvos hidrometeorologijos tarnybos prie Aplinkos ministerijos duomenys

Po moreninio priemolio, molio ir smėlio nuogulų sluoksniu nesunkiai pasiekiamas gipso klodas, todėl miesto teritorija priskiriama aktyvaus karsto rajonui. Lietaus ar sniego tirpsmo vandeniui ištirpdžius gipsingą sluoksnį, atsiveria po žeme ertmės, kurioms įsmukus, susidaro piltuvo formos įdubos, vadinamos smegduobėmis. Viena jų, valstybės mastu saugomas gamtos paminklas – Žalsvasis šaltinis, esantis mieste kairiojoje Lėvens pakrantėje.

Miestų teritorijos yra tankiai urbanizuotos, čia aukštas antropogenizacijos laipsnis (iki 90 %), todėl žemės paviršiaus apsaugotumo požiūriu yra priskiriamos neapsaugotoms teritorijoms. Pasvalio miestas yra įsikūręs lygumoje, todėl antropogeninės veiklos padariniai, vertinant įtaką reljefui, yra sąlyginai mažesni negu mieste, įsikūrusiame kalvotoje vietovėje. Dėl tos pačios priežasties mažesnė gamtinių reiškinių vykdoma žemės paviršiaus erozija.

Vis dėlto Pasvalio mieste išlieka smegduobių, didžiausią mieste gamtinę degradaciją galinčių sukelti ir inžineriniu požiūriu pavojingiausių geologinių reiškinių, formavimosi tikimybė. Lietuvos geologijos tarnybos duomenimis intensyvi gipso cheminė denudacija ypač grėsminga tose karstinio rajono vietose, kur yra plona (iki 10 m) danga virš tirpių Viršutinio devono gipsingų uolienų. Mūša ir Lėvuo intensyviai dreuoja Ystro-Tatulos karstinį vandeningąjį horizontą, palyginti dideli požeminio vandens judėjimo greičiai, todėl čia sparčiai didėja senos ir formuojasi naujos karstinės tuštumos, atsiveria karstinės įgriuvos (žr. 2 pav.), deformuojasi pastatai, pažeidžiami inžineriniai tinklai. Ryškiausi miesto reljefo pokyčiai galimi intensyvių vasaros liūčių metu, kada dėl sparčios vandens apykaitos tarp paviršinio ir požeminio vandens yra intensyviai tirpinamos gipsingos uolienos.

Pagal 2010 metais sudarytą Šiaurės Lietuvos karstinio rajono teritorijos pastovumo karsto atžvilgiu žemėlapi, Pasvalio miestas patenka į santykinai mažo pastovumo karsto atžvilgiu teritorijas. Plotuose, kur per 100 metų gali atsirasti nuo 20 iki 50 smegduobių 1 kv. kilometre, vykdant ūkinę veiklą patariama atkreipti dėmesį į karsto grėsmę. Juose turi būti atliekami didesnės apimties inžineriniai geologiniai tyrimai, vertinamas konkrečios teritorijos ar statinių pastovumas karsto atžvilgiu, ir jei reikia, taikomos prieškarstinės priemonės.

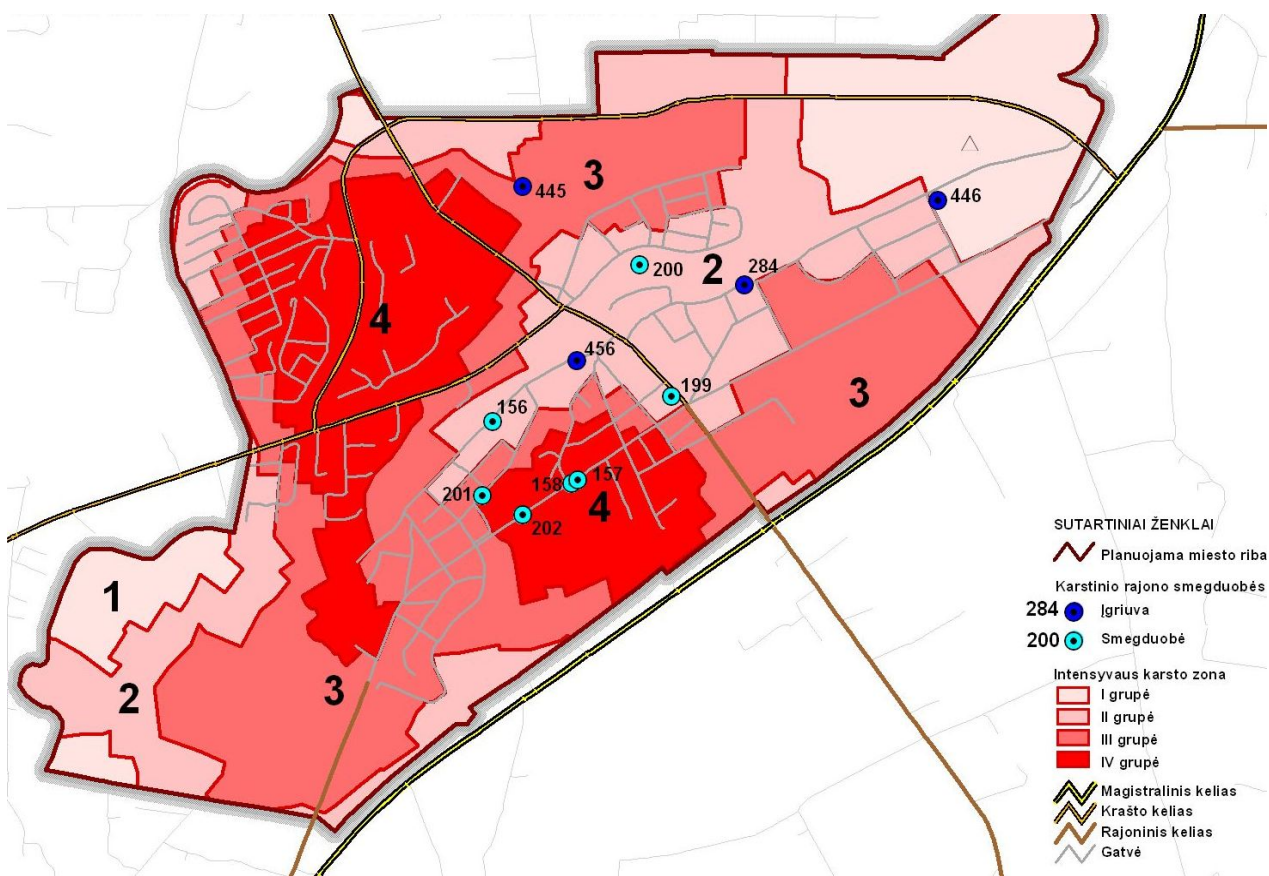

2.1.3.2 pav. Pasvalio miesto teritorijos inžineriniai geologiniai rajonai pagal lauktiną įgriuvų skaičių 1 km² plote per 1 metus: 1 – labai nepastovus dėl karsto, 2 (a,b,c,d,e,f,g,h) - nepastovus dėl karsto, 3 (a,b,c,d) – sumažėjusio pastovumo dėl karsto (Pasvalio miesto inžinerinės geologinės sąlygos, LGT, 2010)

Pasvalio mieste patiems nepastoviausiams karstėjimo atžvilgiu plotams priskirta miesto centrinė tarp Via Baltica magistralės ir Svalios upės bei šiaurės vakarinė dalys. Šių teritorijų nepastovumą lemia požeminių tuštumų buvimas, padidėjusi požeminio vandens apytaka, požeminio vandens agresyvumas gipso atžvilgiu, santykinai nedidelio storio nekarstėjančių uolienu ir nuogulų danga.

Pagal lauktiną smegduobių skaičių viename kvadratiname kilometre per metus, Pasvalio miesto teritorija suskirstyta į 3 inžinerinius geologinius rajonus: dėl karsto labai nepastovų, nepastovų ir sumažinto pastovumo. Labai nepastoviam dėl karsto rajone lauktinai per 1 metus 1 km² plote ≥ 1 įgriuvų, nepastoviam - 0,1-1 įgriuvų, sumažėjusio pastovumo dėl karsto - 0,01-0,05 įgriuvų (žr. 2.1.3.2 pav.).

Pavasari ir rudenį vanduo nepilnai išotintas CaSO₄, todėl tirpina gipsą. Vandens įtakojami taip pat yra ir šlaitai. Jų stabilumas labiausiai priklauso nuo lietaus intensyvumo. Augalija, ypač daugiaardė, geriausiai apsaugo nuo žemės paviršiaus erozijos, todėl žaliąsias miesto zonas, kuriose nevykdoma urbanistinė veikla, galima priskirti geriau apsaugotoms teritorijoms.

2.1.3.3 pav. Intensyvaus karsto zona, grupės (I-IV) ir karstinio rajono smegduobės. Lietuvos geologijos tarnybos 2012-03-01 duomenys.

Vadovaujantis LR Vyriausybės 1991 12 24 nutarimu Nr. 589 „Dėl priemonių šiaurės Lietuvos karstinio regiono gyvenamajai aplinkai ir ekologiškai būklei gerinti“ ir Aplinkos apsaugos reikalavimų ūkinei veiklai šiaurės Lietuvos karstinio regiono intensyvaus karsto žemėje aprašu, patvirtintu LR Vyriausybės 2006 06 01 nutarimu Nr. 549 (Žin., 2006, Nr.64-2364), LR Aplinkos ministerija ir Lietuvos geologijos tarnyba tvarko karstinių regionų vietovių duomenis, atsako už intensyvaus karsto zonos ribas bei žemės grupavimą pagal karstinių reiškinių intensyvumą kriterijus:

I grupės žemė – 100 hektarų plote aptinkama nuo 5 iki 20 karstinių smegduobių;

II grupės žemė – 100 hektarų plote aptinkama nuo 21 iki 50 karstinių smegduobių;

III grupės žemė – 100 hektarų plote aptinkama nuo 51 iki 80 karstinių smegduobių;

IV grupės žemė – 100 hektarų plote aptinkama daugiau kaip 80 karstinių smegduobių.

2.1.3.1 lentelė. Šiaurės Lietuvos karstinio rajono (teritorija C,100) smegduobės Pasvalio miesto teritorijoje. Lietuvos geologijos tarnybos 2012-03-01 duomenys.

KODAS, N,7,0	TIPAS,C,50	APRASAS,C,254	ADRESAS,C, 254
201	Smegduobė	tarp namų Nr. 9 ir Nr. 11. Smegduobė Nr.105 [1] yra pakitęs (-usi) ir sutampa su Smegduobė Nr.105	Pasvalio m., Žalioji g.
199	Smegduobė	Pasvalio m., Vilniaus g. Nr. 30. Smegduobė Nr.102 [1] yra pakitęs (-usi) ir sutampa su Smegduobė Nr.102	Pasvalio m., Vilniaus g.
158	Smegduobė		Pasvalio m., Panevėžio g.
157	Smegduobė	šalikelėje ties namų Nr. 40	Pasvalio m., Panevėžio g.
200	Smegduobė	Žalsvasis šaltinis. Žalsvasis šaltinis [1] yra pakitęs (-usi) ir sutampa su Žalsvasis šaltinis	Pasvalio m., Kalno g.
456	Įgriuva	Įgriuva atsiradusi pavasarį po banko centrine dalimi, prie pagrindinio įėjimo.	Pasvalio m.
202	Smegduobė	Važiuojamoje dalyje prie tilto per Svalios upę. Smegduobė Nr.108 [1] yra pakitęs (-usi) ir sutampa su Smegduobė Nr.108	Pasvalio m., Panevėžio g.
156	Smegduobė	važiuojamoje dalyje	Pasvalio m., Nepriklausomybės g.
284	Įgriuva	Ši įgriuva atsivėrė staiga apie 10 val. šios gatvės važiuojamoje dalyje ties namu Nr. 54 ir buvo 3 m gylis (iki vandens 2,7 m) ir tik apie 1 m skersmens, o įskaitant po važiuojamąją dalimi ir šaligatviu susidariusios tuštumos skliautą, visas skersmuo g	Pasvalio m., Biržų g.
446	Įgriuva	Įgriuva atsivėrė prie metalinių garažų, 45 m. nuo S. Neries gatvės į ŠR.	Pasvalio m.
445	Įgriuva	Nauja įgriuva atsiradusi Pasvalio kelių tarnybos teritorijoje, metalo laužo sandėliavimo aikštelėje. Ji yra ovalios formos, simetrinė. Įgriuva atsivėrusi senos smegduobės vietoje.	Pasvalio m.

2.1.4. Gamta

Gamta – natūralus, materialus pasaulis, apimantis įvairių formų energiją. Gamta - tai visa, kas egzistuoja – biotinė (gyvoji) ir abiotinė aplinka – biologiniai organizmai, jų elgesys, ypatybės bei juos supanti aplinka.

Gyvosios ir negyvosios gamtos sąvokos dažniausiai naudojamos, kalbant apie gamtinius išteklius - gamtos elementus, kuriuos žmogus naudoja arba gali naudoti savo poreikiams. Pasvalio miesto teritorijoje eksploatuojamų gamtos išteklių nėra, tačiau atliekant miesto gamtinės aplinkos esamos būklės analizę ir siekiant sistemingai apžvelgti gamtos komponentus, buvo naudoti eksploatuojamiesiems gamtos ištekliams įvardinti taikomi gyvosios (augalija, gyvūnija) ir negyvosios (dirvodarinės uolienos, dirvožemiai, vandens atsargos) gamtos terminai.

Negyvoji gamta

Negyvajai gamtai priskiriama saulės ir žemės gelmių šilumos energija, vanduo, oras, dirvožemis, naudingos iškasenos. Plataus masto gamtinės energijos išteklių panaudojimas kol kas yra tik progresyvi ateitis, o naudingųjų iškasenų gavyba Pasvalio mieste nevykdoma, todėl vieni svarbiausių žmonėms ir nagrinėtini kaip miesto negyvosios gamtos elementai, kuriuos gali paveikti bendrojo plano sprendinių įgyvendinimas, yra vanduo ir dirvožemis.

Vanduo

Racionalus vandens išteklių naudojimas ir geros jų kokybės būklės išlaikymas yra itin svarbūs uždaviniai, kurių sėkmingas sprendimas leistų visuomenei turėti švarų vandenį ir išsaugotų nuo jo priklausančias ekosistemas. Vandens išteklius sudaro požeminio ir paviršinio vandens atsargos, o vandens kokybė priklauso nuo teršalų savybių ir jų kiekio patenkančio į visų šių rūšių vandens telkinius.

Pasvalio miesto teritorija yra Baltijos artezinio baseino pietrytinėje dalyje ir pasižymi savitomis hidrogeologinėmis sąlygomis. Tai susiję su karstiniais procesais ir reiškiniams, kurie vyksta aktyvios požeminio vandens apykaitos zonos viršutinėje dalyje karstėjančiose Tatulos svitos uolienose.

Kalno gatvėje Lėvens upės kairiajame krante 1960 m. ištryško unikalus Lietuvoje mineralinio vandens šaltinis, vadinamas Žalsvuojų šaltiniu. Tai didžiausias šaltinis Pasvalio rajone ir giliausias Lietuvos urvas, išsišakojantis į dvi sales: „Saulėtąją“ bei „Aenigma“. Šio valstybės saugomo hidrogeologinio gamtos paveldo objekto dabartinis gylis - 20 m. Iš urvo išsiveržusi versmė įteka į Lėvens upę. Šaltinis išteka iš 1-2 metrų skersmens į viršų plėtėjančio duburio, įsirežusio į trijų metrų aukščio šlaitą. Šis duburys yra tipiška karstinės kilmės smegduobė, kurios šonuose yra atsidengęs moreninis priemolis, pavienės gipso ir dolomito sluoksniai.

Šaltinio vandens temperatūra – 7- 8° C. Debitas – 7-10 l/s. Ši vaga, o neretai ir dar apie 500 m ilgio Lėvens upės juosta neužšąla, todėl čia mėgsta žiemoti antys. Šaltinio vanduo yra žalsvos spalvos, skaidrus, nemalonaus skonio, turi silpną sieros vandenilio kvapą. Saugomą 0,0183 ha ploto karstinę įgriuvą juosia iš dolomito riedulių sumūrytos akmeninės tvorelės žiedas, šalia pastatyta medinė skulptūra „Vandenis“. Žalsvasis šaltinis yra įtrauktas į Lietuvos rekordų knygą „Factum“. Nuo 2006 m prasidėjo povandeniniai Žalsvojo šaltinio tyrinėjimai. Už 30-50 m. trykšta ir daugiau mažesnių šaltinių.

Tarpsluoksninis vanduo yra pagrindinis Pasvalio miesto gyventojų geriamojo vandens šaltinis. Miestiečiai aprūpinami vandeniu iš tarpsluoksninio horizonto viršutinio ir vidurinio devono Šventosios – Upninkų vandeningųjų sluoksnių. Tarpsluoksninio vandens išteklių yra atsinaujinantys, o baseinai, iš kurių vanduo tiekiamas Pasvalio miestui, yra pakankami vartotojų poreikiams tenkinti. Šis vanduo slūgso giliai ir yra apsaugotas nuo žmogaus veiklos poveikio, todėl yra žymiai švaresnis už paviršinius bei gruntinius vandenis.

Pasvalio mieste eksploatuojami 6 vandens paėmimo gręžiniai. Centralizuotu vandens tiekimu aprūpinama apie 90 % miesto gyventojų.²

Pasvalio miesto vandenvietė yra pietinėje miesto dalyje, rytiniame Svalios upės krante, 300 metrų nutolusi nuo Via Baltica magistralės. Vandenvietei 2 kilometrų spinduliu nustatyta cheminės taršos apribojimo juosta (3-oji). Tiekiamo vandens kokybė yra gera, išskyrus tai, kad vandenyje padidėjęs geležies kiekis.

Požeminio vandens apsaugotumas labiausiai priklauso nuo vandeningąjį horizontą dengiančių mažai laidžių kvartero periodo nuogulų storumės, jų mechaninės sudėties struktūros, plyšiuotumo. Gerai apsaugotas požeminis vanduo – tas, kurį, priklausomai nuo vandensparinių horizontų dirvodarinių uolienų tipo, dengia 10 – 50 m storumės. Vadovaujantis Geologijos tarnybos duomenimis Pasvalio miesto gelmių izoliuotumas yra blogas, todėl vandens kokybei užtikrinti turėtų būti skiriamas didelis dėmesys.

Gruntinis vanduo - tai pirmas nuo žemės paviršiaus beslėgis vandeningas horizontas, todėl slūgso negiliai ir dažniausiai yra pasiekiamas šachtiniais šuliniais. Jį maitina atmosferos krituliai, todėl su jais į vandeningą horizontą patenka žmonių veiklos atliekos.

Gruntinio vandens sluoksnis išplitęs visoje miesto teritorijoje, išskyrus kai kurias upių slėnių atkarpas ir slūgso 1–6 metrų gylyje nuo žemės paviršiaus.

² Pasvalio rajono plėtros iki 2014 m. strateginis planas, 2005

Vandens apsaugotumo požiūriu teritorija patenka į blogai izoliuotą nuo galimos gruntinių vandenų taršos zoną ir reikalauja papildomų apsaugos priemonių.

Pasvalio mieste yra žemės ūkio paskirties teritorijų, kur vykdoma žemės ūkio veikla, turinti įtakos paviršinių ir gruntinių vandenų kokybei. Tačiau sumažėjus cheminių medžiagų vartojimui žemės ūkyje, ši situacija nėra grėsminga. Žymiai pavojingesni galimi taškinės taršos atvejai.

2.1.4.1 pav. Eksploataciniai požeminio vandens gręžiniai (Valstybinė geologinės informacijos sistema VLGT)

Dauguma Pasvalio miesto gyventojų aprūpinami centralizuotai tiekiamu išvalytu geriamuoju vandeniu, tačiau nedidelė dalis miesto gyventojų gėrimui ir buitiniams poreikiams tenkinti naudoja gruntinį šulinių vandenį, kuris yra žymiai jautresnis už požeminį vandenį bet kokiai aplinkos taršai.

Dirvožemio vanduo yra arčiausiai žemės paviršiaus ir vientiso vandeningojo horizonto nesudaro. Jis dažniausiai užterštas mineralinėmis ir organinėmis medžiagomis. Dirvožemio vandens lygis nepastovus, jis priklauso nuo sezoninių kritulių kiekio, garavimo intensyvumo, dirvožemio savybių. Dirvožemio vandens pagausėja po lietaus ir pavasarį, o sumažėja ar visai išdžiūsta sausrų metu, žiemą sušąla. Dirvožemio vandens yra pagrindinis augalų drėgmės ir maisto šaltinis.

Paviršinis vanduo. Paviršinio vandens struktūrą formuoja upės, kanalai, ežerai, tvenkiniai, kūdros. Pagal hidrologinį rajonavimą Pasvalio miesto teritorija priskiriama Lielupės baseino Mūšos pabaseiniui. Miesto administruojamą teritoriją kerta iš vakarų atitekančios Mūša, Lėvuo bei iš pietų pusės - Svalia. Mūšos upė teka miesto šiauriniu pakraščiu apie 1,3 km atstumą, čia upė išplatėjusi nuo 40 iki 60 metrų.

Pasvalio struktūrą labiausiai įtakoja Lėvuo. Nestipriai vingiuodama upė miesto teritorijos žaliais plotais prateka 6,6 kilometrų atstumą, ir už miesto pavingiavusi dar vieną kilometrą, įteka į Mūšą. Vidutinis upės plotis mieste – 30-40 metrų. Nuo Pasvalio parko Lėvuo patvenkta, tvenkinio plotas – 9,2 ha. Tvenkinys šiuo metu uždumblėjęs, bet ruošiamasi jį valyti. Lėvens upė tekėdama per centrą padalina miestą išilgai į dvi dalis – pietinę ir šiaurinę bei suteikia

urbanizuotai erdvei daugiau estetiškos vertės. Upėje yra ir keletas nedidelių salų. Miesto centrinėje dalyje į Lėvenį įteka nedidelis, labai vingiuotas Svalios upelis (ilgis miesto teritorijoje - 2,7 km).

Dalis miesto plėtros problemų yra susijusios su teritorijomis, kurios pavasario potvynio metu gali būti užliejamos. Daugelyje Europos vietų potvynių rizika padidėjo dėl urbanizacijos, padidėjusio žemės ūkio intensyvumo ir miškų kirtimo, nes visa tai riboja kraštovaizdžio gebėjimą sulaikyti potvynio vandenį. Taip pat neatmestina įtaka potvynių dažnėjimui dėl klimato kaitos. Lietuvoje 2011 metais buvo atliktas preliminarus potvynių rizikos įvertinimas.

Remiantis atlikta analize buvo išskirtos upės ir Baltijos jūros bei Kuršių marių priekrantės teritorijos, kuriose praeityje buvo stichiniai, katastrofiniai ir kiti didelio masto potvyniai, arba numatoma, kad dėl klimato kaitos tokie potvyniai gali kilti ateityje. Išskirti upių ruožai, kuriose yra galimybė formotis su potvyniais susijusiems ekstremaliems hidrologiniams reiškiniams. Tokių ruožų nustatyta ir Lėvens bei Mūšos upėse, tekančiose per Pasvalio miesto teritoriją.

Lielupės upės baseino rajonui, kuriam priklauso šios upės, per laikotarpį, kai vykdomi hidrologiniai matavimai, užfiksuotas vienas potvynis, kurio metu buvo viršyti stichinio potvynio kriterijai trijose vandens matavimų stotyse. Du iš jų fiksuoti Pasvalio miesto apylinkėse – Lėvens Pasvalio vandens matavimo stotyje ir Mūšos Ustukių vandens matavimo stotyje. Potvynis įvyko 1958 m. balandžio 18-19 dienomis. Buvo viršyta 1 % tikimybės maksimalaus debito reikšmė, buvo užlieti dideli pakrančių rajonų plotai. Paprastai tokie potvyniai gali pasikartoti ne dažniau nei vieną kartą per šimtą metų. Vertinant pagal kitus kriterijus (užliejimo mastą, vandens lygio reikšmes kitose vandens matavimo stotyse) potvynis priskirtas katastrofinių potvynių kategorijai (tai – dalis 1958 m. katastrofinio potvynio Lietuvoje).

Lėvens upės ruožo Pasvalio mieste prieš įtekant Svalios upei vidutinis vandens debitas siekia 66,7 m³/s. Pagal atliktą analizę, šiame ruože galima 0,1 % tikimybė, kad potvynio debitai galėtų siekti 559 m³/s, 1 % tikimybė, kad - 274 m³/s ir 10 % tikimybė, kad - 136 m³/s. Tolimesniame Lėvens upės ruože, santakoje su Mūša, vidutinis upės debitas yra 70,2 m³/s. Čia yra 0,1 % tikimybė, kad potvynio debitas gali siekti 588 m³/s, 1 % tikimybė, kad -288 m³/s, ir 10%, kad - 144 m³/s. Lėvens upės vandens lygis per metus svyruoja nuo 1,6 iki 3,7 m.

Mūšos upėje ties Pasvalio (Ustukių) vandens matavimų stotimi vidutinis debitas būna apie 121 m³/s. Čia yra 0,1 % tikimybė, kad potvynio metu vandens debitas gali pasiekti - 767 m³/s, 1 %, kad - 447 m³/s ir 10 %, kad - 222 m³/s. Mūšos vandens lygio svyravimo per metus amplitudė ties Ustukiais vidutiniškai būna 2,8 m, didžiausia - 4,5 m.

Vidurio Lietuvos hidrologinės srities upėse ledo reiškiniai susidaro anksčiausiai. Maksimalūs debitai ir didžiausi vandens lygiai Lielupės baseino upėms būdingi pavasario potvynių metu. Esminė didelio masto potvynių susidarymo priežastis yra sniego tirpsmo metu susiformuojanti vandens masė bei papildomi faktoriai – ledo sangrūdos ir vėjo sūpūta. Rudenį upių vandens lygio kilimui įtakos turi ir lietaus suformuoti poplūdžiai.³

Mieste yra taip pat ežerėlių bei kūdrų. Iš viso jų priskaičiuojama apie 100. Daugiausiai uždarų paviršinio vandens telkinių susitelkę vakarinėje ir pietinėje miesto dalyse. Didžiausias jų - karstinės kilmės dauboje telkšantis Šilo ežeras (2,7 ha). Tokia pati kilmė ir daugumos kitų ežerėlių.

Paviršiniai vandenys - dėl juose ištirpusių daugelio cheminių medžiagų migracijos yra vienas iš aplinkos poveikiui jautriausių kraštovaizdžio komponentų. Nežiūrint to, kad nuotekos Pasvalio miesto valymo įrenginiuose išvalomos pakankamai gerai, paviršiniai vandenys kenčia tiek nuo taškinės miesto, tiek nuo pasklidusios iš periferijos veikiančios žemės ūkio taršos. Paviršinio vandens teršimas skatina eutrofikacijos procesą ir blogina vandens kokybę.

Dirvožemis

Miesto teritorijos paviršių sudaro Baltijos stadijos ledyno jauniausios – Šiaurės Lietuvos – fazės nuogulos: patvenktnio prieledyninio baseino nuosėdos ir šiam baseinui drenuojantis Mūšos, Lėvens ir Svalios kloniais tekėjusių vandens srautų sąnašos arba fluvio-glacialinės

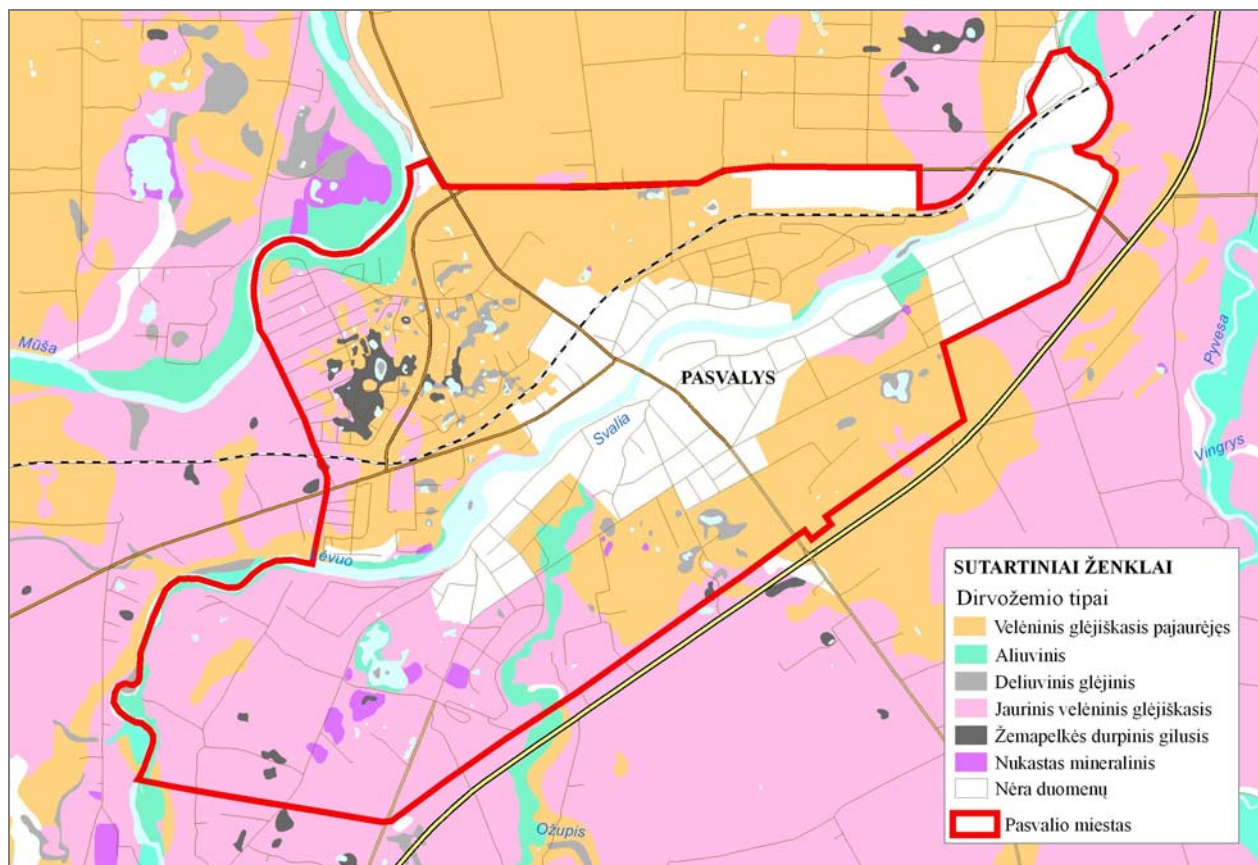
³ Preliminarus potvynių rizikos įvertinimas Nemuno, Ventos, Lielupės ir Dauguvos upių baseinų rajonuose, AAA ataskaita, 2011

nuogulos. Pagrindinės dirvodarinės Kvartero nuogulos mieste yra limnoglacialiniai moliai ir priemoliai.

Panaudojus Valstybės žemės fondo Dirvožemio skyriaus duomenis (M 1:200 000), sudaryta Pasvalio miesto dirvožemio schema vaizduojama 2.1.4.2 paveiksle.

Didžiausius žemės paviršiaus plotus dengia velėniniai glėjiškieji pajaurėję vidutinio sunkumo priemolio ant molio dirvožemiai. Jie paplitę daugiau šiaurinėje ir pietrytinėje miesto dalyse. Pietvakarinėje ir vakarinėje dalyse vyrauja jauriniai velėniniai glėjiškieji priemolio ant smėlio ir molio dirvožemiai. Palei upių slėnius, Šilo ežero pakrantei būdingi aliuvinis nekarbonatingasis gilusis, prie Mūšos – aliuvinis karbonatingasis gilusis glėjiškasis priemolio ant smėlio dirvožemio tipai. Pažemėjimuose bei šiaurės vakarinėje dalyje soduose sutinkamas žemapelkės durpinis gilusis, o pietinėje miesto dalyje pasitaiko nukasto mineralinio dirvožemio.

Limnoglacialinės nuogulos išplitusios visoje miesto teritorijoje, išskyrus upių slėnius. Didžiojoje miesto teritorijos dalyje paviršiuje slūgso rudas kietai plastiškas aleuritingas, vietomis – varvinis molis. Molio sluoksnio storis – 3–8, rečiau – 10–12 metrų. Pietvakariuose ir šiaurvakarinėje miesto dalyje molis apdengtas 0,5–1,0 m storio smulkaus geltono smėlio sluoksniu. Šilo ežero duburyje smulkaus molingo smėlio sluoksnis yra 5–6 m storio.

2.1.4.2 pav. Pasvalio miesto dirvožemio tipų pasiskirstymas (VĮ VŽF skaitmeniniai Lietuvos dirvožemių tyrimų duomenys Dirv_DB10LT, M 1: 10 000)

Fliuvioglacialinės terasos nuogulos suklotos 20–40, o vietomis – 120–240 m pločio ruožuose palei Lėvens klonį-slėnį ir jame. Tai įvairaus grūdėtumo, dažnai žvirgždingas smėlis. Iš žvirgždo-gargždo nuogulų supiltas pylimas nutįsęs palei pietvakarinę Lėvens klonio atkarpą. Nuogulų storis yra 1–1,2 m, ir tik vietomis – 2 metrai. Svalios klonyje pietinėje miesto dalyje fliuvioglacialinė terasa sudaryta iš smulkaus aleuritingo-molingo smėlio, kuris 15–80 m pločio ruožu tęsiasi kairiajame upės krante. Nuogulų storis neviršija 1 metro.

Aliuvio nuogulos padengę miesto teritoriją kertančiuose Mūšos, Lėvens ir Svalios slėnių viršsalpininėse terasose ir salpose. Tai 1–1,5 m storio smulkaus, aleuritingo bei molingo smėlio sluoksnis. Lėvens slėnyje dumblingo aliuvio storis vietomis siekia net 2–3 m.

Pelkių nuogulos išplitusios kai kuriuose paviršiaus pažemėjimuose vakarinėje ir pietinėje miesto dalyse, miesto parke, - tai žemapelkių ir aukštapelkių durpės.

Karstiniai dariniai aptinkami lokaliai centrinėje, vakarinėje ir pietinėje miesto dalyse, senųjų smegduobių vietose. Senųjų smegduobių dugnuose slūgso Medininkų, rečiau – Žemaitijos posvičių morenos (dažniausia – moreninis priesmėlis), o jas dengia dolomitinių miltų su domerito, dolomito, gipso nuolaužomis sluoksnis. Karstiniai dariniai aptikti po Grūdų posvitės nuogulomis, o slūgso dažniausia ant prekartero uolienų.

Deliuvio nuogulos išplitusios upių klonių šlaituose, ypač daug jų susikaupę apatinėse šlaitų dalyse. Mūšos klonio šlaitai apkloti 0,5–2 m storio deliuvio sluoksniu: blogai išrūšiuotu molingu smėliu. Lėvens klonio šlaitų deliuvis - smėlingas bei aleuritingas molis, tik vakarinės klonio dalies šlaitai apdengti blogai išrūšiuotu molingu smėliu. Deliuvio storis kinta nuo 0,4 iki 1–1,5 metro. Svalios klonio šlaitai netoli žiočių apdengti nestoru (0,3–0,5 m storio) deliuvio sluoksniu. Tai dažniausia blogai išrūšiuotas molingas smėlis su retu žvirgždu.

Technogeniniai dariniai kartografuoti lokaliai įvairiose miesto vietose, o labiausiai išplitę centrinėje miesto dalyje. Technogeniniu gruntu mieste daugelyje vietų užpiltos smegduobės, pastatų statybvietės. Iš žvirgždingo smėlio supilti 1–3 m aukščio kelių ir geležinkelio pylimai Lėvens slėnyje, iš priesmėlio suformuoti Šilo ežero ir miesto tvenkinių šlaitai bei 2–3 m aukščio salos juose.⁴

Didesnėje Pasvalio dalyje vyrauja derlingi virš 50 balų dirvožemiai. Rytiniame pakraštyje našumas sumažėja iki 40-45 balų. Nederlingi iki 27 balų dirvožemiai paplitę tik pietvakarinėje miesto dalyje, kur auga Šilo miškas. Tačiau nemaža dalis derlingų dirvožemių, kurie galėtų sėkmingai dalyvauti žemės ūkio produkcijos gamyboje yra pažeisti ir užstatyti miesto pastatais.

Dirvožemio būklė labai svarbi gamtinei aplinkai. Nuo jos priklauso dauguma ekologinių sistemų, vandens sektoriaus kokybė. Biologinė urbanizuotų teritorijų gamtinės aplinkos įvairovė yra skurdi, tačiau miestuose į dirvožemį patekę teršalai, atmosferos kritulių veikiami, upėmis, upeliais, grioviais ir drenažo sistemomis gali nukeliauti labai toli ir užteršti didelius paviršinio vandens baseinus, o kartais ir gilesnius vandeningo grunto sluoksnius ar net požeminius vandenis, taip padarydami didelę žalą gamtai, žmonių sveikatai ir gyvenimo kokybei. Galimas ir atvirkštinis procesas, kai žemės ūkio veiklos išdavoje užteršto dirvožemio teršalai patenka į hidrografinį tinklą ir juo pasiekia miestą, taip padarydami žalą miesto vandens būklei.

Miesto dirvožemį dažniausiai teršia netinkamai saugomos įvairios ūkinės veiklos ir buitinės atliekos, naftos produktai bei kiti nuodingi reagentai. Geologinės aplinkos taršos galimais šaltiniais yra ūkinės – gamybinės veiklos objektai, kuriuose naudojamos, saugomos ar utilizuojamos didesniu ar mažesniu laipsniu nuodingos cheminės ar organinės kilmės medžiagos. Jos kelia grėsmę geologinės aplinkos – dirvožemių, podirvinio grunto ir požeminio vandens taršai. Dėl netinkamo tokių medžiagų sandėliavimo, transportavimo ar abejingo žmonių elgesio gali būti užterštas dirvožemis ir neigiamai paveikta aplinka, iškilti grėsmė žmonių sveikatai. Neigiamą cheminių medžiagų poveikį tam tikru laipsniu sulauko želdiniai. Jų Pasvalio mieste yra apie 150 ha, tai sudaro 20 % nuo bendro miesto ploto.

Gyvoji gamta

Augalija

Lietuva priklauso mišriųjų miškų gamtinei zonai ir yra netoli jos pietinio pakraščio. Pasvalio miestas patenka į Vidurio Lietuvos mišriųjų lapuočių – spygliuočių miškų zoną, Rytų Žemaičių ir Šiaurės Lietuvos baltmiškinė eglėnų pazonį. Šiame pazonyje didžiausią dalį sudaro žemės ūkio naudmenos plačialapių miškų vietoje. Pasvalio mieste miško plotų yra mažai. Miškams priskirta tik šiaurės rytiniame miesto pakraštyje prie Lėvens augantys 3 grupės vandens telkinių apsaugos zonų miškai (bendras plotas – 4,8 hektarai). Ši teritorija yra Biržų miškų urėdijos Pasvalio girininkijos pavaldume.

⁴ Pasvalio miesto inžinerinės geologinės sąlygos, LGT, 2010

Sąlyginai natūralios augalijos intarpai yra išlikę Lėvens, Svalios paupiuose, miesto pakraščiuose, centrinėje dalyje miško ir pievų parkuose.

Miesto upių pakrantėms būdinga lėtų upių augalija – nendrės, ajerai, nuokanos, retesnės – lūgnės, vandens lelijos, rūgtis, dygliavaisis virkštenis. Didžiausius sąžalynus ir bendrijas formuoja paprastoji nendrė, šakotasis šurpis.

Pasvalio kultūros ir poilsio parkas, užimantis 68 hektarų plotą, išsiskiria savo augalų rūšine sudėtimi. Kitaip nei rajonui būdingi minkštieji lapuočiai, čia ošia pušynas. Iš viso parke sutinkama apie 14 rūšių vietinių medžių: karpotųjų ir plaukuotųjų beržų, klevų, kaštonų, eglių, ąžuolų. Taip pat yra 16 introdukuotų medžių rūšių: europiniai, Sukačiovo ir sibiriniai maumedžiai, kanadinės ir pilkosios tuopos, baltieji gluosniai ir kiti.

Kai kurie miesto sumedėję augalai yra unikalūs savo amžiumi bei forma ir yra paskelbti saugomais. Toks savivaldybės saugomo botaninio gamtos paveldo objekto statusas 2000 m. suteiktas Pasvalio miesto ąžuolui, augančiam Nepriklausomybės g. 17. Tai paprastojo ąžuolo rūšis, jo apimtis 1,3 m aukštyje – 4,25 m, aukštis – 20 m, 4 metrų aukštyje šakojasi į dvi atšakas. Dar vienas, didelis saugotinas medis auga Pasvalio kultūros ir poilsio parke. Tai 80 cm skersmens paprastasis ąžuolas, vietinių vadinamas Vytauto ąžuolu.

Plotuose, kuriuose natūrali augalija sunaikinta arba gerokai pažeista, paprastai įsikuria vadinamosios antropogeninės augalų bendrijos. Prie šio tipo priskiriamos dirbamuose laukuose, miestuose, dykvietėse, palei geležinkelius, pakelėse, šiukšlynuose ir sąvartynuose, prie pramonės įmonių susitelkusios augalų bendrijos. Pažeistose vietose susidaro palankios sąlygos daugeliui svetimžemių augalų įsikurti ir klestėti, o vėliau plisti ir skverbtis į natūralias ar pusiau natūralias ekosistemas.

Antropogeninės augalijos įvairovė Lietuvoje gana didelė, o susidariusios bendrijos sunkiai klasifikuojamos, nes jų rūšių sudėtis labai priklauso nuo žmonių veiklos pobūdžio, intensyvumo, trukmės ir kitokių veiksnių. Antropogeninės augalų bendrijos dabar priskiriamos prie segetalinių ir trumpaamžių ruderalinių piktžolių, ruderalinių ir pusiau ruderalinių sausų vietų ir pakrančių, pamiškių ir pakrančių nitrofilinių bendrijų, miško retmių, drėgmamėgių vienamečių nitrofilų klasių. Kai kurios šioms klasėms priklausančios bendrijos susidaro savaime, veikiamos gamtinių veiksnių. Ligi šiol šalyje nustatytos daugiau kaip 30 asociacijų antropogeninės bendrijos, bet jų įvairovė gali būti dar didesnė. Antropogeninė augalija Pasvalio mieste nėra tyrinėta, o jos rūšinė sudėtis neinventorizuota.

Gyvūnija

Pasvalio miesto teritorijos gyvūnija priskiriama Mūšos – Nevėžio lygumos zoogeografiniam rajonui. Čia vyrauja pietiniai faunos elementai – drugiai (*Cirrhia aurago*, *Artiosa evonymaria*), rečiau pasitaiko šiaurinės jų rūšys (*Cherosotis cuprea*, *Pararge aegeria*), vabalai (*Phaeodon cochleariae*) ir kt.

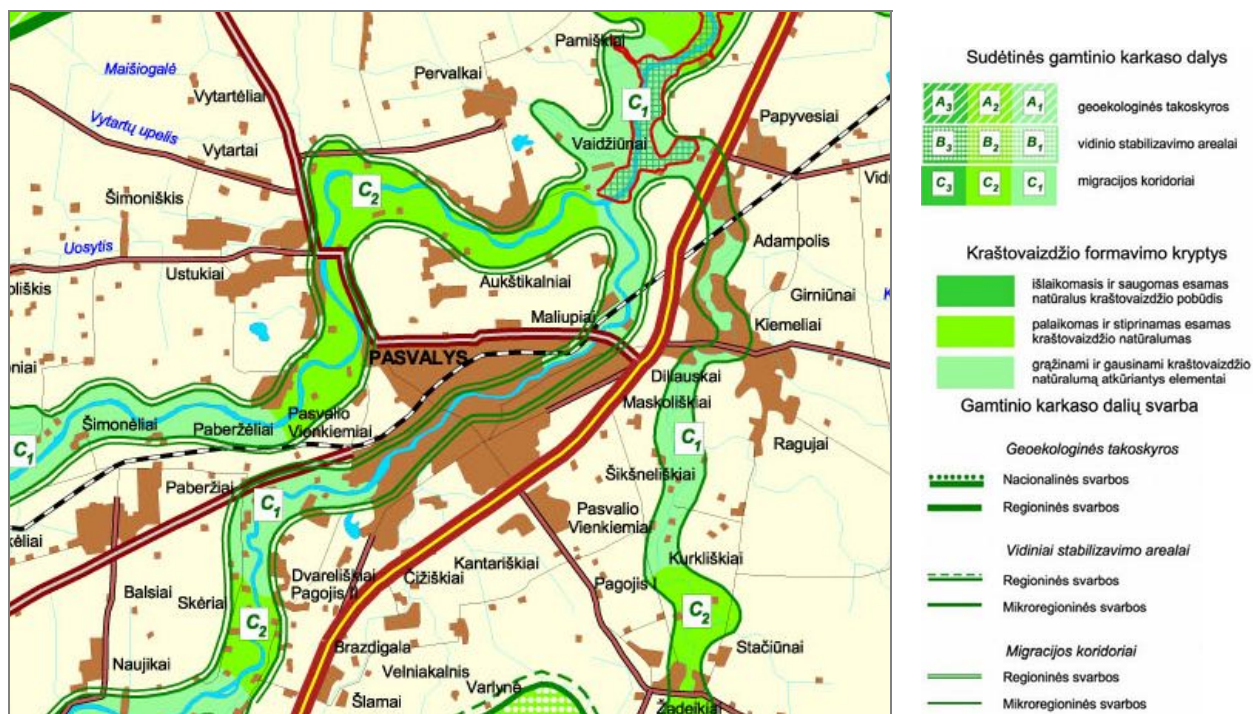
Teritorijoje esančiose žaliosiose zonose aptinkamos įprastos gyvūnų rūšys, kurios stebimos šalies urbanistinės vietovėse. Dažniausiai stebimi gyvūnai, kurie pamėgę urbanizuotas teritorijas ir jų natūraliąsias aplinkas – miško parkus, laukus, vandens telkinius. Miesto gyvūnijos rūšinė įvairovė ir paplitimas Pasvaly netirti. Dažniausiai sutinkami kiškiai, voverės ir smulkesni graužikai. Miesto upėse pagaunamos aukšlės, kuojos, žiobriai, ešeriai, lydekos, šapalai, sugaunama siauražnyplių vėžių. Sparnuočių įvairovė taip pat panaši kaip ir kitų miestų, dažniausi žvirblinių, žasinių būrių atstovai.

Pagrindiniai veiksniai, kurie neigiamai veikia gyvūnijos įvairovę ir gausumą – žemdirbystės vystymas, vandens telkinių eksploatacija, rekreacija, urbanizacijos plėtra, privatūs ūkiniai interesai ir įvairi aplinkos tarša. Prie urbanizuotos aplinkos sugeba prisitaikyti tik kai kurios gyvūnų rūšys, todėl miestų gyvūnija yra skurdi. Miesto gyvūnijai labai reikalinga nors minimali gamtinė aplinka. Jei miestuose bus mėginama išsaugoti gamtos intarpus – gyvūnijos įvairovė, nors ir nelabai marga, gali išlikti.

2.1.5. Gamtinis karkasas

Gamtinis karkasas - tai vientisas gamtinio ekologinio kompensavimo teritorijų tinklas, juridiskai įteisintas Lietuvos Respublikos aplinkos apsaugos ir Saugomų teritorijų įstatymuose. Gamtinis karkasas (toliau – karkasas) visas gamtinio pobūdžio saugomas teritorijas ir kitas ekologiškai svarbias bei pakankamai natūralias teritorijas, garantuojančias bendrąjį kraštovaizdžio stabilumą, jungia į bendrą kraštovaizdinę ekologinio kompensavimo zonų sistemą. Jo paskirtis ne tik sukurti vientisą gamtinio ekologinio kompensavimo sistemą, užtikrinti ryšius tarp gamtinių saugomų teritorijų, bet ir saugoti natūralų kraštovaizdį, biologinę įvairovę, gamtinius rekreacinius išteklius, sudaryti sąlygas augalų ir gyvūnų migracijai ir miškų atkūrimui, optimizuoti agrarinio kraštovaizdžio struktūrą geoeologiniu požiūriu, reguliuoti agrarinės veiklos plėtrą, kraštovaizdžio intensyvaus sukultūrinimo - užstatymo gyvenamaisiais bei pramonės rajonais - plėtrą. Gamtinis karkasas nėra ištisinis žalių juostų tinklas, jis sujungia įvairios paskirties teritorijas: gamtinius rezervatus, gamtinius bei kompleksinius draustinius, valstybinius parkus, apsaugos zonas bei saugomus gamtos išteklių sklypus, įvairias rekreacines, miškų ūkio, taip pat ribojamas agrarinės veiklos zonas. Į gamtinį karkasą įjungiamos natūralios bei pusiau natūralios ekosistemos. Gamtinį karkasą sudaro:

- geoeologinės takoskyros – teritorijų juostos, jungiančios ypatinga ekologine svarba bei jautrumu pasižyminčias vietas: upių aukštupius, vandenskyras, aukštumų ežerynus, kalvynus, pelkynus, požeminių vandenų intensyvaus maitinimo ir karsto paplitimo plotus. Jos skiria stambias gamtines geosistemas ir palaiko bendrąjį gamtinio kraštovaizdžio ekologinę pusiausvyrą;
- geosistemų stabilizavimo arealai ir ašys – teritorijos, galinčios pakeisti šoninį nuotėkį ar kitus gamtinės migracijos srautus, taip pat teritorijos, reikšmingos biologinės įvairovės požiūriu: želdinių masyvai bei grupės, natūralios pievos, pelkės bei kiti vertingi stambiųjų geosistemų ekotopai. Šios teritorijos kompensuoja neigiamą ekologinę įtaką gamtinėms geosistemoms;
- migracijos koridoriai - slėniai, raguvynai, dubakloniai ir kitos teritorijos, kuriomis vyksta intensyvi geodinaminė bei bioinformacinė apykaita, augalų bei gyvūnų rūšių migracija.

2.1.5.1 pav. Pasvalio miestas gamtinio karkaso sistemoje (Ištrauka iš Pasvalio rajono savivaldybės teritorijos bendrojo plano Gamtinio karkaso brėžinio, 2008 m.)

Pagal svarbą gali būti skiriamos europinės, nacionalinės, regioninės ir vietinės reikšmės gamtinio karkaso dalys. Visas šias geoekologiškai aktyvias teritorijas sujungus į vientisą sistemą, galima valdyti kompensacines kraštovaizdžio funkcijas bei garantuoti jo struktūros stabilumą.

1998 m. patvirtintame Pasvalio rajono savivaldybės bendrajame plane lokalizuotos rajono lygmeny (M 1: 50000) Lietuvos gamtinio karkaso sudedamosios dalys. 2.1.4.1 pav. pateikta Pasvalio rajono savivaldybės teritorijos bendrojo plano sprendinių gamtinio karkaso iškarpa, kurioje matyti Pasvalio miesto situacija bendroje gamtinio karkaso struktūroje.

Pasvalio miestas gamtinio karkaso atžvilgiu išsidėstęs dviejų regioninės svarbos migracijos koridorių apsupty. Abu koridoriai yra artimoje upių įtakos zonoje. Vienas koridorius miesto centrinę dalį kerta pietvakarių-šiaurės vakarų kryptimi – tai Lėvens upės slėnis, kitas praeina pro nedidelę miesto dalį šiaurės vakariniame pakrašty Mūšos slėniu. Likusios miesto teritorijos yra vietinio lygmens gamtinio karkaso elementai.

Lyginant su daugeliu kitų Lietuvos miestuose esančių migracijos koridorių, Pasvalio miestą kertančių migracijos koridorių būklė yra nepatenkinama. Koridoriuje didžiąją dalį žemės naudmenų užima urbanizuoti plotai, žalumos daugiau tik palei pat upių pakrantes. Didesnis parkas, kuris atlieka ekologinio kompensavimo ir tuo pačiu rekreacinį vaidmenį lokalizuojasi tik vienoje miesto dalyje, pietvakariniame jo pakrašty.

Pasvalio miesto teritorijoje esančiame gamtiniame karkase didelius plotus užima pažeistos karkaso teritorijos, kurios jau praradę natūralią kraštovaizdžio struktūrą ir vertingiausias gamtinius elementus bei negalinčios atsverti urbanizacijos persvarą gamtos apsaugos atžvilgiu. Kai kuriose migracinio koridoriaus vietose gyvenamieji kvartalai labai įsibrovę ir palikę beveik pliką karkaso ašį - upės vagą. Tokių vietų pastebima palei Mūšą, Svalios upės pakrantėse miesto centrinėje ir rytinėje dalyse. Esant galimybei, reikalinga plėsti želdinių ruožus, stengiantis kompensuoti biotos trūkumą. Naujai planuojant teritoriją užstatymą upių prieigose, būtina vengti pernelyg didelio jų priartėjimo prie vandens apsaugos juostos.

Pasvalio miesto gamtinio karkaso teritorijose turi būti taikomos kraštovaizdžio formavimo kryptys, kurių dėka grąžinami ir gausinami kraštovaizdžio natūralumą atkuriantys elementai. Šis kraštovaizdžio formavimo tipas taikytinas žmogaus veiklos, pirmiausia agrarinės, gerokai pakeistose gamtinio karkaso teritorijose. Šios zonos susiformavo dėl technokratiško nesubalansuoto žemės naudojimo pažeidžiant ekologinės pusiausvyros sąlygas, nesilaikant racionalios gamtonaudos reikalavimų. Tai sovietinio ūkio didžiojo intensyvinimo rezultatas, ypač skaudžiai palietęs geoekologinių takoskyrų bei migracinių koridorių teritorijas.

Visose gamtinio karkaso teritorijose skatinama veikla, kuria užtikrinama kraštovaizdžio ekologinė pusiausvyra, palaikomas ir stiprinamas ekosistemų stabilumas, vykdoma renatūralizacija ir ekosistemų atkūrimas, bei ekstensyvi rekreacija, palaikoma ir didinama biologinė įvairovė bei bendras teritorijos miškingumas, saugomi bei plečiami želdynai ir želdiniai agrarinėse bei urbanizuotose teritorijose, vykdomi teritorijų ir akvatorijų rekultivacijos bei išvalymo nuo užteršimo darbai, neutralizuojamos, kitaip nukenksminamos arba iškeliamos pramonės įmonės ir mažinamas vizualiai agresyvių objektų poveikis.

Gamtinio karkaso teritorijos turi būti tvarkomos vadovaujantis darnios plėtros principais. Miesto plotuose, turinčiuose istorinę, kultūrinę vertę, svarbiuose estetiniu atžvilgiu, gamtinio karkaso teritorijos tvarkomos atsižvelgiant ir derinant tarpusavyje ekologinius, kultūrinius bei estetinius kraštovaizdžio formavimo reikalavimus.

Teigiamą poveikį miesto gamtinio karkaso teritorijų būklei darytų ne tik mieste esančių karkaso elementų vystymas ir atkūrimas, žaliųjų jungčių formavimas, bet ir Pasvalio apylinkių gamtinio karkaso optimizavimas, šalies miškingumo didinimas, aplinkos taršos mažinimas.

2.1.6. Ekologinis tinklas, saugomos teritorijos

Lietuvos Respublikos saugomų teritorijų įstatyme teigiama, kad ekologinis tinklas yra gamtinio karkaso dalis, jungianti didžiausią bioekologinę svarbą turinčias buveines, jų aplinką bei gyvūnų ir augalų migracijos koridorius. Nacionalinio ekologinio tinklo (ECONET) koncepcija ir

jo įgyvendinimo strategija buvo sukurtos 2000 metais. Ekologinio tinklo suformavimas yra svarbus ES Buveinių ir Paukščių direktyvų „Natura 2000“ teritorijos, Biologinės įvairovės ir Berno konvencijų (EMERALD tinklas) bei kitų aplinkosauginių programų įgyvendinimui, užtikrinančiam subalansuotą teritorijų plėtrą, natūralaus kraštovaizdžio ir biologinės įvairovės išsaugojimą.

Lietuvos ekologinio tinklo sudarymo tikslas yra suformuoti teritorinę sistemą, palaikančią kraštovaizdžio stabilumą ir išsaugoti biologinę įvairovę, integruojant ją į europinio ekologinio tinklo visumą.

Ekologinis tinklas susideda iš trijų hierarchinių lygmenų: europinio, regioninio ir vietinio. Europinis lygmuo apima didelio ploto ir ilgio branduolius bei koridorius, kurie svarbūs europiniu mastu ir gali išsaugoti Europos biologinę ir kraštovaizdžio įvairovę. Regioninis lygmuo skirtas išsaugoti biologinę ir kraštovaizdžio įvairovę tam tikro regiono lygmenyje, t.y. šalies, apskrities ar kelių rajonų mastu. Vietiniai tinklai sudaromi, siekiant išsaugoti vietines gamtines vertybes ir paprastai formuojami rajono, miesto, seniūnijos ar kitos teritorijos mastu.

Ekologinio tinklo struktūrą sudaro: branduoliai, ekologiniai koridoriai, apsauginės (buferinės) zonos ir jungiantieji elementai. Lietuvos ekologinis tinklas, išlaikydamas Europos ekologinių tinklų formavimo ir valdymo principus, padeda nustatyti šalies biologinės įvairovės apsaugos prioritetus. Nacionalinis ekologinis tinklas sudarytas minėtų Europos ekologinių tinklų Emerald ir „Natura 2000“ pagrindu ir maksimaliai pritaikytas Lietuvos sąlygoms: derinasi su gamtiniu karkasu, saugomų teritorijų sistema, kraštovaizdžio planavimo principais.

Lietuvos ekologinio tinklo žemėlapis M 1: 200 000 parengtas Lietuvos gamtos fonde 2001 metais. Žemiau pateiktame paveiksle matyti, kad Pasvalio miesto teritorija patenka į ekologinio tinklo regioninį (nacionalinį) ekologinį koridorių.

Ekologiniai koridoriai – tai teritorijos jungiančios branduolio zonas. Jie tarnauja rūšių migracijoms ir plitimui, genetinės informacijos apsikeitimui tarp atskirų populiacijų. Fragmentiškuose koridoriuose atstumai tarp atskirų buveinių turėtų būti pakankami, kad juos įveiktų migruojantys individai, nebūtų kliūčių, koridorių konfigūracija, dydis ir ilgis bei buveinių struktūra turi atitikti atskirų rūšių biologinius poreikius (t.y. rūšys, mėgstančios platesnes erdves negalės migruoti ar rasti prieglaudą siaurame koridoriuje ir pan.). Buveinės koridoriuose negali būti pakankamai matosi, nes jos turi tarnauti prieglobsčiu atskiroms rūšims. Be jungiančiosios funkcijos koridoriai turi turėti ir apsauginę funkciją, ypač juose esantys jungiamieji elementai.

Per miestą pietų - šiaurės rytų kryptimi palei Svalios, Lėvens, o toliau už miesto ir palei Pyvesos slėnį nutįsta regioninio ekologinio koridoriaus atšakos.

Dėl tokios Pasvalio miesto ir ekologinio tinklo sanglaudos didesnė ar mažesnė šių teritorijų įtaka viena kitai yra neišvengiama. Gamtinius kompleksus į vientisą sistemą sujungiantis ekologinis ir saugomų teritorijų tinklas gerina miesto oro būklę, teigiamai veikia požeminio ir paviršinio vandens kokybę, užtikrina miesto ir jį supančių ekosistemų pusiausvyrą, sudaro palankias sąlygas gyventojų darbui ir poilsiui. Iš kitos pusės urbanizacija, pramonė, transportas, stichiška rekreacija ir kiti žmogaus veiklos dariniai neigiamai veikia šalia miesto esančias ekologinio tinklo teritorijas. Siekiant sumažinti šią miesto ir ekologinio tinklo sąveiką ir išvengti galimų neigiamų pasekmių, Pasvalio miesto teritorijos bendrojo plano sprendiniuose būtina numatyti tinkamas ekologinio tinklo apsaugos priemones.

Netoliese, nuo miesto į šiaurės rytus, už Mūšos santakos su Lėveniu įsteigtas Pamūšių kraštovaizdžio draustinis. Už 1,5 km nuo miesto į pietus yra Pyvesos hidrografinis draustinis, o į šiaurės rytus už 4,5 km - Biržų regioninio parko teritorija. Pasvalio mieste valstybės saugomų ir europinės svarbos „Natura 2000“ teritorijų nėra. Tai sąlygota miesto teritorijos urbanizacijos su menkaverčiu kraštovaizdžiu bei negausia bioįvairove.

Nepaisant to, miestas gali pasigirti turintis pora saugomų gamtos paveldo objektų. Vienas jų - tai Kalno gatvėje Lėvens upės kairiajame krante valstybės saugomas hidrogeologinis objektas - Žalsvasis šaltinis. Kitas - Nepriklausomybės gatvėje augantis botaninis savivaldybės lygmens saugomas Pasvalio miesto ažuolas. Abu objektai išsidėstę skirtingose Lėvens upės pakrantėse netoli miesto centro.

2.1.6.1 pav. Žalsvasis šaltinis
(G. Mikalausko nuotrauka, 2008)

2.1.6.2 pav. Pasvalio ąžuolas
(R. Uzdro nuotrauka, 2008)

2.1.7. Estetinis vertinimas ir rekreaciniai ištekliai

Kraštovaizdžio estetinę vertę be kultūrinio palikimo stipriai įtakoja reljefo išraiškingumas, miškų masyvų, ežerų, tvenkinių, upių ir jų slėnių, išlikusių natūralių pievų ir ganyklų, kitų natūralių biotopų, kurie užtikrina biologinę įvairovę ir jos išsaugojimą, gausa ir pasiskirstymas. Pagal hab. dr. K. Ėringio pasiūlytą dešimties balų šalies gamtovaizdžių vertinimo skalę, Pasvalio apylinkėse nustatyti 4 - 5 balais vertinami gamtovaizdžiai. Šie balai rodo, kad Pasvalio miestas yra estetinių išteklių stokojančiame kraštovaizdyje.

5 balais įvertinta didžioji miesto teritorijos dalis, išskyrus vakarinius pakraščius. Miesto teritorija patenka į upių ryškiųjų slėnių su paslėniais gamtovaizdį, kuriame slėniai negilūs, paplitę mozaikiškai upių slėniuose lapuočių miškais apaugę agrariniai plotai. Toliau nuo miesto į vakarus prasideda žemesne estetinė verte - 4 balais vertinamos teritorijos. Joms būdingi agrariniai gamtovaizdžiai su mišriais miškais dėmėtomis upelių išvagotomis lygumomis.

Pagal Lietuvos Respublikos teritorijos bendrajame plane numatytas rekreacinių arealų patrauklumo kategorijas ir rekreacinės plėtros galimybes Pasvalio miestas kartu su Biržų miestu patenka į vidutinio rekreacinio potencialo arealą. Rekreacijos perspektyvinės plėtros lygmuo yra vidutinis, plėtojamos regioninės reikšmės rekreacinės sistemos. Rekreacijos plėtros valstybinis rėmimas teikiamas atrankinėse arealo teritorijose ir visų pirmiausiai turėtų būti teikiama ekonominė parama rekreacijos organizacinių struktūrų formavimui ir stiprinimui, aplinkos kokybės gerinimo rėmimas bei parama visuomenės mokymui rekreacinio verslo. Teritorijai reikalingos investicijos į vertingą kultūrinę ir gamtinę aplinką, pritaikant ją ekstensyviai pažintinei, bei galbūt ir naujai, bet potencialiai, gydomajai rekreacijos rūšiai.

Rekreacinių teritorijų sistemą formuoja gamtiniai, kultūriniai, socialiniai ir infrastruktūros ištekliai. Gamtiniais rekreaciniams ištekliams priskiriamos geomorfologinės struktūros, vandens telkiniai bei miesto bendro naudojimo želdiniai ir želdynai.

Miesto teritorija yra lyguminio, nemiškingo gamtovaizdžio teritorijoje, kurią įtakoja upių slėniai, formuojantys savitą miesto vaizdą ir plėtros pagal upės ašį struktūrą.

Bendrojo naudojimo reikmėms iš vandens telkinių mieste naudojami Svalios, Mūšos upės bei Šilo ežeras. Bendras jų plotas miesto teritorijoje - 33 hektarai.

Mieste įrengti 3 paplūdimiai. Vienas, užimantis 0,4 ha ploto, yra pietvakarinėje Šilo ežero pakrantėje, kitas - 0,17 ha ploto Pasvalio parko vakariniame pakraštyje prie Lėvens užtvankos, trečias – 0,16 ha ploto paplūdimys Lėvens pakrantėje prie Lėvens pagrindinės mokykos (Pasvalio rajono savivaldybės tarybos 2007 m. lapkričio 28 d. sprendimas Nr.-T1212).

Vertinant paplūdimių kiekį bei gyventojų poreikį, paplūdimių mieste pakankama, tik turėtų būti labiau vystomas jų pritaikymas patogiam miestiečių poilsiui.

Svarbų vaidmenį gyvenamajai ir poilsio aplinkai atlieka miesto želdiniai, parkai, skverai ir juose esančios rekreacinės infrastruktūros objektai - sporto ir poilsio aikštynai bei kitokios miesto visuomeninės bendrojo naudojimo teritorijos.

Laukuose, pakelėse, prie vandens telkinių, gyvenamosiose vietovėse bei kapinėse esančios medžių grupės, siauros – iki 10 metrų pločio – medžių juostos, gyvatvorės, pavieniai medžiai bei krūmai ir miestuose bei kaimo vietovėse esantys žmogaus įveisti parkai nelaikomi mišku. Valstybinės miškotvarkos tarnybos duomenimis mieste miškams priskirta tik šiaurės rytiniame Pasvalio miesto pakraštyje prie Lėvens esantys vandens telkinių apsaugos zonų miškai, jų bendras plotas siekia tik 4,8 hektarus.

Želdinių ir sąlyginai natūralių žolinių galima sutikti Svalios upės pakrantėje, mozaikiškai prie Lėvens, miesto pakraščiuose, centrinėje dalyje, miesto parke ir pievose. Pasvalio miesto želdiniai ir želdynai sudaro ketvirtadalį miesto naudmenų ploto.

Didžiausias Pasvalio želdynas yra tik įvažiuojant į miestą iš pietinės pusės – tai Pasvalio kultūros ir poilsio parkas. Miesto parkų paskirtis - tenkinti visuomenės rekreacines reikmes, sudaryti sąlygas, palankias poilsiui, turizmui, pasivaikščiavimui, sportui, kultūrinei ir kitai veiklai gamtoje, kartu mažinti šios veiklos žalingą poveikį aplinkai ir išsaugoti šių miškų stabilumą. Pasvalio parkas pradėtas kurti dar 1923 metais ir dabar jau užima 68 hektarų plotą. Parko šiauriniu pakraščiu teka Lėvu, centre tyvuliuoja Šilo ežeras. Parke auga pušys, taip pat sutinkama beržų, klevų, kaštonų, eglių, ąžuolų bei kitų medžių. Čia įrengtas sporto aikštynas, stadionas, nameliai sportininkams gyventi vasaros metu. Teritorija papuošta ąžuolinėmis skulptūromis tautosakine, mitologine tematika. Parke vyksta įvairūs miesto renginiai ir šventės.

Tarp Panevėžio, Žemaitės gatvių ir A10 Via Baltica magistralės įrengtas unikalus Pasvalio smegduobių parkas. Tai 8 hektarus užimantis parkas, kuriame išlikę įvairaus dydžio bei skirtingais laikotarpiais atsiradusių smegduobių. Parke nutiesti takai pėstiesiems bei dviratininkams, įrengtos žaidimų aikštelės vaikams, poilsio vietos, gausu medžio skulptūrų. Vienoje iš smegduobių, kurioje nėra vandens, įrengtas amfiteatras. Sakoma, jog perėjus per vartus-bromą, pildosi svajonės, pasėdėjus ant Meilės suoloelio - meilė aplanko iš tikrųjų. Parke vyksta įvairūs rajono kultūros ir sporto renginiai.

Senosios klebonijos (užupio) parkas įkurtas už bažnyčios kairiajame Lėvens krante. Parke vietos menininkai pastatė medžio skulptūrą, yra išlikusi sena klėtis, kurioje rengiami "Klėtis teatro" vaidinimai. Norima, kad ateity kažkada buvusio senojo tilto vietoje būtų nutiestas naujas medinis tiltas per Lėvenį, kuris tarnautų ne tik susisiekimo tikslams, bet ir puoštų miestą, atgaivintų senąją jo istoriją.

Baltijos kelio kryžių slėnis įrengtas rytinėje miesto pusėje, tarp Biržų, Taikos ir Mūšos gatvių, netoli nuo A10 Via Baltica magistralės Baltijos kelio akcijai atminti. Aplinkinių Lietuvos rajonų atstovai, norėdami įamžinti atminimą apie dalyvavimą Baltijos kelyje, šiame slėnyje ėmė statyti kryžius. Vėliau kryžiai pradėti statyti ir minint kitus kraštui svarbius įvykius.

2.1.7.1 lentelėje pateikta 2010 m. gegužės 26 d. Pasvalio rajono savivaldybės tarybos sprendimu Nr. T1-140 patvirtintų Pasvalio miesto seniūnijos neprivatizuotųjų, rekreacijai skirtų žemės ir vandens plotų suvestinė. Be pateiktų plotų miesto rekreacinės paskirties želdynams priklauso Pasvalio kultūros ir poilsio parkas (plotas - 68 ha), bei Pasvalio smegduobių parkas (plotas - 8 ha).

Miesto gyventojų poilsiui ir laisvalaikiui svarbios ne tik mieste, bet ir šalia jo esančios rekreacinės teritorijos. Pagrindinius priemiesčio rekreacinės aplinkos išteklius sudaro vertingą gamtos bei kultūros paveldą turinčios vietovės, rekreaciniai miškai, stambesni, poilsiaivimui tinkantys paviršinio vandens telkiniai. Taip pat svarbūs priemiestyje esantys gamtos ir kultūros

paveldo objektai. Kadangi Pasvalio priemiestyje ežerų beveik nėra, dauguma miesto gyventojų poilsiui renkasi vietas prie Lėvens ir Mūšos upių.

Daugelis miesto želdynų (ypač centriniai) yra prižiūrimi, tačiau kai kuriuos reikia tvarkyti, pritaikyti gamtiniams (integruoti į gamtinio karkaso sistemą), rekreaciniams, pažintiniams ar kitokiems gyventojų poreikiams tenkinti. Reikalinga plėsti žaliuosius plotus, ypač Lėvens pakrantėse, kur prie kranto labai priartėję gyvenamųjų namų kvartalai, kaip pavyzdžiui prie Lėvens užtvankos, Biržų, Nepriklausomybės gatvių, taip pat kai kurių daugiaaukščių ir aukštybinių gyvenamųjų namų statybos namų kiemuose, prie viešos paskirties objektų, trūksta gatvių apsauginių želdynų. Kai kur nėra išlaikyti gyventojų poilsiui ir sveikatai skirtų teritorijų optimalūs ploto santykiai, taip pat ekologiniai, funkciniai ir estetiniai ryšiai.

Mieste esantys bendro naudojimo želdynai (parkai, skverai ir kt. teritorijos) turi vietinės reikšmės statusą ir yra saugomi, prižiūrimi ir tvarkomi miesto savivaldybės administracijos patvirtinta tvarka.

2.1.7.1 lentelė. Pasvalio miesto teritorijos neprivatizuotini, rekreacijai skirti žemės ir vandens plotai, patvirtinti Pasvalio rajono savivaldybės tarybos 2007 m. lapkričio 28 d. sprendimu Nr.-T1212.

Eil. nr.	Pavadinimas	Plotas (ha)
1.	Želdynas Avižonio g.	0,05
2.	Želdynas Žemaitės g.	0,05
3.	Želdynas Mūšos g.	8,80
4.	Želdynas tarp Biržų ir Taikos g.	6,09
5.	Želdynas Ežero g.	1,38
6.	Svalios upės slėnio parkas	6,50
7.	Želdynas prie sporto komplekso	6,36
8.	Želdynas tarp Stoties g. ir aplinkkelio	10,85
9.	Želdynas Geležinkelių g.	4,55
10.	Girnų muziejus	0,12
11.	Želdynas tarp Kalno g. ir Statybininkų g.	0,22
12.	Žalsvasis šaltinis	0,20
13.	Skveras	0,35
14.	Želdynas prie autobusų stoties	0,26
15.	Želdynas Taikos g.	0,11
16.	Skveras	0,07
17.	Želdynas (tarp daugiabučių)	0,18
18.	Želdynas Vilties g.	0,31
19.	Želdynas prie Svalios	5,84
20.	Skveras Stoties g.	0,21
21.	Skveras (prie turgaus)	0,02

Apibendrinimas

- Pasvalio miestas įsikūręs Mūšos–Nemunėlio lygumoje, vagojamoje trijų upių. Pagrindinis gamtinės aplinkos akcentas – Lėvens upė, dalijanti miestą į dvi dalis.
- Klimatinius savitumus formuoja Mūšos–Nevėžio klimatiniams parajoniui būdingas adiabatinis oro masių leidimasis nuo aukštesnių vietų ir dažnas dirvožemio perdrėkis. Gausūs lietūs dažni vasarą, rudens mėnesiais. Žiemos dažniausiai vidutiniškai šiltos. Vyrauja pietų, pietvakarių krypčių vėjai.
- Prekvartere miesto teritorijoje buvo senovinės marios, kurių dugne susikaupė Tatulos svitos gipso klodai. Kvartero periode suklotų nuogulų danga mieste neištisinė (0-34 m). Dėl šios priežasties gipso klodai mieste nesunkiai pasiekiami. Visa miesto teritorija

priskiriama aktyvaus karsto rajonui. Nepastoviausios karstėjimo atžvilgiu yra centrinė tarp Via Baltica kelio ir šiaurės vakarinė miesto dalys.

- Dėl intensyvių karstėjimo procesų miesto teritorija yra ekologiškai jautri. Karstėjimo reiškiniai įtakoja ne tik smegduobių atsiradimą, bet ir vandens debito, požeminio vandens kokybės pakitimus, taip pat infrastruktūros ir statybos objektų plėtrą bei saugą.
- Pasvalio miesto teritorijai būdingas molingosios lygumos vietovaizdis, suskaidytas upių slėnių ir pajvairintas karstinėmis dubėmis. Staigūs peraukštėjimai nebūdingi, artėjant prie Lėvens upės, reljefas žemėja.
- Pasvalio miestas yra Baltijos artezinio baseino pietrytinėje dalyje. Miestiečiai aprūpinami vandeniu iš tarpfluoksninio horizonto viršutinio ir vidurinio devono Šventosios–Upninkų vandeningųjų sluoksnių. Gruntinių vandenių izoliuotumas nuo galimos taršos yra blogas. Aktyvios požeminio vandens apykaitos išdavoje vyksta karstėjimo reiškiniai.
- Visas Pasvalio miesto hidrografinis tinklas patenka į Lielupės baseino Mūšos pabasinį. Pagrindinės upės: Mūša, Lėvuo, Svalia. Nedidelių ežerėlių ir kūdrų mieste yra apie 100, didžiausias iš jų – Šilo ežeras (2,7 ha).
- Miesto dirvodarinės uolienos yra limnoglacialiniai moliai ir priemoliai. Daugiausiai paplitę velėniniai glėjiškieji pajaurėję vidutinio sunkumo priemolio ant molio dirvožemiai. Vakarinei miesto daliai būdingesni velėniniai glėjiški priemolio, paupiuose – aliuviniai glėjiški, pažemėjimuose – žemapelkės durpiniai dirvožemiai. Mieste paplitę derlingi virš 50 balų dirvožemiai, tačiau dauguma pažeisti ir užstatyti pastatais.
- Miškų mieste mažai (4,8 ha), jie telkiasi šiaurės rytiniame miesto pakraštyje. Miesto želdiniai ir želdynai užima ketvirtadalį miesto ploto.
- Pasvalio miesto teritorija patenka į Mūšos-Nevežio lygumos zoogeografinį rajoną. Stebimos įprastos Lietuvoje miestams būdingos žinduolių, paukščių ir žuvų rūšys.
- Miestas patenka į dvi gamtinio karkaso teritorijas – regioninės svarbos Svalios ir Mūšos migracijos koridorius. Vietomis koridorių atkarpose gamtinė įvairovė nuskurdinta, pernelyg prie vandens priartėję urbanizuotos teritorijos.
- Pasvalio miestą kerta Europos ekologinio tinklo regioninis ekologinis koridorius, kuriuo siekiama sudaryti palankesnes sąlygas migruoti rūšims. Pasvalyje nėra europinės svarbos “Natura 2000” nei valstybės saugomų teritorijų, tačiau yra du saugomais paskelbti gamtos paveldo objektai: Žalsvasis šaltinis ir Pasvalio ažuolas.
- Pasvalys kartu su Biržais patenka į bendrą rekreacinio potencialo arealą. Šio arealo perspektyvinė plėtra yra regioninio lygmens. Pagrindiniai miesto rekreaciniai išteklių – tai lygumą vagojantys upių slėniai, karstinės dubės, miesto parkai ir skverai, apšvietai. Gamtinių rekreacinių išteklių apsauga, plėtra ir įsisavinimas dar nėra pakankamai išnaudojami, būtina formuoti rekreacinę infrastruktūrą lankytojams pritraukti ir reguliuoti.

Literatūra

1. Lietuvos hidrometeorologijos tarnybos prie Aplinkos ministerijos duomenys.
2. Valstybinė geologinės informacijos sistema VLGT
3. Pasvalio miesto inžinerinės geologinės sąlygos, LGT, 2010
4. Preliminarus potvynių rizikos įvertinimas Nemuno, Ventos, Lielupės ir Dauguvos upių baseinų rajonuose, AAA ataskaita, 2011
5. Pasvalio rajono plėtros iki 2014 m. strateginis planas, 2005

2.2. KULTŪROS PAVELDAS

2.2.1. Kultūros vertybės, jų būklė ir naudojimas

2011 m. birželio 1 d. Kultūros vertybių registro duomenimis Pasvalio teritorijoje yra vienas paminklas, vieno valstybės saugomo komplekso dalis, susidaranti iš trijų objektų, du pavieniai valstybės saugomi objektai, keturi registriniai objektai ir vienas, kuriam kultūros paveldo objekto apsauga yra panaikinta.

Objektai yra pasklidę po Pasvalio miesto teritoriją ir ypatingų sankaupų nesudaro. Šiek tiek didesnė nei kitose teritorijose vertybių dalis yra išsidėsčiusi šalia miesto istorinės dalies ir joje. Kita grupė – tai Siaurojo geležinkelio komplekso dalis miesto ribose bei kompleksą sudarantys objektai - stotis, prekių sandėlis ir tiltas - išsidėstę šiaurinėje miesto dalyje.

2.2.1.1 pav. Pasvalio stotis. PR fasadas. Nuotraukos autorius: Jurgita Rimkevičienė. Fotografavimo data: 2008-05-27. Paimta iš Kultūros vertybių registro (<http://kvr.kpd.lt/heritage/>)

2.2.1.2 pav. Pasvalio tiltas per Lėvenį. Nuotraukos autorius: Jadvyga Verksnienė. Fotografavimo data: 2008-05-28. Paimta iš Kultūros vertybių registro (<http://kvr.kpd.lt/heritage/>)

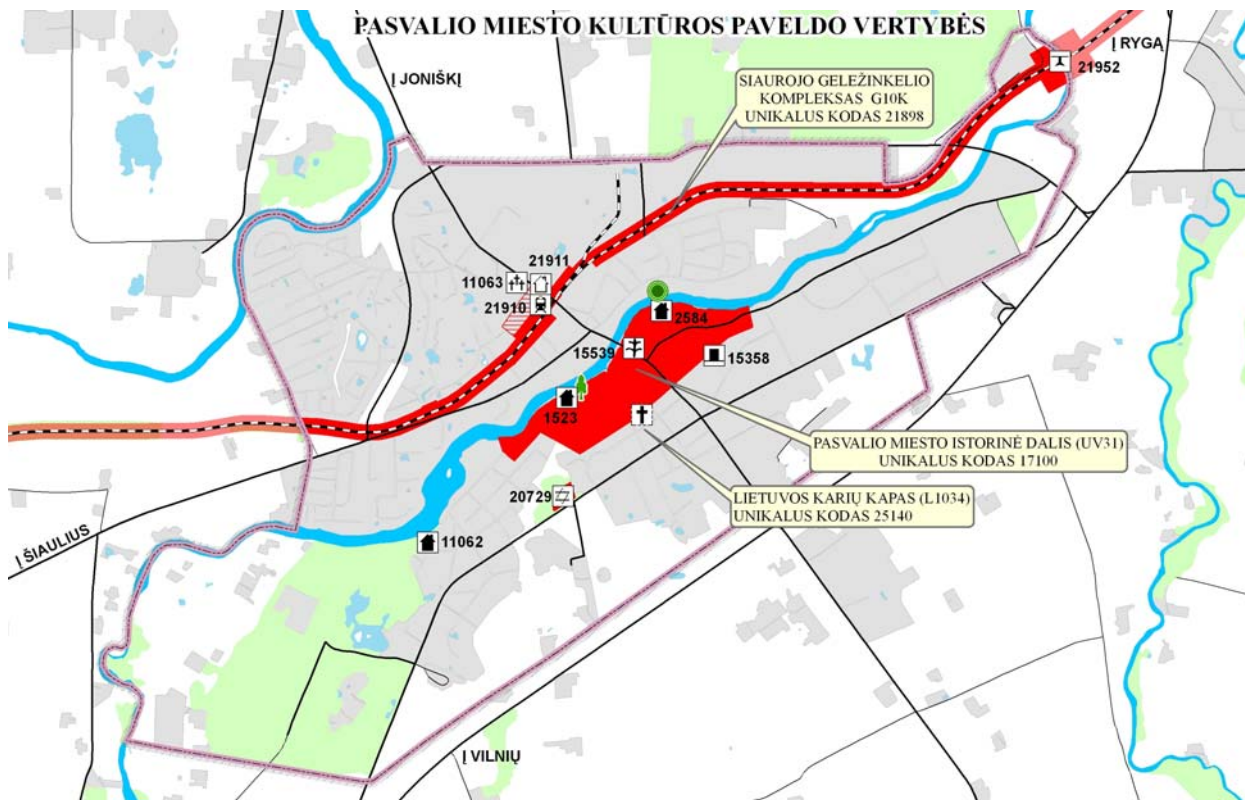
2.2.1.1 lentelė. Pasvalio mieste esančios teritorijos arba objektai, įtraukti į kultūros paveldo vertybių registrą (Kultūros vertybių registras, 2011-06-01 (<http://kvr.kpd.lt/heritage/>))

Nr.	Pavadinimas / statusas / lygmuo / grupė	Adresas	Unikalus kodas	Senas kodas	Plotas, ha
1.	Lietuvos karių kapas / P / pavienis objektas	Pasvalio m., P.Avižonio g.	25140	L1034P	0,002
2.	Siaurojo geležinkelio kompleksas / VS / Na / kompleksas	Panevėžio m., Panevėžio r., Pasvalio r., Biržų r., Pakruojo r., Anykščių r.	21898	G10K	Viso komplekso: 752,82 Pasvalio m. ribose: 30,08
2.1.	Siaurojo geležinkelio kompleksas, Pasvalio stoties prekių sandėlis / VS / Re / kompleksą sudarantis objektas	Pasvalio m., Stoties g. 15	21911	G10K13	
2.2.	Siaurojo geležinkelio kompleksas, Pasvalio stotis /	Pasvalio m., Stoties g. 12	21910	G10K12	

	VS / Re / kompleksą sudarantis objektas				
2.3.	Siaurojo geležinkelio kompleksas, Pasvalio tiltas / VS / Re / kompleksą sudarantis objektas	Pasvalio m.	21952	G10K54	
3.	P.Vileišio paminklas / VS / pavienis objektas	Pasvalio m., P.Vileišio g.	15358	D127	0,05
4.	Namas / VS / pavienis objektas	Pasvalio m., Nepriklausomybės g. 25	1523	AtV528	-
5.	Pasvalio miesto istorinė dalis / R / vietovė	Pasvalio m.	17100	UV31	29,56
6.	Žydų senosios kapinės / R / pavienis objektas	Pasvalio m., Panevėžio g.	20729	IP2732	0,72
7.	Kapinės / R / pavienis objektas	Pasvalio m., Stoties g.	11063	IV465	0,2
8.	Namas / kultūros paveldo objekto apsauga panaikinta / pavienis objektas	Pasvalio m., Nepriklausomybės g. 79	11062	IV464	0,14
9.	Skulptūra /R/pavienis objektas/ dekoratyvinė skulptūra "Laukuose" ("Poilsis"), aut.A.Dimžlys	Pasvalio m., Vytauto a.	15539	DV4611	-

Sutartiniai pažymėjimai:

statusas: P – paminklas, VS – valstybės saugomas, R – registrinis;
reikšmingumo lygmuo: Na – nacionalinis, Re – regioninis.

2.2.1.3 pav. Pasvalio miesto kultūros paveldo vertybių išsidėstymo schema, parengta Kultūros vertybių registro 2011 m. duomenimis (<http://kvr.kpd.lt/heritage/>)

Pasvaliui (senas kodas UV31) yra suteiktas urbanistinės kultūros vertybės statusas, kaip istorinei miesto daliai. Gyvenvietės urbanistinė struktūra pastaruoju metu žymiai pakito. Dabartinės urbanistinės vertės patikslinimui būtina atlikti papildomus tyrimus, nustatyti saugojimo galimybes ir kryptis. Savitą regiono kultūros paveldo kompleksą sudaro siaurasis geležinkelis (senas kodas G10K) su stotimis ir kitais pastatais. XIX-XX a. siaurojo geležinkelio stotiniai, esantys rajono teritorijoje, didžiaja dalimi išlaikė autentiškumą. Laikytina, kad didžiausiu kultūriniu pažintiniu potencialu pasižymi būtent šie miesto teritorijoje esantys kultūros paveldo objektai (pritaikytini turizmo, reprezentacinei, kultūros, švietimo, mokslo ar kitai visuomeninei paskirčiai): Siaurojo geležinkelio kompleksas su stotimis ir kitais statiniais bei Pasvalio miesto istorinis centras. Objektai turėtų būti naudojami atsižvelgiant į jų vertingąsias savybes ir teritorinį kontekstą.¹

2.2.1.4 pav. Namas (Nepriklausomybės g. 25) Šiaurinis fasadas. Nuotraukos autorius: Rasuolė Kerbedienė. Fotografavimo data: 2009-04-30. Paimta iš Kultūros vertybių registro (<http://kvr.kpd.lt/heritage/>)

2.2.1.5 pav. Petro Vileišio paminklas. Nuotraukos autorius: Monika Jakubonytė. Fotografavimo data: 2010-06-08. Paimta iš Kultūros vertybių registro (<http://kvr.kpd.lt/heritage/>)

¹ LR Valstybinės kultūros paveldo komisijos Informacijos analizės tarnybos pažyma 2008-09-18

2.2.2. Miesto urbanistinės raidos apžvalga

Norint suvokti kultūros paveldo objektų autentiškumą bei koncepcijos stadijoje siūlyti juos pritaikyti turizmo, reprezentacinei, kultūros, švietimo, mokslo ar kitoms visuomeninėms paskirtims būtina apžvelgti šių vertybių atsiradimą bei juos supančios aplinkos kitimą. Šiam tikslui parengta Pasvalio miesto istorinės urbanistinės raidos apžvalga. Apžvalgoje siekiama išskirti Pasvalio miesto raidos procesui būdingus etapus, juos skaidant į tarpsnius. Etapų aprašymui pasirinktas citatų iš autorių, tyrinėjusių Pasvalio miesto raidą, darbų panaudojimo principas, papildytas paskutiniųjų Pasvalio miesto išplanavimo projektų apžvalga.

Naudojamos sąvokos:

etasas – miesto raidos laiko tarpas, įtakojamas politinės santvarkos ir ekonomikos vystymosi;

tarpsnis – trumpas laikotarpis tarp reikšmingų įvykių, įtakojusių urbanistinę raidą, kiekvieno tarpsniui apibūdinime nurodomas laikotarpiui būdingas gyventojų arba namų (sodybų) skaičius;

reikšmingi įvykiai – gaisrai, reformos, planų ir planavimo projektų parengimas ir įgyvendinimas, kiti įvykiai, kurių pasekoje pakito miesto arba jo dalies erdvinė planinė struktūra.

Naudojami trumpiniai:

LDK – Lietuvos Didžioji Kunigaikštystė;

LCVA – Lietuvos Centrinis Valstybės Archyvas;

LVIA - Lietuvos valstybės istorijos archyvas;

MSPI - Miestų statybos projektavimo institutas.

Raidos etapų chronologija

I etapas. Miesto pradžia. LDK ir Abiejų Tautų Respublikos laikai

1 tarpsnis: 1497 m. – 1581 m. gaisras / mieste apie 100 namų (sodybų) ([2] – 306 psl.)

2 tarpsnis: 1581 m. – 1613-1614 m. gaisrai / mieste apie 98 namai (sodybos) ([2] – 307 psl.)

3 tarpsnis: 1613-1614 m. – 1680 m. gaisrai / mieste apie 113-115 namų (sodybų) ([2] – 308 psl.)

4 tarpsnis: 1680 m. – XVIII a. pradžios karas / mieste apie 92 namai (sodybos) ([2] – 309 psl.)

5 tarpsnis: XVIII a. pradžia – 1775-1785 m. gaisrai / mieste apie 110 – 139 namai (sodybos) ([2] – 309 psl.)

II etapas. Miesto augimas. Rusijos imperijos laikai

6 tarpsnis: 1795 m. - 1801 m. gaisras ir projektas / mieste apie 161 – 170 namų (sodybų)

7 tarpsnis: 1801 m. – 1841 m. katalikų bažnyčios valdų naikinimas / mieste apie 193-208 namai (sodybos) – 1239 gyventojai ([1] – 710 psl.)

8 tarpsnis: 1841 m. – 1863-1864 m. sukilimas / mieste apie 183-210 namai (sodybos) – 1176 gyventojai

9 tarpsnis: 1863-1864 m. - 1906 m. tilto per Lėvenį statyba / mieste apie 3050 gyventojų

10 tarpsnis: 1906 m. – I-asis pasaulinis karas / mieste 799 šeimos - 4205 gyventojų

III etapas. Miesto institucinė plėtra. Nepriklausomos Lietuvos valstybės laikotarpis

11 tarpsnis: Nepriklausomybės laikotarpis 1918-1940 / mieste 1923 m. – 2786 gyventojai, 1939 m. - 2793 ([1] - 712 psl.)

IV etapas. Miesto plėtra ir pertvarka. Tarybų Sąjungos laikotarpis

12 tarpsnis: II-asis pasaulinis karas ir pokaris 1941-1951 m. (-)

13 tarpsnis: 1951 m. – 1964 m. generalinis planas ir 1968 m. centro dalies planavimo projektas / mieste apie 1959 m. – 4248 gyventojai, o 1963 m. - 4600 ([1] – 712 psl.)

14 tarpsnis: 1964-1968 m. – 1975-1980 m. Vilniaus gatvės pertvarkymo projektai ir 1982 m. miesto planas / mieste 5641-7370 gyventojų (1970 ir 1979 m. gyventojų surašymų duomenys)

15 tarpsnis: 1982 m. – 1990-1992 m. / mieste 9071 gyventojų (1989 m. gyventojų surašymo duomenys)

V etapas. Miesto raidos sąstingis. Nepriklausomybės atkūrimo laikotarpis

16 tarpsnis: 1990-1992 m. – iki dabar / mieste 8709 gyventojų (2001 m. gyventojų surašymo duomenys)

I etapas. Miesto pradžia. LDK ir Abiejų Tautų Respublikos laikai

„Manoma, kad dar D.L.K. Gedimino laikais Pasvalio apylinkėse buvusi medinė pilaitė, kuri turėjo pastoti kelią į Lietuvą slenkančiam Livonijos ordinui. Ji stovėjusi į šiaurę nuo dabartinio Papilio, kur Tatula įteka į Mūšą; toje vietoje tebėra piliakalnis. Pasvalio vardas kilęs nuo Svalios upės“. (Kviklys B., 1991 - 708 psl.)

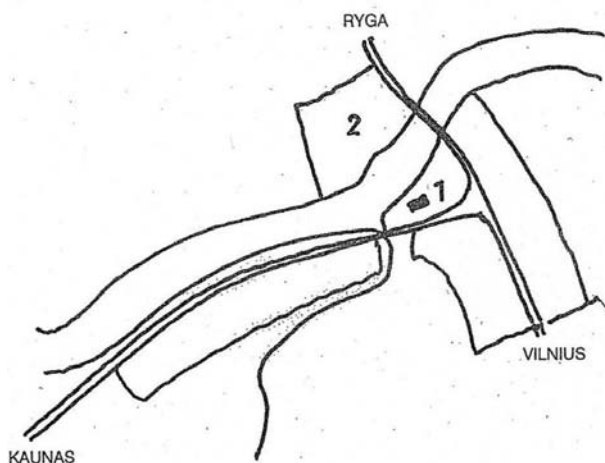
„Pasvalio gyvenvietės vardas minimas jau 1286-1352 m. Rygos skolininkų knygoje, tai kol kas yra vienintelė užuomina apie XIII-XIV a. Pasvalį to meto istorijos šaltiniuose.“ (Miškinis, A., 2009 - 304 psl.)

„Kompaktiška gyvenvietė pradėjo kurtis tik po 1435 m. Pabaisko mūšio, prie svarbių prekybos kelių, kurie nuo seno ėjo per šią vietovę iš Kauno ir Vilniaus į Rygą. 1497 m. Svalios ir Lėvens santakoje leista statyti parapiinę bažnyčią ir prie jos steigti naują miestą, matyt, ankstesnės gyvenvietės vietoje.“ (Lietuvos architektūros istorija, 1988 - 198 psl.)

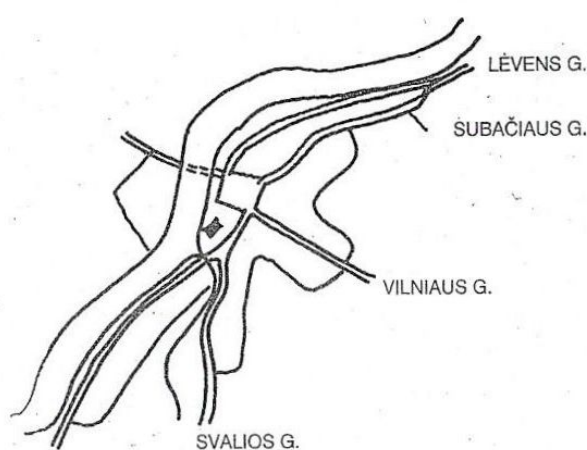
„Miestas plėtėsi pagal Lėvenį ir iš pradžių turėjo linijinį planą. Nors šiauriniame pakraštyje pastačius bažnyčią, o greta jos įrengus aikštę, susidarė galimybė formuotis radialiniam planui, tačiau XVI a. antroje pusėje greičiausiai buvo tik viena ryškesnė gatvė.“ (Lietuvos architektūros istorija, 1988 - 198 psl.)

„XV a. įkurtas „miestas“ turbūt formavosi savaimingai iki Valakų reformos. < ... > Esama pagrindo galvoti, kad beveik per 4 dešimtmečius nuo „miesto“ įsteigimo 1497 m., nemažai sodybų jame, ypač centre – apie aikštę – jau turėjo būti pastatyta, derinantys prie vietovėje buvusių kelių bei jų sankirtos formos. Tai įtvirtino tų kelių, kurie tapo miesto gatvėmis, trasas. Tad 1535 m. ar kiek vėliau matuojant Pasvalį valakais, matyt, tegalėjo būti pareguliuota aikštė, suteikiant jai reikiamą formą, o gal ir dydį, bei išmatuoti, laikantis Valakų reformos nuostatų, miestelėnų sklypai.“ (Miškinis, A., 2009 - 305 psl.)

„1581 m. Pasvalyje įvyko gaisras; sudegė visi 13 namų prie turgaus aikštės ir 22 namai Lėvens gatvėje.“ (Miškinis, A., 2009 - 306 psl.)

2.2.2.1 pav. XVI a. pradžios pirmosios pusės (iki 1535 m.) retrospektyvinė miestelio plano schema. Sudarė A. Miškinis. Užstatytos teritorijos ribos sąlygiškos 1 - bažnyčia, 2 – klebonija (“bažnyčios dvaras“)

2.2.2.2 pav. XVI a. pabaigos retrospektyvinė miestelio plano schema. Sudarė A. Miškinis. Užstatytos teritorijos ribos ir aikštės forma sąlygiškos

2.2.2.3 pav. Ištrauka iš Lietuvos žemėlapio ~ 1:4 800 000. Parengė P. Keere iš G. Mercatoriaus „Atlas Minor“. Amsterdamas, 1630–1673 m. (paimta iš Lietuvos nacionalinio muziejaus fondu, <http://www.lnm.lt/virtualios-parodos/lietuva-zemelapiuose>)

2.2.2.4 pav. Ištrauka iš Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės žemėlapio ~ 1:1 500 000. Parengė J. Dankertsas, Amsterdamas, XVII a. pab. (paimta iš Lietuvos nacionalinio muziejaus fondu, <http://www.lnm.lt/virtualios-parodos/lietuva-zemelapiuose>)

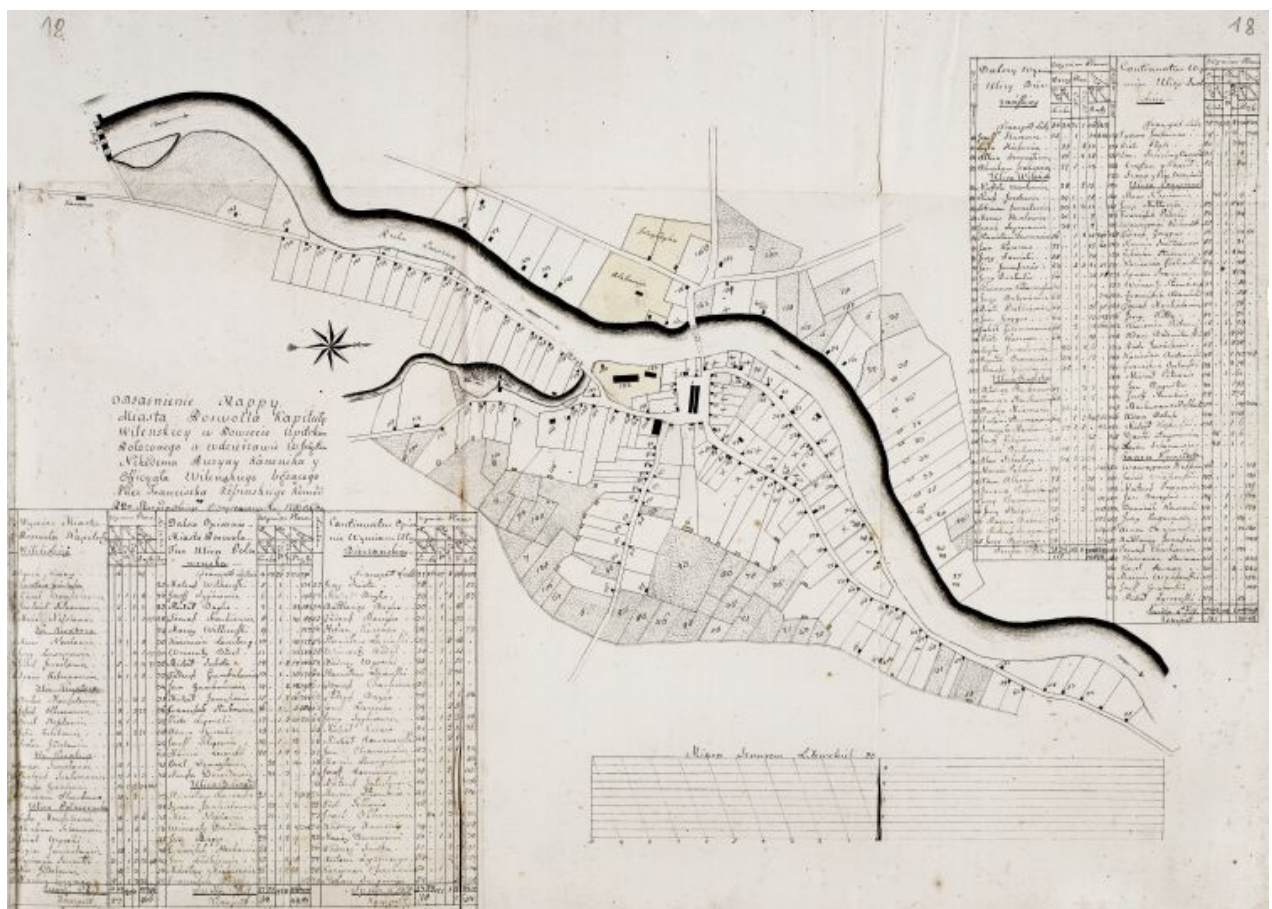
P. Keere sudarytame Lietuvos žemėlapyje („Atlas Minor“. Amsterdamas, 1630–1673 m.) šalia Pasvalio nepavaizduoti nei Biržai, nei Saločiai. Žemėlapio sudarytoja artimiausią Pasvaliui Lietuvos miestą vaizduoja Kupiškį.

J. Dankertsas XVII a. pab. Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės žemėlapyje šalia Pasvalio pavaizduotas reikšmingesnis (už Pasvalį) miestas - Biržai, kiti miesteliai pavaizduoti analogišku (kaip ir Pasvalys) žymėjimu: Linkuva, Papilys, Saločiai.

„Savaime susiklostęs iki tol planas nei matuojant žemes valakais, nei gaisro nebuvo pakeistas į stačiakampį. Apsiribota tik aikštės pertvarkymu. Vėlesni duomenys apie sklypų skaičių prie aikštės rodo ją tuo metu buvus kvadratinę. Miestas po 1581 m. gaisro greit atsikūrė, nes 1583 m. jau vėl buvo 24 karčemos (prieš gaisrą – 50), o 1589 m. – 50 karčemų ir 73 namai, 1611 m. atitinkamai 58 ir 98, o 1623 m. – 77 ir 108. Plėtėsi ne tik užstatyta teritorija, bet ir gatvių tinklas: XVI a. pabaigoje jau buvo 4 gatvės arba jų užuomazgos keliuose iš Vilniaus (per Subačių), Kauno (per Pumpėnus), Rygos (per Bauskę ir Saločius), Žagarės (dešiniuoju Lėvens krantu), kurios suėjo į turgaus aikštę.“ (Lietuvos architektūros istorija, 1988 - 198 psl.).

„1625 m. švedai nusiaubė Pasvalio apylinkes, o prie miestelio sumušė LDK kariuomenės dalinį; Kristupo Radvilos kariuomenė sunaikino švedų žvalgybos būrį ([2] – 307 psl.). Prsidėjus XVII a. vidurio karui, dėl nedidelio atstumo nuo Biržų, kurie šiame kare turėjo didelę reikšmę, Pasvalys atsidūrė svarbioje karo veiksmų zonoje.“ (Miškinis, A., 2009 – 307 psl.)

„Iki XVII a. pabaigos augantis miestelis ne tik plėtėsi į šalis nuo centro, daugiausia į šiaurės rytus ir pietryčius, bet ir keitėsi viduje. Nors tiesioginių duomenų apie tai nepakanka, tačiau tokią išvadą galima daryti remiantis turgaus aikštės perimetro kaita.“ (Miškinis, A., 2009 – 308 psl.)

2.2.2.5 pav. Pasvalio miesto planas. 1786 m. LVIA. F. 525, ap. 8, b .847, l. 18 (planas paimtas iš 2009 m. rugsėjo mėnesį Pasvalio krašto muziejuje veikusios parodos „Pasvalys Lietuvos archyvų dokumentuose“ archyvo, <http://www.archyvai.lt/exhibitions/pasvalys>).

„XVII a. pabaigoje, sprendžiant iš 1717 m. vizitacijos inventoriaus, kapitula išsiplėtusiame Pasvalyje valdė žemes jau ir kairiajame Svalios upelio krante – prie Pumpėnų vieškelio.“ (Miškinis, A., 2009 – 308 psl.)

„Pagal 1735 m. inventorių miestelyje buvo 114 sodybų, t.y. 13 mažiau nei 1727 m. Visos sodybos aplink aikštę (jų buvo 12) priklausė žydams; kai kurie jų turėjo sklypus ar sodybas dar ir gatvėse. Pirmą kartą minimos krautuvėlės („kromai“) turgaus aikštėje; jų buvo 11. Sprendžiant iš ankstyviausio, nors iš esmės vėlesnio – 1786 m. miestelio plano, šios krautuvėlės, kaip ir kituose Lietuvos miestuose bei miesteliuose, stovėjo aikštės viduryje. Dėl to gerokai sumažėjo aikštės prekybos plotas iš apylinkių suvažiuojantiems valstiečiams.“ (Miškinis, A., 2009 – 309 psl.)

„Apie tai, koks tuo metu buvo Pasvalio gatvių tinklas ir aikštė, kaip išsidėstė namai sklypuose ir prie gatvių, galima spręsti iš 1786 m. plano. Jame mamtyti abipus upės ties tiltu (fiksiuotu pirmą kartą, bet tikriausiai buvo ir anksčiau) susidariusias radiališkai sueinančių gatvių sankirtas. Kairiojo kranto sankirta buvo dar pradinėje raidos stadijoje, dešiniojo – susiformavusi: penkios gatvės čia suėjo į keturkampiu artimą netaisyklingą aikštę. <...> Ryškų radialinį planą sudariusios gatvės centre suėjo į aikštę laisvai, gerai derėdamos vietovėje. Miestiečių sklypai buvo gana įvairaus dydžio (mažiausi – centre aplink aikštę), dėl to gatvių užstatymas buvo netolygus.“ (Miškinis, A., 2009 – 311 psl.)

II etapas. Miesto augimas. Rusijos imperijos laikai

„1823 m. miesteliui priklausė 61 valakas 5 margai 143 kvadratinės rykštės žemės, iš jų miestelėnų sklypai užėmė valaką, 15 margų ir 291 rykštes. Lyginant su ankstesniais aprašymais, matyt, kad sklypai miestelyje, ypač centre, susmulkėjo: 1824 m. aplink aikštę jau buvo 18 sklypų (aikštėje stovėjo 20 krautuvėlių).“ (Miškinis, A., 2009 – 313 psl.)

„1842 m. Pasvalys perėjo Valstybės turtų ministerijos žinion. <...> Atrodo, kad su šiuo reiškiniu įvykiu susietas ir maždaug tuo laiku sudarytas valdos tikrosios būklės planas. <...> Palyginus su ankstesniu (1786 m.) planu matyti, kad pagrindinių, radiališkai į centrą sueinančių gatvių tinklas beveik nepakitęs. (Miškinis, A., 2009 – 314 psl.)

„1863 m. sukilimas palietė ir Pasvalį. 30 vyrų sukilėlių būrys, ginkluotas šautuvais ir pistoletais, užpuolė Pasvalį, užėmė ir sunaikino rusų įstaigas, suėmė rusų valdininkus.“ (Kviklys B., 1991 – 711 psl.)

„1866 m. vykdant dvaro iliustraciją, sudarytas miestelio tikrosios būklės planas. Esminis šio ir 1857 m. plano skirtumas – atsiradęs šalutinių gatvių tinklas liudijo apie miestelio gyventojų gausėjimą ir užstatymo tankėjimą. Šiek tiek padidėjo ir užstatyta teritorija Pasvaliui plečiantis išilgai Lėvens. Senoji aikštė į šiaurės rytus nuo bažnyčios buvo dar sumažinta, labiau išryškėjo naujoji jos dalis šventoriaus pietryčių pusėje. <...> Tiltas tarp abiejų Lėvens pusėse išsidėsčiusių miestelio dalių nepažymėtas.“ (Miškinis, A., 2009 – 315 psl.)

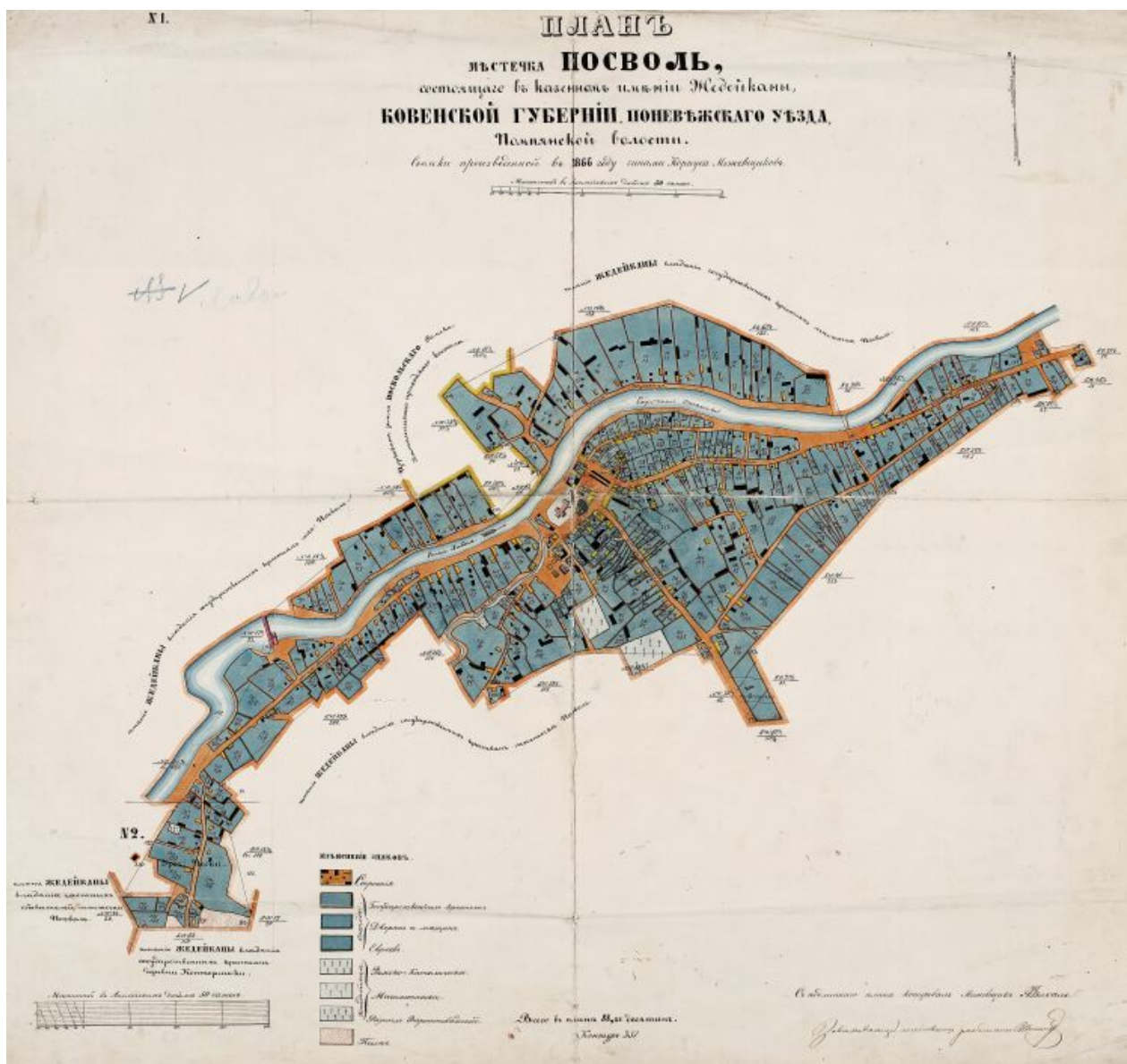
„XIX a. antrasis dešimtmetis Lietuvos miestams ir miesteliams taip pat nedavė nieko gero, daugelyje jų prancūzmečio pasekmių likvidavimas užtruko ilgai. <...> Daugumoje miestelių (Ylakiuose, Linkuvoje, Merkinėje, Onuškyje, Pasvalyje, Ramygaloje ir kt.) gyventojų gausėjo lėtai arba visai nedaugėjo.“ (Lietuvos architektūros istorija, 1994 – 201 psl.)

„Apie 1890 m. matuojant miestelyje gyvenusių valstiečių žemes ir apylinkėje skiriant jiems naujus ar papildomus sklypus, sudaryta tikrosios būklės plano schema. Miestelio išorinis kontūras buvo toks pat kaip ir 1866 m. plane, nors gyventojų pagausėjo. 1897 m. Pasvalyje surašyta 3050 žmonių, iš jų 1590 žydų.“ (Miškinis, A., 2009 – 318 psl.)

„1903 m. sumanius Pasvalyje statyti tiltą per Lėvenį, Kauno gubernijos valdybos kelių skyrius parinko trasą per banyčios sklypą ir kreipėsi į konsistoriją prašant perleisti reikalingą žemės plotą tiltui ir pylimams. <...> 1906 m. jau buvo vežamos medžiagos, tad, matyt, netrukus medinis tiltas buvo pastatytas.“ (Miškinis, A., 2009 – 319 psl.)

„Žmonių gyvenimas vokiečių okupacinės valdžios kaip ir visame krašte buvo labai suvaržytas, vargino revizijos ir plėšikavimai. 1915 m. vokiečių kareiviai, rusų belaisviai ir

privalomiesiems darbams suvaryti vietos gyventojai nutiesė Šiaulių-Pasvalio siaurąjį geležinkelį, kuris praėjo už Lėvens.“ (Miškinis, A., 2009 – 322 psl.)

2.2.2.6 pav. Pasvalio miesto planas. 1866 m. LVIA. F. 525, ap. 2, b. 2381 (planas paimtas iš 2009 m. rugsėjo mėnesį Pasvalio krašto muziejuje veikusios parodos „Pasvalys Lietuvos archyvų dokumentuose“ archyvo, <http://www.archyvai.lt/exhibitions/pasvalys>).

III etapas. Miesto institucinė plėtra. Nepriklausomos Lietuvos valstybės laikotarpis

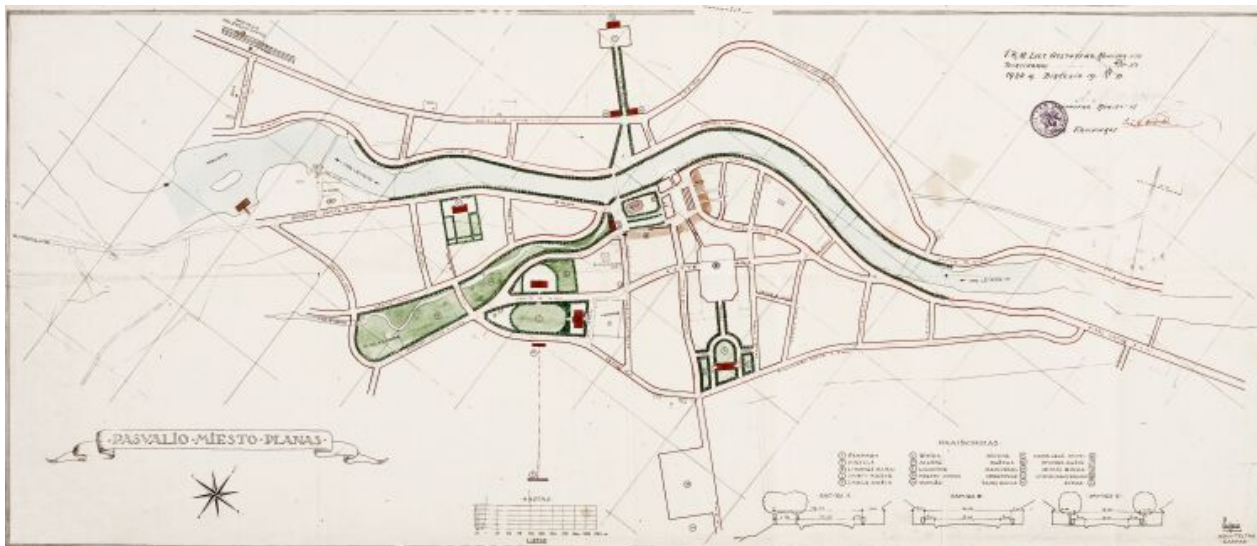
Pasvalį kaip ir visą Lietuvą palietė kovos dėl nepriklausomybės su Sovietų Rusijos kariuomene, pavieniais bolševikų būriais ir bermontininkais, kurios baigėsi tik 1919 m. pabaigoje.

„1920 m. liepos 22 d. miestelį nusiaubė gaisras. Sudegė apie 100 sodybų: visas centras, visa Biržų gatvė ir pusė Vilniaus gatvės; be pastogės liko apie 500 žmonių (60 žydų ir 38 lietuvių šeimos); nuostoliai sudarė 3-4 mln. litų.“ (Miškinis, A., 2009 – 323 psl.)

„Tuoj pat pradėtas rengti miestelio projektas (archit. E. Peyeris), kuris patvirtintas 1922 m. birželio 10 d. Pagal šį projektą iki tol susidariusiame plane esminių pakeitimų nenumatyta; laikytasi gatvių tinklo, tačiau suplanuota didelė turgaus aikštė kvartalo viduje tarp Biržų ir Vilniaus gatvių sodybų, o Svalios upės slėnyje – parkas.“ (Miškinis, A., 2009 – 323 psl.)

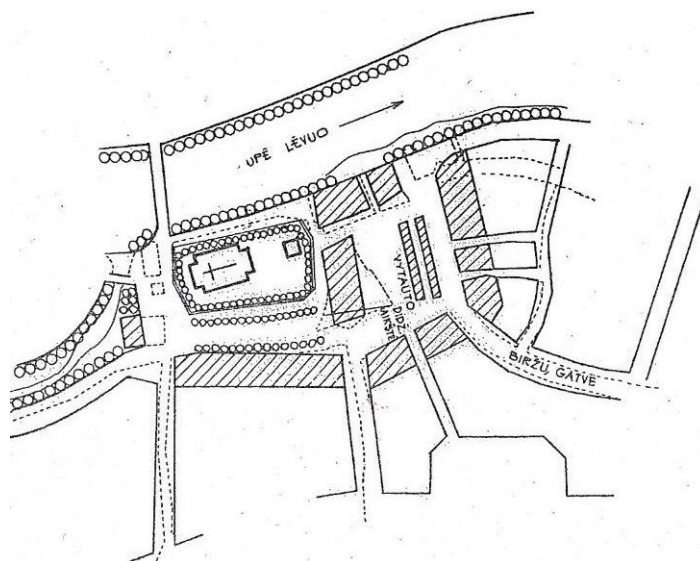
„(1925 m.) Buvo gimnazija, vėliau pavadinta inž. Petro Vileišio vardu, pradžios mokyklos, knygynas, valstybinės bibliotekos skyrius su skaitykla, žemės ūkio kooperatyvas,

smulkaus kredito draugija, skerdykla, valcinis malūnas, vilnų verpykla, linų bei sėmenų supirkimo punktas, sveikatos punktas, pradžios mokyklų inspekcija, veterinarijos punktas, žydų liaudies bankelis, apylinkės teismas, tardytojas, notariato įstaiga, rajono agronomas, miškų urėdija, ugniagesių komanda, policijos nuovada ir kitos įstaigos. 1930 m. Pasvalio gimnazija buvo paversta komercine mokykla. Jai pastatyti erdvūs gražūs rūmai, o prie jų Petro Vileišio paminklas. 1922 m. atnaujinta Pasvalio gydykla. 1923 m. jai pastatytas specialus vonių namas su šildomo vandens baseinu.“ (Kviklys B., 1991 – 712 psl.)

2.2.2.7 pav. Pasvalio miesto planas. 1922 m. birželio 10 d. LCVA. F. 1622, ap. 4, b. 997, l. 2 (planas paimtas iš 2009 m. rugsėjo mėnesį Pasvalio krašto muziejuje veikusios parodos „Pasvalys Lietuvos archyvų dokumentuose“ archyvo, <http://www.archyvai.lt/exhibitions/pasvalys>)

„1931 m. parengtas ir patvirtintas „mūrinių namų rajono“ projektas, pagal kurį abiejų aikščių perimetru ir jas skiriančiame kvartale leista statyti naujus ar perstatyti esančius pastatus tik iš plytų su čerpių ar skardos stogais.“ (Miškinis, A., 2009 – 324 psl.)

2.2.2.8 pav. 1931 m. „mūrinių namų rajono“ projektas (Miškinis, A., 2009 – 324 psl.)

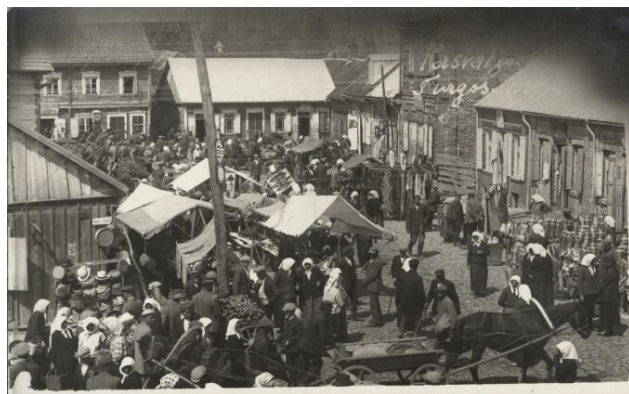
2.2.2.9 pav. Vilniaus gatvė. Pasvalys, 1927 m. LCVA. P-08821 (nuotrauka paimta iš 2009 m. rugsėjo mėnesį Pasvalio krašto muziejuje veikusių parodos „Pasvalys Lietuvos archyvų dokumentuose“ archyvo, <http://www.archyvai.lt/exhibitions/pasvalys>)

2.2.2.10 pav. Pasvalio špitolė. 1927 m. P. Ločerio nuotr. LCVA. A25-P187 (nuotrauka paimta iš 2009 m. rugsėjo mėnesį Pasvalio krašto muziejuje veikusių parodos „Pasvalys Lietuvos archyvų dokumentuose“ archyvo, <http://www.archyvai.lt/exhibitions/pasvalys>)

2.2.2.11 pav. Pasvalio bažnyčia ir tiltas per Lėvenį. 1927 m. P. Ločerio nuotr. LCVA. A25-P183 (nuotrauka paimta iš 2009 m. rugsėjo mėnesį Pasvalio krašto muziejuje veikusių parodos „Pasvalys Lietuvos archyvų dokumentuose“ archyvo, <http://www.archyvai.lt/exhibitions/pasvalys>)

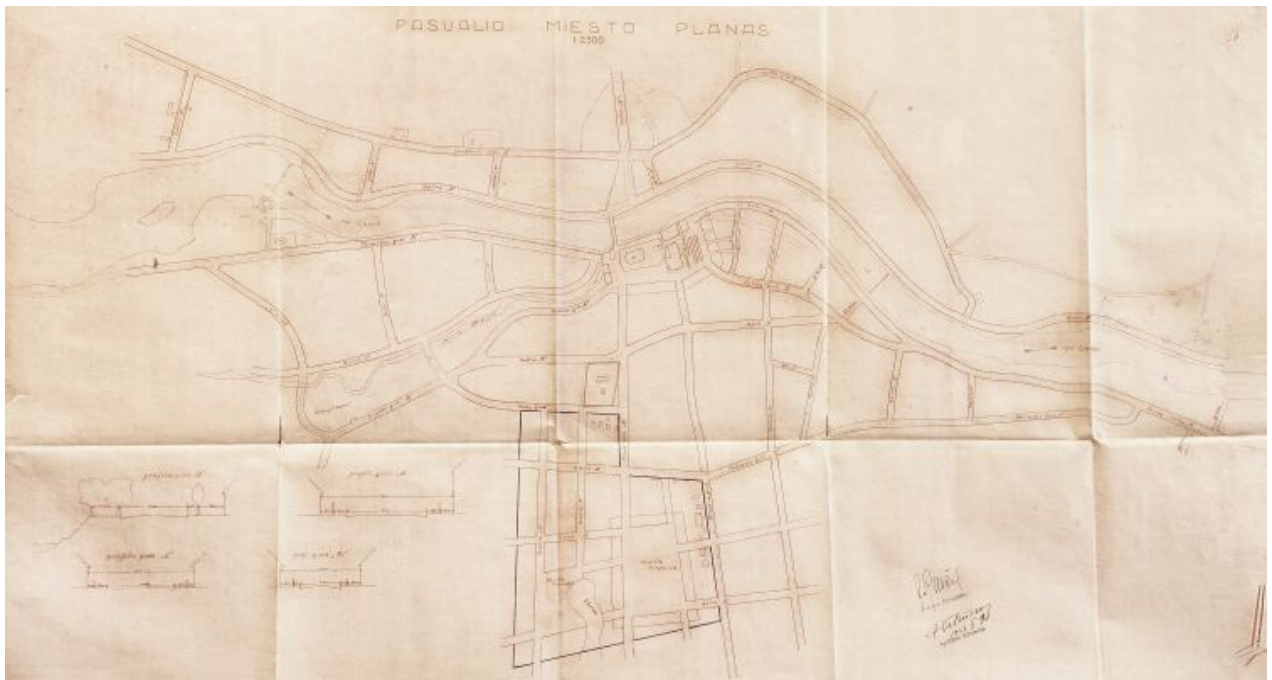
2.2.2.12 pav. Pasvalio turgus. 20 a. 4 deš. LCVA. P-34196 (nuotrauka paimta iš 2009 m. rugsėjo mėnesį Pasvalio krašto muziejuje veikusių parodos „Pasvalys Lietuvos archyvų dokumentuose“ archyvo, <http://www.archyvai.lt/exhibitions/pasvalys>)

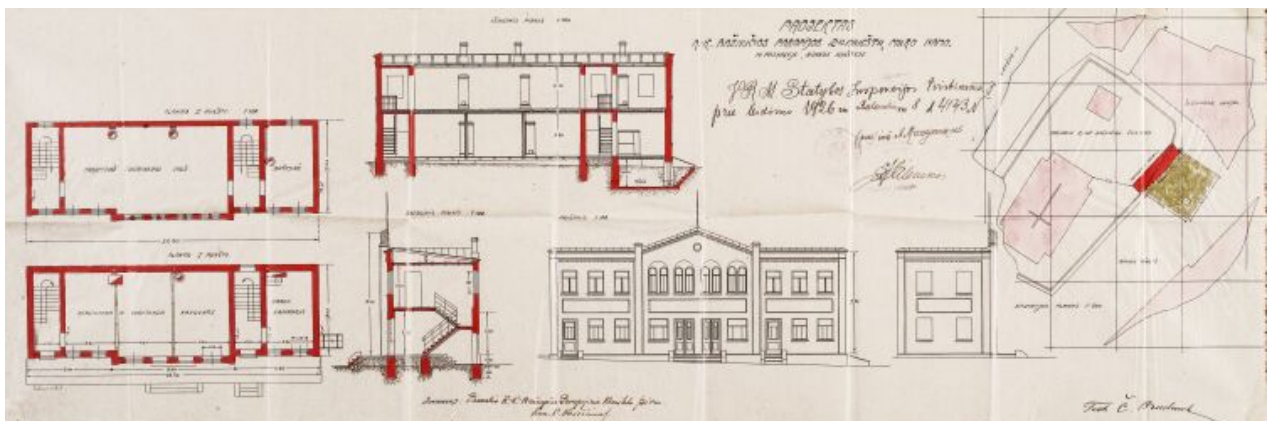
2.2.2.13 pav. Pasvalio bažnyčia. 20 a. 4 deš. LCVA. P-34194 (nuotrauka paimta iš 2009 m. rugsėjo mėnesį Pasvalio krašto muziejuje veikusių parodos „Pasvalys Lietuvos archyvų dokumentuose“ archyvo, <http://www.archyvai.lt/exhibitions/pasvalys>)

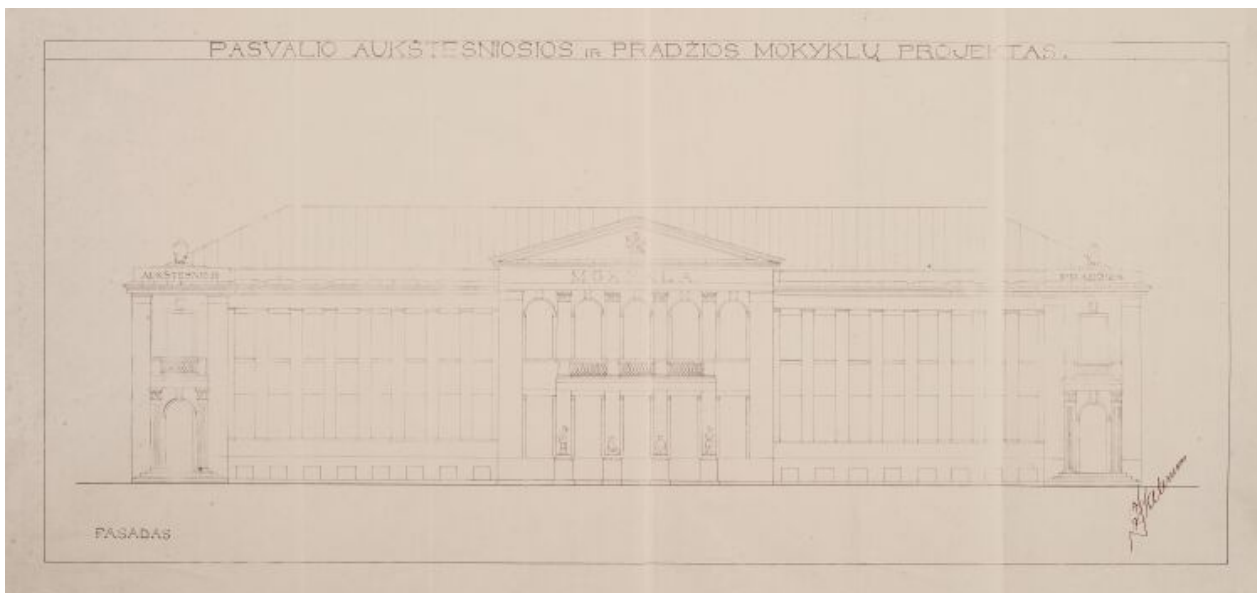
2.2.2.14 pav. Vytauto paveikslą nešimo eisenos, minint jo mirties 500 m. sukaktį. Pasvalys, 1930 m. LCVA. P-15141 (nuotrauka paimta iš 2009 m. rugsėjo mėnesį Pasvalio krašto muziejuje veikusių parodos „Pasvalys Lietuvos archyvų dokumentuose“ archyvo, <http://www.archyvai.lt/exhibitions/pasvalys>)

2.2.2.15 pav. Pasvalio miesto planas. 1933 m. spalio 9 d. LCVA. F. 379, ap. 1, b. 1020, l. 37 (planas paimtas iš 2009 m. rugsėjo mėnesį Pasvalio krašto muziejuje veikusios parodos „Pasvalys Lietuvos archyvų dokumentuose“ archyvo, <http://www.archyvai.lt/exhibitions/pasvalys>)

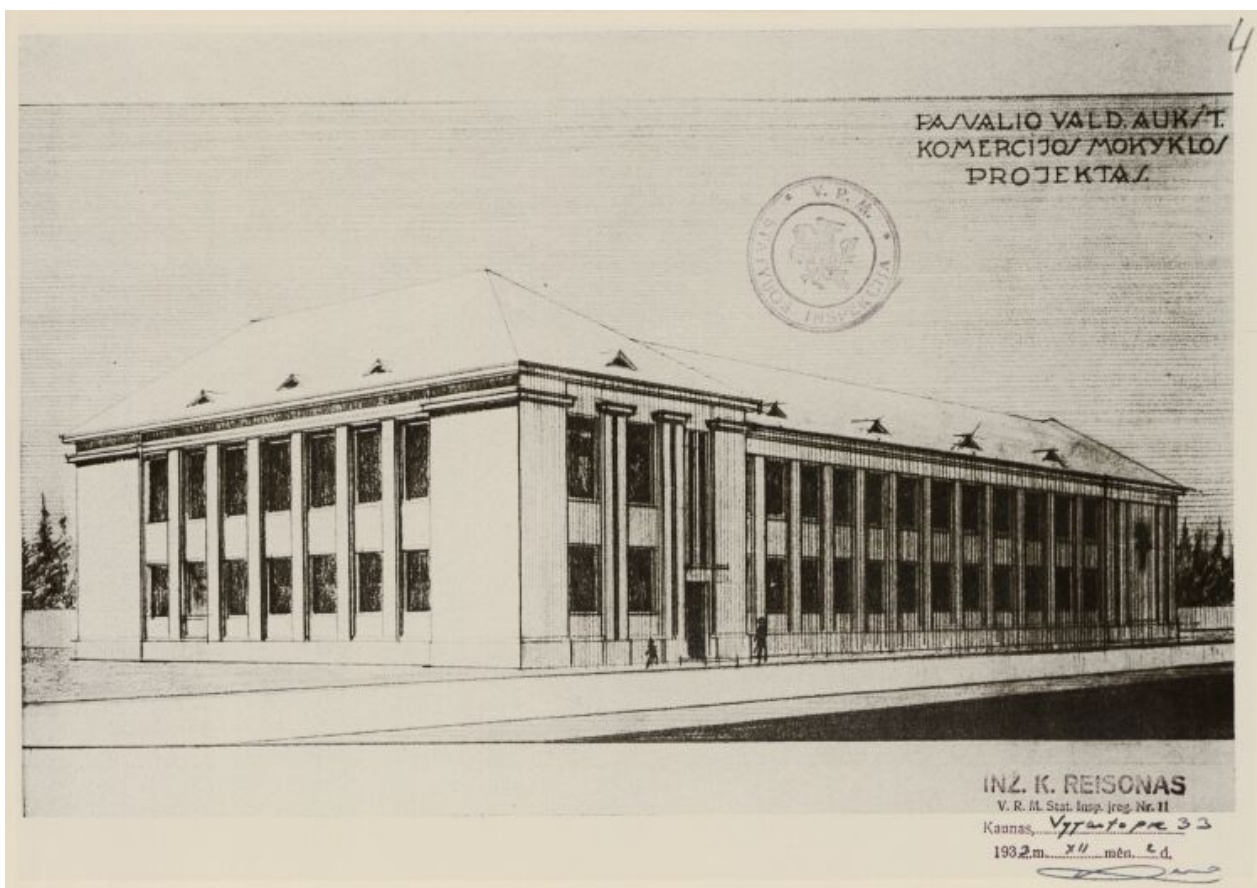

2.2.2.16 pav. Pasvalio Romos katalikų bažnyčios parapijos dviejų aukštų mūro namo projektas. 1926 m. balandžio 8 d. LCVA. F. 1622, ap. 4, b. 1201, l. 10 (projektas paimtas iš 2009 m. rugsėjo mėnesį Pasvalio krašto muziejuje veikusios parodos „Pasvalys Lietuvos archyvų dokumentuose“ archyvo, <http://www.archyvai.lt/exhibitions/pasvalys>)

2.2.2.17 pav. Pasvalio aukštesniosios ir pradžios mokyklų projektas. 1928 m. birželio mėn.

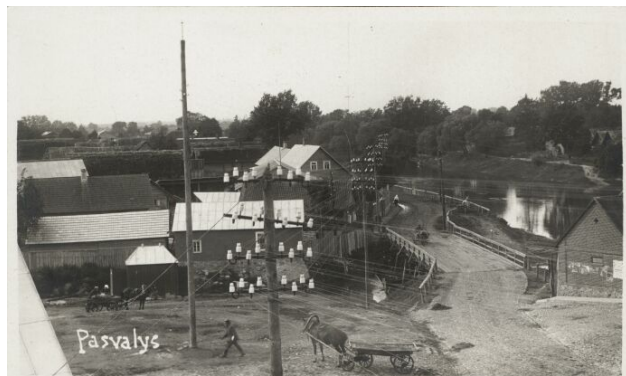
LCVA. F. 1622, ap. 4, b. 1301, l. 6 (projektas paimtas iš 2009 m. rugsėjo mėnesį Pasvalio krašto muziejuje veikusios parodos „Pasvalys Lietuvos archyvų dokumentuose“ archyvo, <http://www.archyvai.lt/exhibitions/pasvalys>)

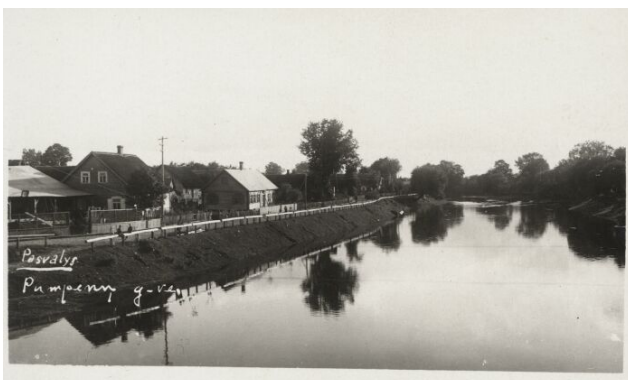
2.2.2.18 pav. Pasvalio valdžios aukštesniosios komercijos mokyklos projektas (inž. K. Reisonas). 1933 m. gruodžio 2 d. LCVA. F. 1622, ap. 4, b. 317, l. 4 (projektas paimtas iš 2009 m. rugsėjo mėnesį Pasvalio krašto muziejuje veikusios parodos „Pasvalys Lietuvos archyvų dokumentuose“ archyvo, <http://www.archyvai.lt/exhibitions/pasvalys>)

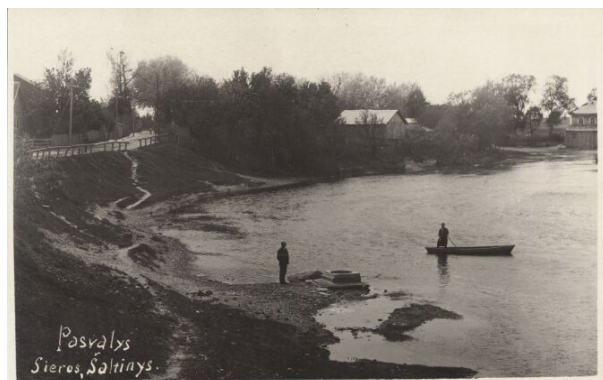
2.2.2.19 pav. Pasvalys. 20 a. 4 deš. LCVA. P-34191 (nuotrauka paimta iš 2009 m. rugsėjo mėnesį Pasvalio krašto muziejuje veikusios parodos „Pasvalys Lietuvos archyvų dokumentuose“ archyvo, <http://www.archyvai.lt/exhibitions/pasvalys>)

2.2.2.20 pav. Pasvalys. 20 a. 4 deš. LCVA. P-34195 (nuotrauka paimta iš 2009 m. rugsėjo mėnesį Pasvalio krašto muziejuje veikusios parodos „Pasvalys Lietuvos archyvų dokumentuose“ archyvo, <http://www.archyvai.lt/exhibitions/pasvalys>)

2.2.2.21 pav. Pumpėnų gatvė. Pasvalys. Lėvuo. 20 a. 4 deš. LCVA. P-34197 (nuotrauka paimta iš 2009 m. rugsėjo mėnesį Pasvalio krašto muziejuje veikusios parodos „Pasvalys Lietuvos archyvų dokumentuose“ archyvo, <http://www.archyvai.lt/exhibitions/pasvalys>)

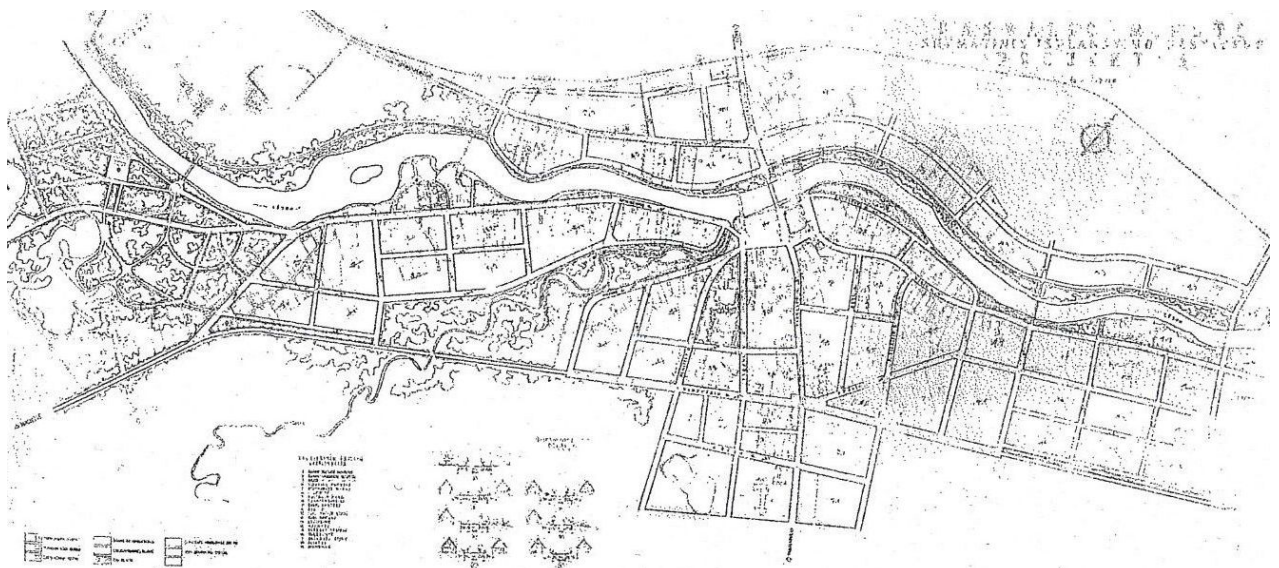
2.2.2.22 pav. Sieros šaltinis prie Pasvalio. Atvirukas. 20 a. 4 deš. LCVA. P-34201 (nuotrauka paimta iš 2009 m. rugsėjo mėnesį Pasvalio krašto muziejuje veikusios parodos „Pasvalys Lietuvos archyvų dokumentuose“ archyvo, <http://www.archyvai.lt/exhibitions/pasvalys>)

IV etapas. Miesto plėtra ir pertvarka. Tarybų Sąjungos laikotarpis

Sovietų okupacijos metai miestui „primetė“ sovietinį tvarkymo modelį.

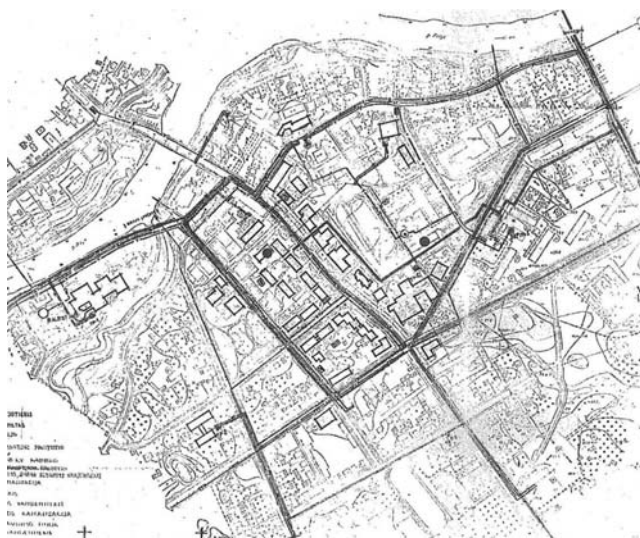
„1954 m. sudarytas „Miesto išplanavimo ir užsatymo projektas“ (autorius neišaiškintas), kuriuo Pasvalys buvo numatytas išplėsti gerokai į pietryčius, dešiniajame Lėvens krante, o teritoriją nuo parko tarp senosios miesto dalies ir Panevėžio-Biržų plento (be to, ties keliu į Vabalninką dar ir už plento) sudalyti taisyklingais kvartalais ir užsatyti vienbučiais namais. Centras suplanuotas ankstesnėje vietoje, prekybai palikus tik naująją aikštės dalį Svalios gatvėje, o senojoje įrengus skverą.“ (Miškinis, A., 2009 – 329 psl.)

„1966 m. jame (mieste) buvo 4800 gyventojų, o pagal 1964 m. miesto generalinį planą (archit. K. Bučas) suplanuota 8000. Iki 1968 m. kaip matyti to meto miesto centrinės dalies tikrosios būklės plane, jau buvo iškilę per 10 daugiabučių gyvenamųjų namų. Tai iš esmės pakeitė Pasvalio šiaurinės dalies „fasadą“, sukūrė senųjų trobesių ir didelių namų blokų tūrių ir istorinės dalies disonansą.“ (Miškinis, A., 2009 – 330-331 psl.)

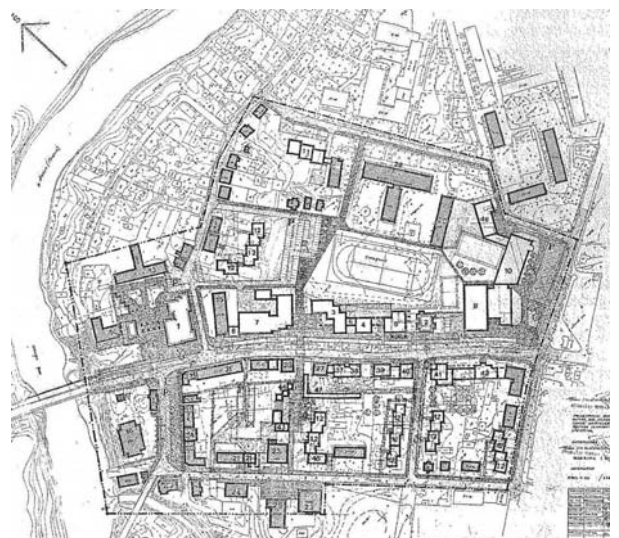

2.2.2.23 pav. 1954 m. Pasvalio miesto projektas (Miškinis, A., 2009 – 329 psl.)

„Iki to laiko Vilniaus gatvės tąsoje pastačius tiltą per Lėvenį, pagerėjo tranzitinio transporto sąlygos. Intensyvejojant eismui šia pagrindine miesto gatve, numatyta ją paplatinti. 1968 m. sudarytas centro dalies planavimo projektas (archit. A. Jankauskas), kuriuo nauji visuomeniniai ir gyvenamieji namai suprojektuoti už Vilniaus gatvėje stovinčių namų.“ (Miškinis, A., 2009 – 331 psl.)

2.2.2.24 pav. 1968 m. Pasvalio miesto centrinės dalies projektas (Miškinis, A., 2009 – 331 psl.)

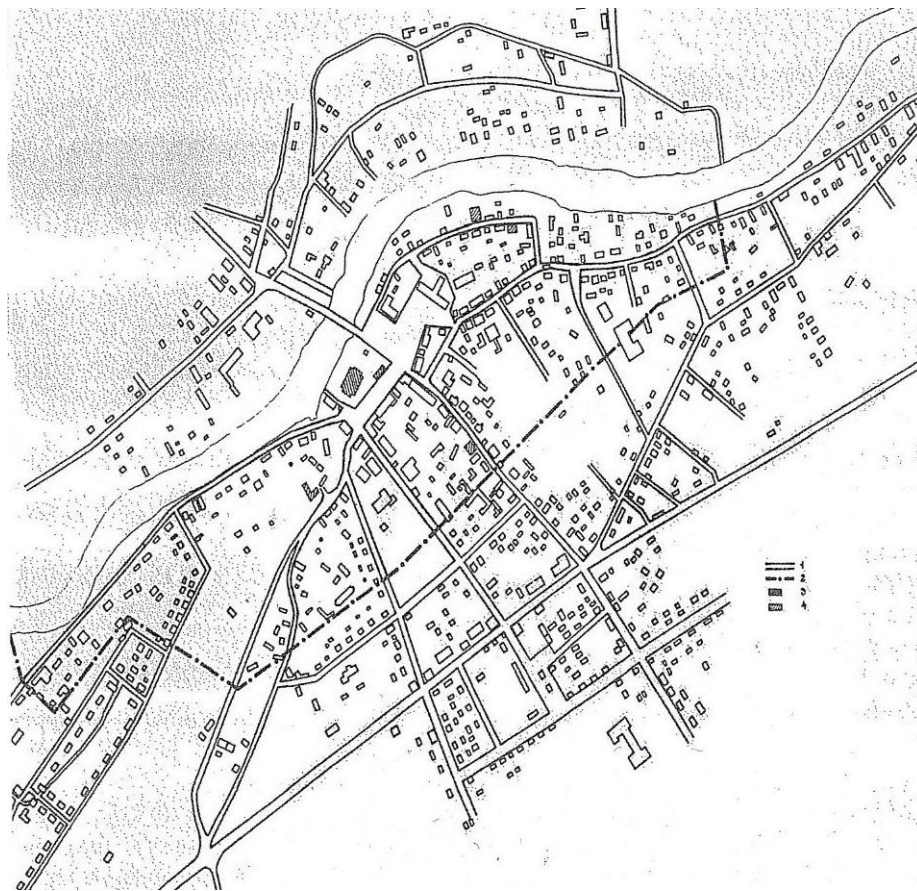
2.2.2.25 pav. 1980 m. Vilniaus gatvės pertvarkymo projektas (Miškinis, A., 2009 – 333 psl.)

„1969 m. miestui suteiktas vietos reikšmės kultūros paminklo statusas.“ (Miškinis, A., 2009 – 331 psl.)

„1975 m. parengtas naujas Vilniaus gatvės pertvarkymo projektas (A. Jankauskas), pasiruošta jį įgyvendinti: pradėti rengti atskirų pastatų projektai. Nepaisant Architektūros ir statybos instituto urbanistikos sektoriaus prieštaravimų, 1980 m. ankstesnis projektas šiek tiek pakeistas (archit. N. Blaževičienė) patvirtintas ir pradėtas įgyvendinti.“ (Miškinis, A., 2009 – 333 psl.)

A. Miškinio nuomone, atskirų visuomeninių pastatų projektai atitiko sovietinės architektūros kokybės lygmenį ir naujose gyvenvietėse būtų tinkami, tačiau Pasvalyje suardė

istorinę plano struktūrą ir miestelio – mažo miesto – nuoseklią raidą atitikusią tūrinę erdvinę kompoziciją.

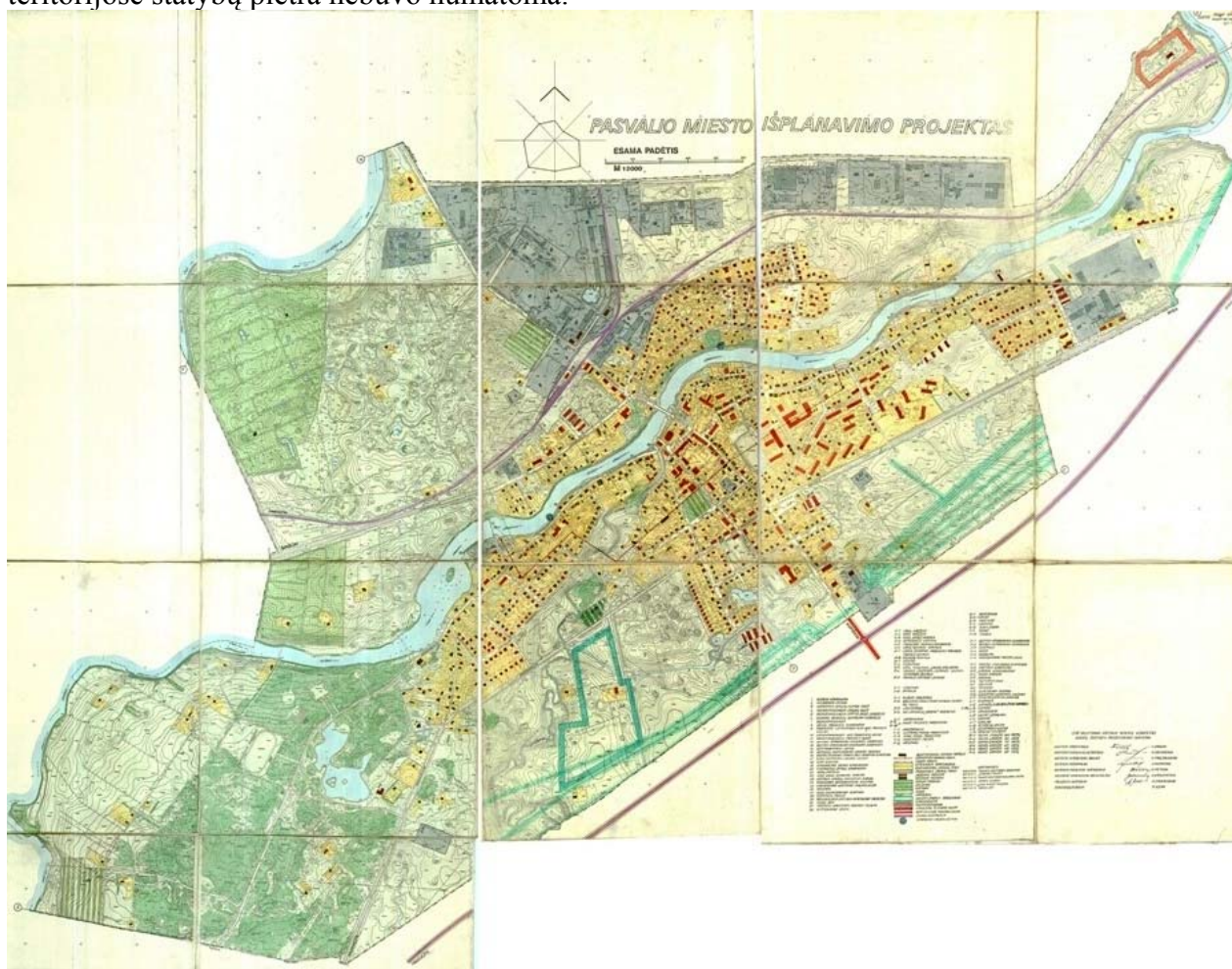

2.2.2.26 pav. 1969 m. Urbanistikos architektūros vertybių schema (Miškinis, A., 2009 – 331 psl.)

Miestų statybos projektavimo institutas (projekto vyriausias architektas J. Vaškevičius, projekto autorius A. Jankauskas, bendraautorius P. Kizys) 1982 m. parengė Pasvalio miesto išplanavimo projektą, kuris buvo patvirtintas 1983 m. Projekto tikrosios būklės apžvalgoje pažymima, kad apvažiuojamasis kelias, nukreipiantis išorinį transportą Rygos link, pastatytas per arti ir apsunkina miesto plėtimą pietų pusėn. Fiksuota miesto struktūra, susidedanti iš trijų pagrindinių gatvių, apjungiančių visą miesto gatvių tinklą: a) pietų pusėje: Panevėžio-Taikos gatvės, b) šiaurinėje dalyje: Joniškėlio ir Mūšos gatvės, c) jungiamosios: Vilniaus-Kostromcevo (dab. Stoties) gatvės. Aptarnaujančioms gatvėms pietinėje miesto pusėje priskirtos Lėvens pakrante lygiagrečiai Panevėžio-Taikos gatvei praeinančios Biržų ir Komjaunimo (dab. Nepriklausomybės) gatvės, o šiaurinėje – Geležinkelio (dab. Geležinkelių) ir Kalno gatvės. Tikrosios būklės aprašyme konstatuojama, kad Pasvalys – mažaaukštis miestas; jo užstatymas išsidėstė abipus Lėvens; didžiausio intensyvumo kvartalai supa miesto centrą; senamiestyje yra didžiasis gyvenamųjų namų amortizacijos laipsnis, gatvelės gana siauros, namai pastatyti arti važiuojamosios dalies. Aprašomi individualūs kvartalai, išsidėstę kiek toliau nuo miesto centro: kvartalai prie miesto turgaus (Žemaitės, Ežero ir J. Janonio gatvės) ir prie Svalios upelio (Pionierių (dab. Žalioji) ir Parko gatvės), rytinėje miesto dalyje kvartalai prie P. Cvirkos ir Atžalyno gatvių, o dešiniajame Lėvens krante – Kalno, Geležinkelio (dab. Geležinkelių) ir Joniškio gatvių kvartalai. Fiksuota daugiaaukščio užstatymo padėtis: kvartalai tęsiasi pagal Taikos gatvę – tai pirmasis (arčiau centro) ir antrasis (Taikos, Šermukšnių ir Gėlių gatvių) kvartalas, suprojektuotas MSPI Panevėžio filiale; dalis daugiaaukščių namų yra įsiterpę tarp mažaaukščio užstatymo – namas Alyvų g. Nr. 5 ir nedidelis 4 aukštų Atžalyno ir Taikos gatvių kvartalas. Aprašytas pagrindinių visuomeninių įstaigų išsidėstymas miesto centrinėje dalyje –

Vilniaus, Tarybų (dab. P. Avižonio) ir Vytauto (dab. Vytauto Didžiojo) aikštėje, o mokyklos (vidurinė, aštuonmetė, internatas ir muzikos) ir vaikų darželiai yra išsidėstę šalia daugiaaukščių kvartalų, Pasvalio centrinė ligoninė įsikūrusi dešiniajame Lėvens krante (Joniškėlio g.), o ligoninės balneo terapijos skyrius ir vaikų poliklinika – kairiajame krante - Komjaunimo (dab. Nepriklausomybės) gatvėje. Tikrosios būklės apžvalgoje minimi želdynai ir rekreacinės teritorijos: miesto parkas Lėvens upės kilpoje (Panevėžio g., Dvareliškių g.) su stadionu, sporto aikštelėmis, estrada ir vaikų sektoriumi, žalieji plotai prie Svalios upelio ir centrinėje miesto dalyje. Fiksuota pramonės teritorijų vieta – šiaurinė miesto dalis – tarp siaurojo geležinkelio, Mūšos ir Kostromcevo (dab. Stoties) gatvių, žemės ūkio produkcijos ir statybinių medžiagų sandėliavimo aikštelės abipus siaurojo geležinkelio.

Rengiant 1982 m. Pasvalio miesto išplanavimo projektą buvo vadovautasi projektavimo užduotimi, kurioje planuotas gyventojų skaičiaus augimas iki 9,2 tūkst. 1991 m. ir 10,5 tūkst. 2006 m., o gyvenamojo fondo plėtroje mažaaukštė gyvenamoji statyba turėjo sudaryti 30 proc., daugiaaukštė – 70 proc. Buvo numatyta, kad nauja gyvenamojo fondo apimtis sudarys 57 tūkst. m², t.y. 2,37 tūkst. m² per metus. Pirmoje statybos eilėje buvo numatoma pastatyti 21,4 tūkst. m² gyvenamojo fondo. Kartu su gyvenamaisiais namais suplanuota “kultūrinė-buitinė statyba”: 280 vietų vaikų lopšelis darželis, 9000 lovų ligoninė, 1800 vietų kultūros namai, ryšių skyrius, bankas, taupomoji kasa, 50 vietų viešbučio priestatas, 100 vietų valgykla-kavinė. Projekto spendiniuose numatyta antrojo tilto per Lėvenį (mūšos gatvės tęsinio) statyba. Naujos gatvių trasos turėjo sujungti pramonės rajoną su Biržų bei Šiaulių kryptimis. Vakarų pusėje numatytas apvažiuojamasis kelias bei formuojamas naujas įvažiavimas į miestą iš automagistralės. Planuojant plėtrą buvo atsižvelgta į inžinerinių geologinių tyrimų duomenis ir nepalankiausiose teritorijose statybų plėtra nebuvo numatoma.

2.2.2.27 pav. Pasvalio miesto išplanavimo projektas. Esama padėtis. MSPI, 1982 m.

2.2.2.28 pav. Pasvalio miesto išplanavimo projektas. Pagrindinis brėžinys. MSPI, 1982 m.

V etapas. Miesto raidos sąstingis. Nepriklausomybės atkūrimo laikotarpis

„Priėmus 1994 m. (Nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos) įstatymą, jau 1995 m. pradėti pakartotiniai Lietuvos urbanistikos paveldo tyrimai, kurių tikslas – įvertinti vietos reikšmės urbanistikos paminklų pokyčius nuo 1969 m., o ištyrinėjus anksčiau netirtus didesnius bažnytkaimius išplėsti saugotinių objektų skalę, numatant joje ir mažesnės vertės – savivaldybių reikšmės – kultūros vertybes. Į jas galėtų pretenduoti ir mažiau vertingi, anksčiau nepatekę įskaiton, taip pat iš dalies praradę vertę dėl netinkamo formavimo sovietmečiu nuo 1969 m. turėję šį statusą objektai.“ (Miškinis, A., 2003)

„2004 m. miestas tyrinėtas kultūros paveldo požiūriu (archit. N. Steponaitytė). Nustatyta, kad sovietmečio pertvarkymai gerokai jį pakeitė, sumažino urbanistinę architektūrinę vertę. <...> Tai įpareigojo suteikti Pasvaliui žemesnį apsaugos statusą: vietos reikšmės urbanistikos paminklą anksčiau atitikęs valstybės reikšmės kultūros statusas pakeistas į savivaldybės reikšmės. Saugomos teritorijos ribos nepasikeitė, tačiau gerokai pakito vertingų ir saugotinių elementų mastas bei pobūdis.“ (Miškinis, A., 2009 – 334 psl.)

Citatų šaltiniai

1. Kviklys B., Mūsų Lietuva: [Krašto vietovių ist., geogr., etnogr. bruožai]. – 2-oji [fotogr. laida]. – V.: Mintis, 1991 (tekste naudota nuoroda: Kviklys B., 1991)
2. Miškinis, A., Vidurio Lietuvos miestai ir miesteliai / Lietuvos urbanistikos paveldas ir jo vertybės, t. 4, V, 2009 (tekste naudota nuoroda: Miškinis, A., 2009)
3. Lietuvos architektūros istorija: 4 t. monografija [T.1] / Lietuvos statybos ir architektūros MTI: Red. kol.: J. Minkevičius (pirm.) ir kt. – 2-asis leid. – V.: Mokslas, 1988 (tekste naudota nuoroda: Lietuvos architektūros istorija, 1988)
4. Lietuvos architektūros istorija: 4 t. monografija [T.2] / Architektūros ir statybos i-tas. – V.: Mokslo ir enciklopedijų leidykla, 1994 (tekste naudota nuoroda: Lietuvos architektūros istorija, 1994)

5. Miškinis A., Šiaurės Lietuvos urbanistikos paveldas / Urbanistika. Mokslo darbai / Architektūros ir statybos institutas, – K., 2003 (tekste naudota nuoroda: Miškinis, A., 2003)

Apibendrinimas

- Nežiūrint į turtingą miesto praeitį, šiandienis kultūros palikimas nėra gausus. Išlikusių kultūros vertybių būklė, vertingųjų jų savybių kaita ir autentiškumas yra nevienodi. Objektai yra pasklidę po Pasvalio miesto teritoriją ir ypatingų sankaupų nesudaro.
- Pasvalio miestas turi savitą senamiesčio struktūrą su prisitaikusiomis prie gamtinės aplinkos gatvėmis, apstatytomis dviejų aukštų perimetriniu sodybiniu užstatymu. Pasvalio centrinės dalies užstatymas būdingas XVI a. besivystančių miestų ir miestelių planams. Miesto centre yra išlikusi Vytauto Didžiojo aikštė yra nors ir pakitusios formos, bet senosios miesto turgaus aikštės vietoje. Bažnyčios padėtis neatsiejama nuo centrinės miesto aikštės vakarinio pakraščio.
- Pasvalio miesto urbanistinė struktūra pastaruoju metu žymiai pakito, todėl dabartinės urbanistinės vertės patikslinimui būtina atlikti papildomus tyrimus, nustatyti saugojimo galimybes ir kryptis.
- Savitą regiono kultūros paveldo kompleksą sudaro siaurasis geležinkelis su stotimis ir kitais pastatais. XIX-XX a. siaurojo geležinkelio statiniai, esantys rajono teritorijoje, didžiąja dalimi išlaikė autentiškumą, tačiau nėra sukurtos Siaurojo geležinkelio komplekso išsaugojimo ir panaudojimo strategijos.
- Nuo XVIII a. iki šių dienų rengti Pasvalio miesto planai, generaliniai, išplanavimo bei kiti projektai tęsė miesto istorinėje dalyje užsimezgdusio savaiminio gatvių tinklo planinę struktūrą aplinkinėse užstatytose teritorijose, apgaubiant ją laikmečiui būdingais urbanistinės plėtros bruožais. „Drastiškesniais“ sprendiniais pasižymėjo tik XX a. pabaigoje rengti miesto centro pertvarkymo projektai, iš esmės pakeitę istorinio centro užstatymo charakterį.

Literatūra

1. Kultūros vertybių registras (<http://kvr.kpd.lt/heritage/>). Žiūrėta 2011-06-01.
2. LR Valstybinės kultūros paveldo komisijos Informacijos analizės tarnybos pažyma 2008-09-18 “Dėl paveldosagos situacijos Pasvalio rajono savivaldybėje” (parengė vyriausiasis specialistas Artūras Stepanovič).
3. Kviklys B., Mūsų Lietuva: [Krašto vietovių ist., geogr., etnogr. bruožai]. – 2-oji [fotogr. laida]. – V.: Mintis, 1991.
4. Miškinis, A., Vidurio Lietuvos miestai ir miesteliai / Lietuvos urbanistikos paveldas ir jo vertybės, t. 4, V, 2009.
5. Lietuvos architektūros istorija: 4 t. monografija [T.1] / Lietuvos statybos ir architektūros MTI: Red. kol.: J. Minkevičius (pirm.) ir kt. – 2-asis leid. – V.: Mokslas, 1988.
6. Lietuvos architektūros istorija: 4 t. monografija [T.2] / Architektūros ir statybos i-tas. – V.: Mokslo ir enciklopedijų leidykla, 1994.
7. Miškinis A., Šiaurės Lietuvos urbanistikos paveldas / Urbanistika. Mokslo darbai / Architektūros ir statybos institutas, – K., 2003.
8. Pasvalio miesto išplanavimo projektas: Aiškinamasis raštas / Lietuvos TSR Valstybinis statybos reikalų komitetas. MSPI. – V.,1982.

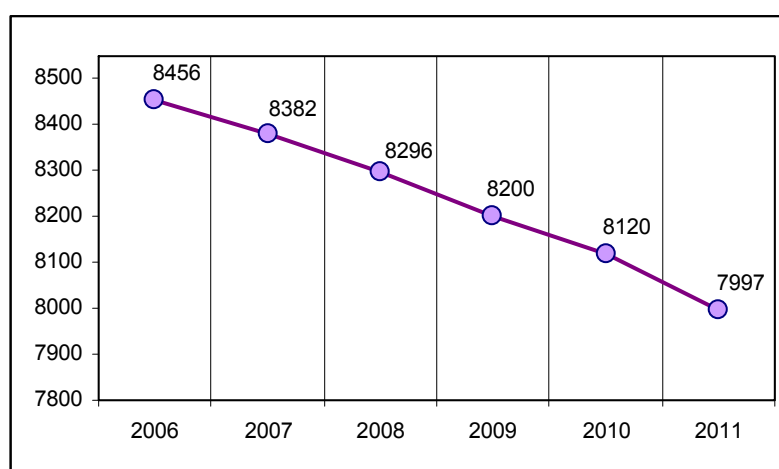
3. DEMOGRAFINĖ IR SOCIALINĖ BŪKLĖ

3.1. Gyventojų sklaida

Lietuvos Statistikos departamento duomenimis 2010 metų pradžioje Lietuvos miestuose gyveno 67 procentai visų Lietuvos gyventojų. Tuo tarpu Pasvalio miesto gyventojai sudarė tik 25,6 procento nuo visos savivaldybės gyventojų (dar 4,4 proc. rajono gyventojų gyvena Joniškėlio mieste).

2011 metų sausio 1 d. Pasvalyje gyveno 7997 gyventojai, kas sudaro 25,9 procentus nuo visų Pasvalio rajono gyventojų ir 5 procentus nuo visų Panevėžio apskrities miestų gyventojų skaičiaus.

Bendras Pasvalio gyventojų skaičius per paskutinius 2006-2011 metus nuosekliai sumažėjo 5,2% (3.1.1 pav.).

3.1.1 pav. Pasvalio miesto gyventojų skaičiaus kaita¹

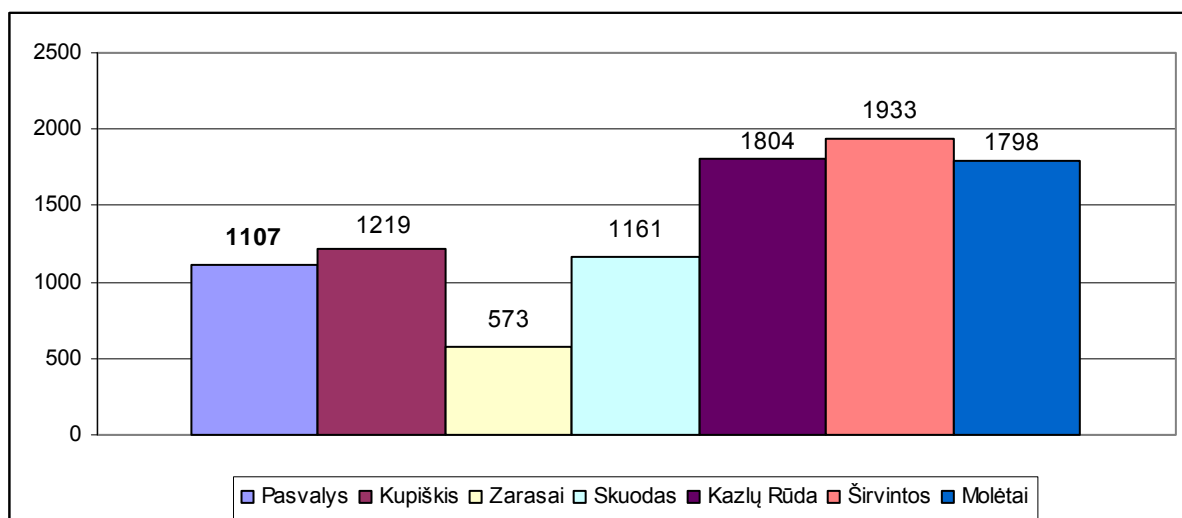
Pasvalio miesto seniūniją sudaro 3 seniūnaitijos:

- Biržų – Taikos gatvių kvartalo seniūnaitija (Palėvenės g., Biržų g., Taikos g., S.Nėries g., P.Cvirkos g., Atžalyno g., Šermukšnių g., Vilties g., Alyvų g., Gėlių g., P.Vileišio g., Ramioji g., Rūtų g., Vyšnių g.)
- Joniškėlio – Stoties – Geležinkelių gatvių kvartalo seniūnaitija (Joniškėlio g., Birutės g., Balsių g., Sėlių g., Paberžėlių g., Stoties g., Geležinkelių g., Vaškų g., Kalno g., Topolių g., Užupio g., Naujoji g., Laisvės g., Statybininkų g., Kosmonautų g., Lėvens g., Skvero g.)
- Vilniaus – Panevėžio – Nepriklausomybės gatvių kvartalo seniūnaitija (Vilniaus g., Panevėžio g., Nepriklausomybės g., Smėlio g., Kantariškių g., Klevų g., Žalioji g., Parko g., Ažuolų g., J. Biliūno g., Dvareliškių g., Liepų g., Tiltų g., Šilo g., Šlamų g., Gedimino g., Kęstučio g., Pakrantės g., Algirdo g., J. Janonio g., Žemaitės g., Ajerų g., Turgaus g., Ežero g., P.Avižonio g., Sodų g., Svalios g., Vytauto Didžiojo a.)

Nacionalinės žemės tarnybos duomenimis 2011 metų pradžioje Pasvalio miesto plotas buvo 722,3 ha (7,223 km²), iš kurių užstatyta teritorija užėmė 240,26 ha plotą (33,26%)². Gyventojų tankumas Pasvalyje yra 1107 gyventojų viename km². 3.1.2 paveiksle pateikiamas Lietuvos miestų, panašių pagal gyventojų skaičių (6,5-8 tūkst.), ir Pasvalio miesto gyventojų tankumo parametrai. Iš diagramos matyti, kad šis rodiklis Pasvalyje yra vienas mažiausių.

¹ Statistikos departamento duomenys

² Nacionalinė žemės tarnyba prie žemės ūkio ministerijos. Valstybės įmonė Registrų centras Lietuvos Respublikos Žemės fondas 2010 sausio 1 d. Vilnius – 2011

3.1.2 pav. Miestų gyventojų tankumas³

3.2. Žmogiškųjų išteklių įvertinimas

Statistikos departamento duomenimis 2010 metais Pasvalyje gyveno 5611 darbingo amžiaus gyventojų, tai yra 69,1 procento visų Pasvalio miesto gyventojų. Šis rodiklis beveik atitinka bendrą Panevėžio apskrities (68,9%), tačiau atsilieka, nors ir nedaug, nuo vidutinio statistinio Lietuvos miesto su 70,49 procento darbingų miestiečių.

Vaikai iki 15 metų amžiaus 2010 metais sudarė 14,7 procento visų miesto gyventojų. Šis jaunimo mieste rodiklis atitinka Panevėžio apskrities miesto jaunimo ir Lietuvos miestų jaunimo vidurkius (atitinkamai 14,1% ir 14,5%).

3.2.1 lentelė. Pasvalio gyventojų skaičius pagal amžių 2010 m.³

Vieta\ amžius	Iš viso	0-4	5-9	10-14	15-19	20-24	25-29	30-34	35-39	40-44
Pasvalio r. sav.	31718	1472	1640	1984	2778	2752	1935	1592	1983	2298
Pasvalio m.	8120	337	391	467	656	706	462	477	569	592
Kaimuose	22215	1068	1186	1449	2001	1947	1397	1036	1319	1610

Vieta\ amžius	45-49	50-54	55-59	60-64	65-69	70-74	75-79	80-84	85+
Pasvalio r. sav.	2257	1975	1755	1474	1670	1560	1251	839	503
Pasvalio m.	612	599	547	391	396	366	259	162	131
Kaimuose	1550	1295	1141	1016	1205	1117	916	625	337

3.2.1. lentelėje matomas Pasvalio gyventojų pasiskirstymas pagal amžiaus grupes. Pasvalyje gyvena beveik ketvirtadalis Pasvalio rajono vaikų iki 10 metų amžiaus (23,4%), 23,6 procentų Pasvalio rajono jaunimo nuo 10 iki 20 metų amžiaus. Pasvalio mieste gyvena 27,6 procentai „darbingiausio“ amžiaus (nuo 20 iki 60 metų amžiaus) Pasvalio rajono žmonių.

Lietuvos gyventojų skaičiaus prognozėse numatomas mirtingumo mažėjimas, kuris siejamas su ekonomikos plėtra, su geresne socialine aplinka bei sveikos gyvensenos būdo formavimu. Dėl to gyventojų amžiaus vidurkis pamažu artės prie ES vidurkio. Lietuvos parengtoje programoje dėl Lisabonos strategijos įgyvendinimo numatyta, kad 2010 metais vidutinė gyvenimo trukmė turėtų sudaryti 73 metus. Vidutinė gyvenimo trukmė Lietuvoje 2004 metais buvo 72,06 metai, ES – 79,08 metai.

³ Statistikos departamento duomenys

Dėl šių veiksnių didės pensinio amžiaus žmonių dalis. Jei 2005 metais šimtui 15-59 metų amžiaus gyventojų teko išlaikyti 32 senyvo amžiaus žmonių, tai 2030 metais prognozuojama, kad šis skaičius padidės iki 48. Pasvalio rajone šis rodiklis 2001-2010 metais padidėjo nuo 40 iki 41.

2010 metais Lietuvos miestuose gimė 729 kūdikiais daugiau nei mirė žmonių, o Lietuvos kaimuose naujagimių 2010 metais suskaičiuota 6895 mažiau nei mirusiųjų. Palyginimui 2010 metais Pasvalio mieste naujagimių buvo 10 daugiau nei mirusiųjų, o Pasvalio rajono kaimuose naujagimių 194 mažiau nei mirusiųjų. Vieninteliame Pasvalyje 2010 metais natūralios gyventojų kaitos rodiklis buvo teigiamas, tiek Joniškėlio mieste, tiek Pasvalio rajono kaimuose gimė mažiau žmonių negu mirė.

Statistikos departamentas duomenų apie santuokas atskirai Pasvalio miestui nepateikia. 2009 metais Pasvalio rajone 1000-ai gyventojų teko mažiau santuokų palyginti su šalies ar apskrities rodikliais, t.y. 1000-ai Pasvalio rajono gyventojų teko 4,8, Panevėžio apskrities – 5,0, šalies – 6,2. Bendras Pasvalio rajone įregistruotų santuokų skaičius per penkerius metus svyravo, didėjo iki 2008 metų, po to pradėjo mažėti. Tokia pati tendencija pastebima Panevėžio apskrityje ir bendrai šalyje. Įdomu, kad ištuokų rodiklis (kiek ištuokų tenka 1000-ai gyventojų) 2009 metais Pasvalio rajone, Panevėžio apskrityje ir šalyje buvo vienodas 2,8.

Nėra atskirų statistinių duomenų apie Pasvalio gyventojų migraciją, todėl remiamasi Statistikos departamento duomenimis apie migracijos lygį Pasvalio rajono savivaldybėje. 2009 metais į Pasvalio rajono savivaldybę atvyko 427, išvyko 631 žmogus, o 2010 metais atvyko 349 ir išvyko 999 žmonės. Rajono gyventojų neto migracija atitinkamai -204 ir -650, kaip matyti išvykimo rodiklis padidėjo daugiau nei tris kartus. Analizuojant gyventojų migraciją reikia atsižvelgti į tai, kad einamoji statistika apskaito tik tuos žmonių gyvenamosios vietos pakeitimus, kurie užfiksuojami atitinkamose institucijose. Ši statistika pilnai neatspindi faktinio gyventojų judėjimo tiek šalies viduje, tiek tarptautiniu mastu, kuris ypač suaktyvėjo pastaraisiais metais.

3.3. Darbo rinkos ypatybės ir nedarbas

Panevėžio teritorinės darbo biržos Pasvalio skyriaus duomenimis 2011 m. gegužės 1 d. Pasvalio rajone buvo didžiausias nedarbas (15,8 proc.) tarp kitų Panevėžio regiono savivaldybių. Palyginti su praeitų metų tuo pačiu laikotarpiu Pasvalio rajone nedarbas sumažėjo 0,5 procentiniu punktu (2010 m. gegužės 1 d. nedarbo lygis Pasvalio rajone buvo 16,3 proc.). 2011 m. balandžio mėnesį Pasvalio rajone iš viso yra 3073 registruotų bedarbių, tai yra 85 bedarbiais arba 2,7 % bedarbių mažiau negu 2010 m. balandį. Per paskutiniuosius dešimt metų mažiausias registruotų bedarbių ir darbingo amžiaus Pasvalio rajono gyventojų santykis buvo 2008 m. – 4,9 procentų, didžiausias 2001 m. – 22,2 procentų.

Nuo 2011 metų pradžios Pasvalio rajone buvo įdarbinti 670 asmenys, iš jų – 325 nuolatiniam darbui. Per 2011 metų pirmus keturis mėnesius aktyviose darbo rinkos politikos priemonėse dalyvavo 152 asmenys, iš jų daugiausia dirbo laikinus viešuosius darbus.

Siekiant prognozuoti galimus darbo rinkos pokyčius, Panevėžio teritorinė darbo birža ir jos skyriai nuo 1995 metų kasmet atlieka darbo jėgos užimtumo prognozę. 2011 metų prognozei apklausta 415 Panevėžio regiono darbdavių: Panevėžyje 98, Biržuose 82, Rokiškyje 80, Kupiškyje 74 ir Pasvalyje 81. Privataus sektoriaus įmonės apklaustųjų tarpe sudarė 80,5 proc. Pagal ekonomines veiklas didžiausią apklaustųjų dalį sudarė paslaugų sektoriaus įmonės (55 proc.) ir pramonės įmonės (23,6 proc.). Remiantis atliktos prognozės rezultatais, nedarbo lygis Panevėžio regione mažės (metų pabaigoje numatomas 15 proc. nedarbo lygis). Tačiau situacija darbo rinkoje išliks įtempta, nes darbo jėgos paklausa bus mažesnė nei galinčių konkuruoti darbo rinkoje asmenų. Didesnę dalį darbo ieškančiųjų struktūroje sudarys bedarbiai vyrai, kas trečias bedarbis neturės profesinės kvalifikacijos Sunkiausia įsidarbinti bus jauniems, neturintiems darbo patirties bedarbiams ir vyresnio amžiaus bei nemotyvuotiems asmenims. Turėtų mažėti ilgalaikių bedarbių skaičius.

Panevėžio regione didžiausias darbuotojų poreikis numatomas paslaugų įmonėse. Naujas darbo vietas kurti planuoja 28 proc. apklaustų darbdavių, daugiau nei pusė planuoja išlaikyti tą pačią gamybos ar paslaugų apimtį, bet nenumato naujų investicijų gamybos ar paslaugų vystymui.

Mažės užimtumo galimybės nekvalifikuotiems darbuotojams. Didesnės įsidarbinimo galimybės 2011 m. numatomos šiems specialistams: pardavimo vadybininkams, elektotechnikams, draudimo vadybininkams. Tarp darbininkų paklausiausi bus vairuotojai ekspeditoriai, tarptautinio krovinų vežimo vairuotojai, apsaugos darbuotojai, šaltkalviai (remontininkai).

3.4. Socialinės paslaugos, socialinė slauga

Pasvalio gyventojų socialinių paslaugų poreikius ir socialinio tinklo kūrimąsi sąlygoja tiek išorės (makroekonominiai, politiniai), tiek ir regiono vidiniai – demografiniai – veiksniai.

Iš išorinių veiksnių paminėtini teisės aktai, formuojantys socialinės apsaugos politiką ir konkrečiai socialinių paslaugų teikimą Lietuvoje: 2002 m. pradėta socialinių paslaugų sistemos reforma, kuria siekiama užtikrinti pakankamą pažeidžiamų grupių apsaugą, plėtojant socialines paslaugas, ir taip padidinti socialinės pagalbos efektyvumą; 2006 m. liepos 1 d. įsigaliojo naujas Socialinių paslaugų įstatymas, kuriame didelis dėmesys skiriamas socialinių paslaugų infrastruktūrai, socialinės globos organizavimui, paslaugų kokybei. Šias socialines paslaugas savivaldybės finansuoja iš savo biudžeto bei LR valstybės biudžeto specialiųjų tikslinių dotacijų savivaldybių biudžetams.

Socialinių paslaugų poreikis ir apimtys labai priklauso ir nuo regiono demografinių ir ekonominių veiksnių: nuo gyventojų amžiaus struktūros, kuri savo ruožtu priklauso nuo gimstamumo, mirtingumo, migracijos, ir jų pajamų – jos priklauso nuo užimtumo ir rinkoje mokamo darbo užmokesčio. Pastarųjų metų šalies ekonomikos plėtra ir gyventojų pajamos neaugo dėl 2009 metais Lietuvoje ir kitose šalyse prasidėjusios ekonominės ir finansinės krizės. Šie neigiami pokyčiai pristabdė socialinės apsaugos plėtrą, gyventojų užimtumą ir padidino socialinę diferenciaciją. Ekonominiai sunkumai nulėmė įvairių socialinių problemų (nedarbo, priklausomybės nuo alkoholio, narkotikų, savižudybių ir kitų problemų) suaktyvėjimą.

Socialinės paslaugos svarbios tokioms žmonių grupėms: seni žmonės, žmonės su negalia, probleminės šeimos, asmenys, grįžę iš įkalinimo vietų, piktnaudžiaujantys alkoholiu, benamiai, narkomanai ir kitos socialinės rizikos grupės. Pasvalyje, kaip ir visoje Lietuvoje pagrindinės socialinių paslaugų vartotojų grupės yra senatvės ir invalidumo pensininkai, likę be tėvų globos vaikai, socialinės rizikos vaikai, vaikai iš socialinės rizikos šeimų, vaikai su negalia, socialinės rizikos šeimos ir šeimos, kurias planuojama įtraukti į socialinės rizikos šeimų apskaitą ir bedarbiai.

3.4.1 lentelė. Pasvalio miesto gyventojų skaičius ir sudėtis⁴

RODIKLIS	2009 M.	2010 M.
Gyventojų skaičius	8 200	8 120
Iš bendro gyventojų skaičiaus		
pensinio amžiaus asmenų	1 677	1 627
vienių pensinio amžiaus asmenų	117	121
neveiksnių	19	23
neįgalių asmenų bendras skaičius, iš jų:	808	776

⁴ Pasvalio rajono savivaldybės administracijos Socialinės paramos ir sveikatos skyriaus duomenys

■ Pasvalio miesto bendrasis planas. Esamos būklės analizė. Aiškinamasis raštas

neįgalių vaikų	36	48
pensinio amžiaus neįgalių asmenų	562	508
darbingo amžiaus neįgalių asmenų	apie 210	apie 220
Socialinės rizikos šeimos	30	28
jose auga vaikų	56	52
Globojami vaikai, kai apribotos tėvų teisės	11 (10 šeimų)	12 (11 šeimų)
Globojami vaikai, kai tėvai išvykę į užsienį	33 (26 šeimos)	16 (24 šeimos)

Pasvalio miesto gyventojų skaičius ir sudėtis, iliustruojantis socialinių paslaugų poreikį, pateiktas 3.4.1 lentelėje.

Pasvalio rajono savivaldybės administracijos Socialinės paramos ir sveikatos skyriaus duomenimis 2010 metais dėl socialinės pašalpos kreipėsi 4871 Pasvalio miesto gyventojas (arba 414 šeimų), prašymų dėl šildymo, šalto ir karšto vandens kompensacijos buvo gauta 1096 (arba 2287 gyventojai). Besikreipiančiųjų dėl socialinės paramos palyginti su 2009 metais žymiai padaugėjo: 2009 metais 1779 gyventojai (181 šeima) kreipėsi dėl socialinės pašalpos ir 1443 gyventojai (746 prašymai) dėl kompensacijos, atitinkamai 2010 metais besikreipiančiųjų skaičius padidėjo 2,7 ir 1,6 karto. Per šį dvejų metų laikotarpį pasikeitus išmokų vaikams įstatymo sąlygoms, sumažėjo besikreipiančiųjų dėl išmokų vaikui (2009 m. – 15006, 2010 m. – 3969).

Statistiniai duomenys rodo, kad visuomenė senėja, tuo pačiu didėja darbingo amžiaus gyventojų išlaikoma visuomenės dalis. Pasvalio mieste 20 proc. gyventojų sudaro pensinio amžiaus žmonės, apie 9,6 proc. – žmonės su negalia, iš jų 6,2 proc. neįgalūs vaikai (vaikų su negalia skaičius dvejų metų laikotarpyje padidėjo).

Socialinės rizikos šeimų skaičius 2009–2010 m. mieste nežymiai sumažėjo (6,7 proc.), tačiau gilėja socialinės problemos šeimose. Pagrindinės priežastys, dėl kurių šeimos įrašomos į socialinės rizikos šeimų sąrašus – girtavimas, socialinių įgūdžių stoka, nesugebėjimas tinkamai rūpintis vaikais. Mieste gyvena apie 17 proc. visų rajono socialinės rizikos šeimų. 2010 metais šeimose augo 12 dėl apribotos tėvų valdžios globojamų vaikų, taip pat 16 vaikų, kurių tėvai išvykę į užsienį. Dėl tėvų išvykimo į užsienį globojamų vaikų skaičius per dvejus metus sumažėjo dvigubai.

Pagrindinis socialinių paslaugų finansavimo šaltinis yra savivaldybės ir valstybės lėšos. Nevyriausybinių organizacijų savo veiklą vykdo naudodamos ir kitus finansavimo šaltinius: organizacijos narių mokesčių, rėmėjų lėšas ir kt.

3.4.2 lentelė. Socialinių paslaugų įstaigos Pasvalio mieste⁵

Eil. Nr.	Įstaigos pavadinimas	Veikla	Adresas (Pasvalio m.)
1.	Pasvalio rajono paslaugų ir užimtumo centras pagyvenusiems ir neįgaliems	Mišri socialinių paslaugų įstaiga, kurioje nuolat gyvena 35 pagyvenę ir neįgalūs asmenys, 70-iai asmenų paslaugos teikiamos namuose	Joniškėlio g. 1
2.	Lietuvos sutrikusio intelekto žmonių globos bendrijos „Viltis“ Pasvalio skyrius Pasvalio rajono sutrikusio intelekto žmonių užimtumo centras “Viltis”	Sutrikusio intelekto jaunuolių socialinė integracija Naujo tipo nestacionari dienos socialinės globos įstaiga, teikianti paslaugas Pasvalio rajone gyvenantiems vaikams ir jaunuoliams, turintiems raidos bei judesio padėties sutrikimus	Nepriklausomybės g. 41
3.	VšĮ Pasvalio ligoninės socialinės globos padalinys (15 vietų)	Trumpalaikės (iki 6 mėn.) ir ilgalaikės (iki kalendorinių metų pabaigos) socialinės	Geležinkelių g. 70

⁵ Šaltinis: Pasvalio rajono savivaldybės administracijos tinklalapis www.pasvalys.lt

		globos paslaugos ypač sunkią negalią turintiems asmenims	
4.	VšĮ Pasvalio PASPC	Socialinės paslaugos (globos) įstaigoje ir paciento namuose	Geležinkelių g. 70
5.	Lietuvos aklųjų ir silpnaregių sąjungos Pasvalio dienos centras (nevyriausybinė org-ja)	Konsultavimas, bendravimas, užimtumo, savišvietos, medicininės, socialinės ir profesinės reabilitacijos, mobilumo paslaugų teikimas turintiems regėjimo negalią	Gėlių g. 5-14
6.	Pasvalio astmininkų klubas „Teisė kvėpuoti“ (nevyriausybinė org-ja)	Sergančiųjų bronchine astma informavimas, konsultavimas, švietimas	Geležinkelių g. 70 A-107
7.	Glaukoma sergančiųjų bendrija „Šviesa“ (nevyriausybinė org-ja)	Bendravimas, konsultavimas	Žalioji g. 4
8.	Pasvalio rajono sergančių cukriniu diabetu draugija „Sveikata“ (nevyriausybinė org-ja)	Informavimas, konsultavimas, bendravimas, švietimas	Vilties g. 4-22
9.	Pasvalio rajono epilepsija sergančiųjų savitarpio pagalbos grupė „Nepraraskime vilties“ (nevyriausybinė org-ja)	Informavimas, konsultavimas, bendravimas, švietimas	Panevėžio g. 31
10.	Neįgaliųjų draugijos Pasvalio skyrius (nevyriausybinė org-ja)	Bendravimas, konsultavimas, asmens higienos paslaugos, parama daiktais ir kt.	Biržų g. 14B
11.	Lietuvos sutrikusios psichikos žmonių globos bendrijos Pasvalio krašto klubas „Užjauk draugą“ (nevyriausybinė org-ja)	Informavimo, konsultavimo, tarpininkavimo, socialinių ir savarankiško gyvenimo įgūdžių ugdymo paslaugos	Vilniaus g. 4
12.	Lietuvos pensininkų sąjungos „Bočiai“ Pasvalio bendrija (nevyriausybinė org-ja)	Informavimo, konsultavimo, tarpininkavimo, palydėjimo paslaugos. Organizuojama sociokultūrinė veikla	Vilniaus g. 5

3.4.2 lentelėje pateiktas organizacijų, teikiančių socialines paslaugas Pasvalio mieste ir rajone, sąrašas. Nemaža dalis jų — nevyriausybinių organizacijų, teikiančių paramą, konsultavimo ir informavimo paslaugas, suteikia galimybę bendrauti, dalintis patirtimi įvairių socialiai pažeidžiamų grupių žmonėms. Bendruomeninės socialinės paslaugos mieste ir rajone nepakankamai išvystytos. Nėra nevyriausybinių organizacijų, teikiančių socialines paslaugas vaikams, socialinės rizikos šeimoms. Aktyvesnės yra nevyriausybinių organizacijų, vienijančių neįgaliuosius, senus žmones. Tačiau ir čia paslaugos teikiamos tik organizacijų nariams, žymesnės paslaugų plėtros šios organizacijos nenumato.

Pasvalio rajono paslaugų ir užimtumo centras pagyvenusiems ir neįgaliesiems įkurtas 2000 metų gegužės 5 dieną, steigėjas — Pasvalio rajono savivaldybės taryba. Šio centro veiklos tikslai teikti bendrąsias, specialiąsias, darbo terapijos ir užimtumo paslaugas Pasvalio rajono pagyvenusiems ir neįgaliesiems asmenims. Specialiosios paslaugos teikiamos nuolatinei centre gyvenantiems gyventojams. Bendrąsias paslaugas centro darbuotojai teikia socialinių paslaugų gavėjo namuose, taip pat bendrosioms paslaugoms priskiriama: aprūpinimas techninės pagalbos priemonėmis, specialaus transporto paslaugų organizavimas, būsto ir aplinkos pritaikymo paslaugos. Taip pat teikiamos darbo terapijos ir užimtumo paslaugos, t.y. skalbimo paslaugos, pirties paslaugos, masažas, reklamos gamyba, spausdinimas šilkografijos būdu, staliaus, smulkūs remonto darbai. Šiuo metu Pasvalio rajono paslaugų ir užimtumo centre yra 35 vietos nuolatiniams gyventojams, dar 70-iai asmenų paslaugos teikiamos namuose.

Pasvalio rajono sutrikusio intelekto žmonių užimtumo centras įkurtas tėvų, auginančių sutrikusio intelekto vaikus bendrijos „Viltis“ Pasvalio padalinio iniciatyva. Centro steigėjas — Pasvalio rajono savivaldybės taryba. Nuo 2006 m. rugsėjo 1 d. centro paslaugomis naudojasi

trisdešimt asmenų nuo 8 iki 32 metų. Pasvalio rajono savivaldybė taryba patvirtino 18 etatų, dirba 20 darbuotojų. Centre teikiamos tokios paslaugos: ugdymo organizavimas, kasdienių gyvenimo įgūdžių ugdymas ir palaikymas, darbinių įgūdžių ugdymas, asmeninės higienos paslaugų organizavimas, pagalbos rengiantis, maitinantis, prausiantis ir kito pobūdžio organizavimas, laisvalaikio organizavimas, maitinimo organizavimas, sveikatos priežiūros paslauga, transporto paslaugos, kitos paslaugos reikalingos asmeniui pagal jo savarankiškumo lygį. Užimtumo centre teikiamos ir nakvynės paslaugos, 16 centro lankytojų gali gyventi savaitę.

Pasvalio mieste veikia vaikų dienos centras prie Pasvalio Šv. Jono Krikštytojo bažnyčios Carito. Dienos centrą lanko daugiau nei 30 vaikų. Nuo 2010 m. lapkričio mėn. vykdomas ES finansuojamas Liprojektas „Modernus bendruomeninis šeimos ir darbo išsipareigojimų derinimas“. Svarbu išlaikyti projekto tęstinumą, numatyti pastato remontą vaikų dienos centro paslaugų plėtrai, nes yra šių paslaugų poreikis.

Vaikų globos įstaiga veikia Pasvalio rajone, tai yra Grūžių vaikų globos namai. Globos namai gali priimti 35 vaikus. Čia dirba 20 darbuotojų, iš jų devyni socialiniai darbuotojai, socialinis pedagogas, psichologas, bendrosios praktikos slaugytoja, šeši aptarnaujančio personalo, du administracijos darbuotojai.

3.5. Socialinių paslaugų infrastruktūra

3.5.1. Sveikatos priežiūra

Gyventojų sveikata ir jos išsaugojimo sąlygos lemia Pasvalio miesto ekonominės raidos stabilumą ir visuomenės socialinį saugumą. Visuomenės sveikatos būklė tiesiogiai lemia gyvenimo kokybę, darbo išteklių apimtį ir produktyvumą, todėl gyventojų sveikatos gerinimas ir tinkamos sveikatos priežiūros užtikrinimas yra svarbi regiono ekonominio augimo sąlyga.

3.5.1.1 lentelė. Sveikatos priežiūros įstaigos Pasvalyje⁶

Eil. Nr.	Sveikatos priežiūros įstaiga	Adresas (Pasvalio m.)
1.	VšĮ Pasvalio ligoninė (189 lovos)	Geležinkelių g. 70
2.	VšĮ Pasvalio pirminės asmens sveikatos priežiūros centras	Geležinkelių g. 70
3.	Pasvalio psichikos sveikatos centras (VšĮ Pasvalio PASPC padalinys)	Geležinkelių g. 70
4.	UAB „Ateik laiku“ (privati sveikatos priežiūros įstaiga)	Gėlių g. 5-1
5.	D. Bagdžiūnaitės įmonė (BPG, privati sveikatos priežiūros įstaiga)	Taikos g.20
6.	Panevėžio visuomenės sveikatos centro Pasvalio skyrius	Panevėžio g. 10
7.	Pasvalio rajono savivaldybės visuomenės sveikatos biuras	Panevėžio g. 10

2008 metais baigta paskutinio trečiojo naujo Pasvalio ligoninės korpuso statyba (visų ligoninės pastatų statyba užtrūko net šešiolika metų). Pasvalio ligoninė šiuo metu turi 352-jų darbuotojų kolektyvą, čia dirba 62 gydytojai ir 164 slaugytojos, kasmet gydomi apie 5500 ligonių, atliekama per 32 tūkst. ambulatorinių konsultacijų. Pasvalio ligoninėje yra 189 lovos. VšĮ Pasvalio ligoninėje teikiamos antrinės stacionarinės sveikatos priežiūros paslaugos. Ligoninėje funkcionuoja šie skyriai: priėmimo-skubios pagalbos skyrius, terapijos ir neurologijos skyrius, pediatrijos skyrius, chirurgijos ir traumatologijos skyrius, akušerijos- ginekologijos skyrius, operacinės, reanimacijos ir intensyvios terapijos skyrius, Pasvalio palaikomojo gydymo ir slaugos skyrius, Joniškėlio palaikomojo gydymo ir slaugos skyrius (ne Pasvalio mieste), psichiatrijos skyrius, fizinės medicinos ir reabilitacijos skyrius, vaikų raidos sutrikimų ankstyvosios reabilitacijos tarnyba.

⁶ Šaltinis: Pasvalio rajono savivaldybės administracijos tinklalapis www.pasvalys.lt

VšĮ Pasvalio PASPC aptarnauja per 30000 pacientų. VšĮ Pasvalio PASPC teikiamos visos pirminės asmens sveikatos priežiūros paslaugos, atliekami profilaktiniai įvairių žmonių grupių tikrinimai; vykdoma vaikų ir suaugusių vakcinacija; teikiamos privalomojo sveikatos mokymo, slaugos bei socialinės paslaugos įstaigoje ir pacientų namuose. Įstaigoje dirba 35 gydytojai, 99 slaugos specialistai bei 53 kiti darbuotojai. Veikia užimtumo grupės prie psichikos sveikatos centro, “Mamos ir tėčio mokykla”, pradėjo veikti Dienos centras. Psichikos sveikatos centras teikia pirminio lygio paslaugas – gydytojo psichiatro, psichologo, psichikos sveikatos slaugytojo, socialinio darbuotojo.

3.5.2. Švietimas

Pasvalio rajono savivaldybės duomenimis Pasvalyje veikia viena gimnazija, dvi pagrindinės mokyklos. Pasvalyje veikia vienas darželis-mokykla ir du vaikų lopšeliai-darželiai. Taip pat Pasvalyje veikia dvi neformaliojo ugdymo įstaigos (muzikos ir sporto mokyklos), jaunimo ir suaugusiųjų mokymo centras bei specialioji mokykla sutrikusio intelekto vaikų ugdymui.

3.5.2.1 lentelė. Pasvalio miesto švietimo įstaigos⁷

Eil. Nr.	Švietimo įstaiga	Adresas (Pasvalio m.)
1.	Pasvalio Petro Vileišio gimnazija	P. Vileišio g. 7
2.	Pasvalio Svalios pagrindinė mokykla	Vilniaus g. 46
3.	Pasvalio Lėvens pagrindinė mokykla	Kalno g. 34
4.	Pasvalio darželis-mokykla „Liepaitė“	Vilties g. 10
5.	Pasvalio lopšelis-darželis „Eglutė“	Vyšnių g. 25A
6.	Pasvalio lopšelis-darželis „Žilvitis“	Sodų g. 21
7.	Pasvalio muzikos mokykla	Vilniaus g. 5
8.	Pasvalio sporto mokykla	Taikos g. 22
9.	Pasvalio jaunimo ir suaugusiųjų mokymo centras	Kalno g. 34
10.	Pasvalio specialioji mokykla (sutrikusio intelekto vaikų ugdymas)	P. Vileišio g. 8

Statistikos departamento duomenimis 2010-2011 mokslo metais Pasvalio rajono savivaldybės bendrojo lavinimo mokyklose mokėsi 4404 mokiniai.

Pasvalio Petro Vileišio gimnazija (kaip vidurinė mokykla) pradėjo veikti 1922 m. Nuo 2000 m. vidurinė mokykla tapo keturmete gimnazija. 2010 m. rugsėjo 1 d. gimnazijoje registruoti 766 mokiniai, iš jų – vienas specialiųjų poreikių mokinys, sudaryti 26 klasių komplektai. 2010 m. gimnaziją baigė 214 abiturientai, pagrindinį išsilavinimą įgijo 152 mokiniai. Veikia gimnazijos istorijos muziejus. Muziejus įsteigtas 1992 metais. Fonduose sukaupta apie 3000 įvairių eksponatų. Istorinę medžiagą sudaro tokie skyriai: Petras Vileišis; pirmieji mokyklos žingsniai; mokyklos pedagogai; jie mokėsi mūsų mokykloje; kultūrinio gyvenimo akimirkos; sportinė veikla. Gimnazijoje veikia nemažai neformaliojo ugdymo būrelių (muzikos, šokio, teatro, fotografijos ir t.t.).

Pasvalio Svalios pagrindinė mokykla vykdo pagrindinio, pradinio ir priešmokyklinio ugdymo programas. 2010-2011 mokslo metais mokykloje iš viso mokosi 570 mokinių, yra 24 klasių komplektai. 533 moksleiviai mokosi bazinėje mokykloje, 32 – Tetirvinių skyriuje Pasvalio rajone (iš jų 5 lanko priešmokyklinio ugdymo grupę). Mokykloje dirba 49 mokytojai, dvi specialios pedagogės, socialinė pedagogė, psichologas, logopedė ir kitas personalas.

Pasvalio Lėvens pagrindinėje mokykloje 2009-2010 mokslo metų pradžioje mokėsi 604 mokiniai, tame tarpe 18 mokinių – Kiemelių skyriuje Pasvalio rajone. Bazinėje mokykloje mokėsi 586 mokiniai (154 mok. 1-4kl., 432 mok. 5-10 kl.). Išformavus Kiemelių sk. (spalio

⁷ Šaltinis: Pasvalio rajono savivaldybės administracijos tinklalapis www.pasvalys.lt

mėn.) mokykloje liko 592 mokiniai. Mokslo metus baigė 590 mokinių. Mokykloje dirbo 61 pedagoginis darbuotojas (tame tarpe socialinė pedagogė, logopedė, specialioji pedagogė, psichologė, dvi mokytojo padėjėjos). Veikia mokyklos muziejus, jo misija – prisidėti prie visapusiško jauno žmogaus ugdymo, formuojant jo vertybines bei dorovines nuostatas, tikslas – kaupti, saugoti bei eksponuoti ir populiarinti materialines ir dvasines kultūros vertybes. Mokyklos muziejuje rengiamos atvirų durų dienos, pamokos, mokinių darbų parodėlės.

Pasvalio mieste yra trys įstaigos, vykdančios ikimokyklinio ugdymo programas. Statistikos departamento duomenimis Pasvalio rajone per penkerių metų laikotarpį vietų skaičius ikimokyklinio ugdymo įstaigose augo. 2010 metais 100-ai vaikų, lankančių ikimokyklinio ugdymo įstaigas, teko 119 vietų, t.y. šis rodiklis yra pakankamas.

Pasvalio darželis-mokykla „Liepaitė“ vykdo ikimokyklinio ugdymo programą "Vaikystės taku", bendrąsias priešmokyklinio ugdymo ir pradinio ugdymo programas. Mokyklos deklaruojamas tikslas tapti daželiu-mokykla – etnokultūros centru. Iš viso mokykloje sukomplektuotos 4 klasės (1-4 klasė) ir viena priešmokyklinio ugdymo klasė.

Nuo 2004 m. Pasvalio lopšelis-darželis „Eglutė“ turi du ikimokyklinio ugdymo skyrius Kiemėnų ir Mikoliškio (Pasvalio rajone). Veikia 13 grupių: 3 priešmokyklinio ugdymo grupės, 2 ankstyvojo amžiaus grupės, 1 mišraus amžiaus savaitinė grupė ir 7 ikimokyklinio ugdymo grupės. Darželyje dirba dvidešimt aštuonios kompetentingos pedagogės. Įstaigoje sukurta gera materialinė bazė ir ugdomoji edukacinė aplinka. Veikia atskiras sporto kompleksas su braidimo baseinu, teikiamos papildomos paslaugos: vykdomas taisyklingos kūno laikysenos ir plokščiapėdystės profilaktikos korekcinis-prevencinis darbas sporto salėje ir baseine. Mokomės žaisti „mažąjį krepšinį“, teikiamos logopedo paslaugos, veikia šokių studija „Drugelis“, vedamos tikybos valandėlės ir kt.

Pasvalio lopšelyje-darželyje „Žilvitis“ be ikimokyklinio bei priešmokyklinio ugdymo programų vykdoma ir specialiojo ugdymo programa, skirta specialiųjų poreikių vaikų ugdymui. Tokie vaikai sudaro apie 55% visų darželio ugdytinių. 2009-2010 mokslo metais darželį lankė 121 specialiųjų poreikių vaikas (iš jų 46 turėjo kalbos ir kalbėjimo sutrikimų, 11 intelekto sutrikimų, 9 kompleksinių sutrikimų). Su šiais vaikais dirba specialistų komanda. Jie šalina, taiso kalbos, kalbėjimo ir komunikacijos trūkumus. Koreguoja judesio ir judėjimo sutrikimus. Ugdo raidos sutrikimus turinčius vaikus.

Pasvalyje veikia neformaliojo ugdymo įstaigos – muzikos mokykla su dailės skyriumi ir sporto mokykla. Sporto mokyklos materialinė bazė (stadionas, uždaros sporto salės) yra gera, šiuo metu vykdomi sporto salės ir baseino renovacijos darbai.

Formalųjį suaugusiųjų ugdymą vykdo ir neformalaus švietimo paslaugas teikia Pasvalio jaunimo ir suaugusiųjų mokymo centras. Jis įsteigtas 2002 m. rugsėjo 1 d. rajono savivaldybės tarybos sprendimu. Kasmet nemažai centro klausytojų, išlaikiusių valstybinius ar mokyklinius egzaminus, gauna brandos atestatus. 2010 metais iš buvusių 17 abiturientų atestatus gavo 14. Dalis baigusiujų toliau sėkmingai mokosi universitetuose, kolegijose ar profesinio mokymo įstaigose. O dauguma klausytojų, įsigijusių pagrindinį išsilavinimą, toliau mokosi vienuoliktose klasėse pasirinkdami sau priimtinausius individualius mokymo planus ir programų kursus. Dalis jų tęsia mokslą ir įvairiose profesinio mokymo įstaigose.

Mieste veikia Pasvalio specialioji mokykla, kurios tikslas – sutrikusio intelekto vaikų ugdymas. Pasvalio specialiojoje mokykloje 2010-2011 m.m. mokosi 75 mokiniai. Mokinius ugdo 23 pedagogai. Mokykloje sukomplektuota 10 klasių komplektų. Du lavinamųjų klasių mokiniai, vienas darbinės klasės mokinys, vienas specialiosios klasės mokinys, kuriems nustatytas vaikų cerebrinis paralyžius, lanko individualias gydymosi kūno kultūros pratybas. Prevencinį darbą dirba ir rizikos grupės mokiniams reikiamą pagalbą teikis socialinė pedagogė. Psichologinę pagalbą teikia psichologas ir psichologo asistentas.

3.5.3. Kultūra ir sportas

Svarbiausios Pasvalio mieste veikiančios kultūros įstaigos:

- Pasvalio Mariaus Katiliškio viešoji biblioteka (Vytauto Didžiojo a. 6/1);
- Pasvalio kultūros centras (Vytauto Didžiojo a. 3);
- Pasvalio krašto muziejus (P. Avižonio g. 6);
- Muziejaus teatras (Vytauto Didžiojo a. 3).

Mieste taip pat veikia nevyriausybinė organizacija — klubas "Klėties teatras", įsikūręs Joniškėlio g. 29.

Pasvalio Mariaus Katiliškio viešoji biblioteka yra kultūros, švietimo ir informacijos įstaiga, savo fonduose turinti per 92 tūkstančius spaudinių, kuriais naudojasi daugiau kaip 2800 nuolatinių skaitytojų. Per metus joje apsilanko apie 55 tūkstančiai lankytojų. Bibliotekoje galima naudotis knygomis, periodiniais ir informaciniais leidiniais, vaizdo ir garso dokumentais, rankraščiais, kompaktiniais diskais, internetu. Bibliotekos skyriai veikia Joniškėlio mieste, 31 rajono kaime. Kaimų, kur nėra stacionarios bibliotekos, gyventojus aptarnauja mobili biblioteka. Bibliotekoje organizuojami kultūriniai renginiai – konferencijos, susitikimai, naujų knygų pristatymai, meno, tautodailės, vaikų darbų, knygų parodos. Kasmet vyksta tradiciniai Mariaus Katiliškio skaitymai.

Tenkindami vietos gyventojų kultūrinius poreikius, Pasvalio kultūros centras ir jo skyriai organizuoja įvairius renginius bei edukacines programas, demonstruoja kino filmus.

Kultūros centre ir jo filialuose vyksta valstybinių švenčių ir atmintinų datų paminėjimai, švenčiamos kalendorinės šventės ir mėgėjų meninės veiklos kolektyvų inicijuoti renginiai, festivaliai, konkursai, pramoginės programos. Šiuo metu rajone veikia 23 Kultūros centro skyriai. 2006 metais rajone veikė 185 mėgėjų meninės veiklos kolektyvų, kuriuose dalyvavo 1642 nariai: iš jų 685 vaikai ir 957 suaugę žmonės. Vienas iš kultūros centro prioritetų – etninės kultūros puoselėjimas ir sklaida. Folkloro saugotojais ir skleidėjais tampa folkloro ansambliai. Jų rajone yra 14, iš jų 10 suaugusiųjų ir 4 vaikų ansambliai, kuriuose dalyvauja 134 suaugę ir 50 vaikų. Pasvalio kultūros centras fiksuoja ir kaupia gyvosios etninės tradicijos garso, vaizdo įrašus, medžiagą apie papročius, kuria gali naudotis moksleiviai, mokytojai, kultūros darbuotojai.

Kultūros centro patalpose yra įsikūrę keletas klubų: šaškių, tango mylėtojų ir šokėjų. 2006 metais pradėjo veikti vaikų estetinio lavinimo studija ABC. Joje vaikai supažindinami su šokio, teatro ir dainavimo pradmenimis, mokosi žengti pirmuosius žingsnius scenoje. Kultūros centro darbuotojai užsiima ir švietėjiška veikla. Yra parengta keletas edukacinių programų etninės kultūros ir choreografinės srities temomis. Vyksta seminarai kultūros ir švietimo darbuotojams, kuriems paskaitas skaito kompetentingi specialistai. Centro ir filialų darbuotojai savo kvalifikaciją kelia išvažiuojamuosiuose seminaruose. Pastaruoju metu didelis dėmesys skiriamas profesionalaus meno sklaidai.

Avižonio gatvėje įsikūręs Pasvalio krašto muziejus. 1997 m. pradžioje muziejui parinktas nustojusio veikti kino teatro pastatas, iš esmės rekonstravus jo vidų. 1998 m. rugsėjo viduryje įrengta Krašto muziejaus ekspozicija. Muziejaus ekspozicijos: geologinė, etnografinė, bitininkystės, linininkystės, muzikos instrumentų ir kt. Muziejaus edukacinėje programoje virš 30 ekskursijų-pamokų visoms moksleivių amžiaus grupėms iš etnografijos, istorijos, geologijos, literatūros, dailės, biologijos sričių. Lėvens gatvėje veikia vienas iš muziejaus padalinių Girnių muziejus. Tai dubenuotųjų akmenų ir girnapiusių kolekcija po atviru dangumi, kurioje sukaupta apie 400 eksponatų: 300 girnapiusių, 66 dubenuotieji akmenys, 7 „pėduotieji“ akmenys, 2 akmenys-riboženkliai bei malūno krumpliaračių ekspozicija. Pasvalio kultūros centro patalpose veikia prie muziejaus įsteigtas teatras. 2010 m. Statistikos departamento duomenimis muziejuje apsilankė 26 tūkst. lankytojų, daugiau tikslinių lankytojų Panevėžio apskrityje aplankė Biržuose ir Rokiškyje esančius muziejus (atitinkamai 33 ir 30 tūkst.).

Svarbiausias vaidmuo rajono sportininkų rengime tenka Pasvalio sporto mokyklai (Taikos g. 22). Ji įkurta 2004 metais reorganizavus iki tol veikusius Pasvalio sporto centrą ir

Pasvalio rajono vaikų ir jaunių sporto mokyklą. Šiuo metu sporto mokykloje dirba 45 darbuotojai, iš jų 17 treneriai-sporto mokytojai. Sporto mokykloje kultivuojamos septynios sporto šakos: rankinis, krepšinis, futbolas, lengvoji atletika, boksas, dziudo ir dviračių sportas. Mokyklos sporto bazę sudaro stadionas, baseinas, uždaros sporto salės. 2011 metais yra vykdomi sporto salių ir baseino renovavimo darbai.

Sportuoti gyventojai gali ir trylikoje Pasvalio mieste veikiančių sporto klubų (3.5.3.1 lentelė). Statistikos departamento duomenimis sportuojančių asmenų (sporto varžybų ir sveikatingumo renginių dalyvių) Pasvalio rajone yra palyginti nedaug, 2009 metais sportuojantys Pasvalio rajono gyventojai sudarė vos 7 proc. nuo visų sportuojančių Panevėžio apskrityje (nors visi Pasvalio rajono gyventojai sudaro 11,4 proc. visų gyvenančių Panevėžio apskrityje). Sportuojančiųjų skaičius rajone per dešimtmetį nuolat kito, daugiausia beveik 9 tūkst. sportuojančiųjų buvo 2003 metais, o 2009 m. jau mažiau nei 6 tūkst. (18,2 proc. visų rajono gyventojų).⁸

3.5.3.1 lentelė. Pasvalio miesto sporto klubai⁹

Eil. Nr.	Sporto klubo pavadinimas	Adresas (Pasvalio m.)	Sporto šakos
1.	Sporto klubas "Boksininkas"	Rūtų g. 1-1	Boksas
2.	Pasvalio specialiosios mokyklos specialiosios olimpiados klubas „Būk sveikas“	P. Vileišio g. 8	Stalo tenisas, krepšinis, jėgos trikovė, lengvoji atletika
3.	Pasvalio Petro Vileišio gimnazijos moksleivių kūno kultūros ir sveikatingumo klubas „Clarus“	P. Vileišio g. 7	Krepšinis, rankinis, futbolas, tinklinis
4.	Viešoji įstaiga „Pasvalio futbolo centras“	Kalno g. 19	Futbolas
5.	Viešoji įstaiga „Pasvalio krepšinio klubas“	Avižonio g. 3	Krepšinis
6.	Sporto klubas „Lėvu“	Dvareliškių g. 1	Lengvoji atletika
7.	Pasvalio rankinio sporto klubas „Ryklis“	Vilties g. 8a-6	Rankinis
8.	Krepšinio veteranų sporto klubas „Seniukai“	Taikos g. 22	Krepšinis
9.	Pasvalio rankinio sporto klubas „Svalia“	Taikos g. 22	Rankinis
10.	Visuomeninė organizacija Pasvalio šachmatų ir šaškių klubas	Stoties g. 21a	Šachmatai, šaškės
11.	Bėgimo mėgėjų ir sveikos gyvensenos klubas „Vėtra“	Vilniaus g. 59-26	Bėgimas
12.	Lengvosios atletikos sporto klubas "Svalė"	Šermukšnių g. 12-22	Lengvoji atletika
13.	Pasvalio rankinio sporto klubas "Rankininkas"	Taikos g. 31-1	Rankinis

3.5.4. Poilsis ir rekreacija

Pagal Lietuvos Respublikos teritorijos bendrąjį planą, Pasvalio rajono teritorija priskiriama gana žemo ir vidutinio patrauklumo rekreacinių arealų teritorijoms: šia teritorija eina bendrieji tranzitiniai turistų judėjimo keliai, rekomenduojama vystyti pažintinę ir pramoginę rekreaciją, poilsį gamtoje, verslinę ir gydomąją rekreaciją. Pasvalio miesto geografinė padėtis nėra palanki Lietuvos turistų rinkos atžvilgiu. Pasvalio rajoną šiaurės – pietų kryptimi kerta Via

⁸ Statistikos departamento duomenys

⁹ Šaltinis: Pasvalio rajono savivaldybės administracijos tinklalapis www.pasvalys.lt

Baltica kelio trasa, artimiausias miestas pietinėje pusėje yra Panevėžys (apie 40 km), vakarinėje pusėje yra Šiauliai (apie 70 km), tačiau Pasvalys yra nutolęs nuo pagrindinius turistų srautus sukuriančių didmiesčių: nuo Kauno apie 150 km ir nuo Vilniaus – apie 170 km. Tokie atstumai nėra naudingi Pasvaliui kaip turistiniam regionui, todėl dabartinėje situacijoje Pasvaliui tenka tranzitinio rajono vieta Lietuvos turistinėje sistemoje. Pasvalį labiausiai tinka vertinti kaip lankytinų vietų maršruto dalį nei atskirą lankytiną vietovę.

Informaciją turistams apie Pasvalio ir rajono lankytinias vietas teikia Turizmo informacijos centras (P. Avižonio g. 6), jo darbuotojai organizuoja keliones po Lietuvą ir kaimynines šalis, pažintines-pramogines ekskursijas moksleiviams, savaitgalių išvykas, keliones ir ekskursijas, aktyvaus laisvalaikio išvykas kolektyvams pageidaujama maršrutais, ekskursijas-seminarus pedagogams bei kitų profesijų darbuotojams. Be to, Turizmo informacijos centre galima įsigyti įvairių kelionių operatorių siūlomas keliones į užsienį, keltų bilietus, teikiama pagalba forminant vizas į Rusiją, Baltarusiją, Ukrainą. Valstybinio turizmo departamento duomenimis per 2011 m. pirmą ketvirtį Pasvalio turizmo informacijos centre jau apsilankė 238 lankytojai, visi jie vietiniai turistai. Stebint TIC lankytojų skaičiaus dinamiką, matyti, kad nors 2009 m. palyginti su 2006 m. lankytojų skaičius išaugo daugiau nei 5 kartus (iš viso 1765 lankytojai), 2010 metais lankytojų sumažėjo iki 1253. Užsieniečiai sudaro vos 3,5 proc. visų TIC lankytojų. Jų skaičius per pastaruosius penkerius metus svyravo, bet toks mažas užsieniečių skaičius bet kokių atveju parodo, kad Pasvalys šiuo metu užsienio turistams nėra patrauklus.

TIC siūlomos lankytinios vietos Pasvalio mieste: Pasvalio kultūros ir poilsio parkas, Senosios klebonijos (Užupio) parkas, paminklai įžymioms asmenybėms, mokyklų muziejai, Pasvalio krašto muziejus, bažnyčia ir kt. gali būti atraktyvios vietinio turizmo požiūriu. Pasvalys išsiskiria karstiniais reiškiniiais (smegduobėmis), Pasvalyje įkurtas vienintelis pasaulyje unikalus Smegduobių parkas, įdomus objektas yra Žalsvasis šaltinis – giliausias Lietuvos urvas.

Pasvalio miesto aikštei ir gatvių tinklui yra priskirtas urbanistinio paminklo statusas. Šiuo metu jau pradėta Vytauto Didžiojo aikštės rekonstrukcija pagal parengtą techninį projektą. Projekto įgyvendinimas turi paversti pagrindinę miesto aikštę reprezentacine Pasvalio vieta, miesto veidu. Pagal techninį projektą be kitų sprendinių numatyta rengti rekreacinę zoną su stacionariais gėlynais, suoliukais. Priešais šventoriaus pagrindinius vartus numatyta vieta fontanui, numatytos vietos skulptūroms, kurios turėtų tapti pagrindiniu šios alėjos akcentu. Vietoj sieninės skelbimų lentos bus įrengta šešių metrų aukščio dekoratyvinė siena. Senojo tilto griuvėsius siūloma išrinkti ir pastatyti iš naujo analogišką statinį, įrengiant apžvalgos aikštelę. Kad šventoriaus ansamblio architektūra išryškėtų, numatytas pastato apšvietimas. Prie Pasvalio kultūros centro planuojama įrengti baseiną su fontanu ir Pasvalio kraštą simbolizuojančiu simboliu.

Miesto teritoriją kerta Aukštaitijos siaurojo geležinkelio – kultūros paveldo objekto – Panevėžys-Biržai atkarpa. Tai unikalus muziejus po atviru dangumi skaičiuojantis daugiau nei šimto metų istoriją. Šioje atkarpoje siaurukas nėra parengtas turistų lankymui.

Lietuvos regioninių tyrimų instituto 2003 metais parengtoje „Kurorto statuso Lietuvoje reglamentavimo studijoje“ kalbama apie Pasvalio kaip kurorto istoriją. 1932 m. Lietuvos kurortų įstatyme Pasvalys buvo išskirtas kaip viena iš 15 vietovių, kurioms pagal tuometinį apibrėžimą buvo suteiktas kurorto statusas. Pasvalyje Lėvens upės pakrantėje esantis mineralinio vandens šaltinis pradėtas naudotis gydymui 1925 m. 1939 m. vonių gydykla su įrengimais ir gyvenamasis namas atiteko Pasvalio valsčiaus savivaldybei, buvo sutvarkytos gyvenamosios patalpos, įrengta valgykla ir atnaujinti svečių namai. Pokario metais gydymo paslaugos pradėtos teikti Pasvalio rajono centrinės ligoinės balneofizioterapijos skyriuje. 1980 m. gydykla nustojo veikti, tuo pačiu baigėsi Pasvalio kurorto veikla. Tai atsitiko dėl didėjančios konkurencijos su kitais Lietuvos kurortais, sugebėjusių pritraukti daugiau poilsiautojų.

Moksliniais tyrimais pripažinus Pasvalyje esančių mineralinio vandens išteklių gydomasias savybes, sukūrus kurortiniam gydymui ir reabilitacijai reikalingą infrastruktūrą, Pasvalio miestas galėtų siekti kurortinės vietovės statusą.

Turizmo paslaugos ir pramogos Pasvalio mieste yra mažai išplėtotos. Apgyvandinimo paslaugas teikia dvi įstaigos: Avižonio gatvėje esantis viešbutis „Pas Rimą“ (iš viso 40 vietų, vietos kaina su pusryčiais 40 Lt, galima konferencijos salės nuoma) ir Šilo gatvėje esantys svečių namai „Šilas“ (iš viso 12 vietų, vietos kaina su pusryčiais apie 70 Lt, įrengta 40 vietų konferencijų salė, sauna, baseinas, vandens dviračiai, organizuojama pasvalietiško alaus degustacija). Maitinimo paslaugas mieste teikia vos trys įmonės (kavinė-baras „Šilas“ (Šilo g. 4), picerija (Vytauto Didžiojo a. 8), brolių Želvių kavinė „Arka“ (Vytauto Didžiojo a. 8A), pasirinkimo kokybės ar valgiaraščio išskirtinumo atžvilgiu nėra.

Galimi laisvalaikio praleidimo būdai Pasvalyje nėra įvairūs. Tai daugiausia renginiai, parodos, organizuojamos Kultūros centro, Krašto muziejaus darbuotojų ar viešojoje miesto bibliotekoje, galimybė sportuoti sporto mokyklos stadione, salėse ar baseine, ilsėtis prie miesto tvenkinio, Šilo ežero ar Lėvens upės.

3.6. Būsto būklė ir plėtros politika

Pasvalio rajone gyvenamasis plotas per 1999-2009 m. sumažėjo 6 procentais ir nagrinėjamo laikotarpio pabaigoje sudarė 878,3 tūkst. m² (3.6.1 lentelė). Iš viso 2009 m. Pasvalio rajone buvo 12,3 proc. apskrities gyvenamojo fondo, iš jo 98,3 procentų viso rajono gyvenamojo fondo buvo privačios nuosavybės, 1,7 proc. priklausė valstybei ir savivaldybei.

3.6.1 lentelė. Gyvenamasis fondas (tūkst. kv. m), 1999-2009 m.¹⁰

	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Lietuvos Respublika	79688	79502	79390	79533	79416	80214	80857	81417	82120	83351	83186
Panevėžio apskritis	7356,4	7757,6	7707,3	7425,3	7454,2	7460,7	7470,4	7759,9	7773,8	7570,5	7155,8
Pasvalio r. sav.	934,6	962,3	956,6	957,5	960,1	964,0	966,9	979,5	979,5	970,8	878,3

Mažėjant Pasvalio miesto gyventojų skaičiui urbanizuotų teritorijų plėtra turėtų vykti ne dėl galimų gyventojų skaičiaus pokyčių, o dėl tikėtino gyvenimo kokybės gerėjimo. Kadangi gyvenimo kokybės gerėjimo pastaraisiais metais nėra, taigi ir Pasvalio miesto užstatymas nėra aktyvus ir ganėtinai ekstensyvus.

Registrų centro duomenimis 2011 m. Pasvalio gyvenamojo ploto fondą sudaro 263215 m² bendro ploto, kurio 44,5% yra vieno-dviejų butų pastatuose, 52,3% - daugiabučiuose ir 3,3% socialiniame butų fonde. Šalies gyvenamojo ploto fondo proporcijos yra kitokios: 48% ploto tenka vieno-dviejų butų pastatams ir tiek pat daugiabučiams. Didžioji dalis Lietuvos miestų gyvenamojo ploto fondo (67%) yra daugiabučiuose. Pasvalio gyvenamojo ploto fondo pasiskirstymo proporcijos nėra statistikai būdingos mažiems Lietuvos miestams ir rajonų centrums, kadangi didesnę dalį gyvenamojo fondo sudaro daugiabučiai. Sodybinio užstatymo kvartaluose yra mažiau kaip pusė miesto gyvenamojo ploto fondo.

Registrų centro duomenimis Pasvalio mieste iš viso registruoti 4555 pastatai, kurie užima 430386 m² žemės plotą. Iš visų registruotų pastatų 21 proc. (966 pastatai) sudaro vieno-dviejų butų gyvenamieji namai, jie užima 96768 žemės plotą, vidutinis vieno tokio namo plotas 121 m². Daugiabučiai namai sudaro 2,9 proc. (133 pastatai) visų Pasvalyje įregistruotų pastatų ir užima 35823 m² žemės plotą. Gyvenamųjų namų įvairioms socialinėms žmonių grupėms gyventi Pasvalio mieste yra 6, jie užima 3551 m² žemės plotą. Nuo 2005 metų Pasvalyje bendras pastatų skaičius padidėjo 280 pastatų (6,6 proc.), o jų pastatų užimamas žemės plotas padidėjo 13,7 proc. Per tą patį 2005-2011 metų laikotarpį buvo naujai įregistruoti 18 vieno-dviejų butų gyvenamųjų namų, 5 daugiabučiai namai. Iš 6 esamų socialinio būsto namų net 4 buvo įregistruoti būtent per minėtą laikotarpį.

¹⁰ Statistikos departamento duomenys

Vienam Pasvalio miesto gyventojui tenka 32,9 m² bendro gyvenamojo ploto. Vienam Lietuvos gyventojui tenka 31,9m² bendro gyvenamojo ploto, o Lietuvos miestų gyventojui – 30,8 m².

Vidutiniškai vienam gyventojui Panevėžio apskrityje 2009 m. teko 25 m² naudingojo ploto. Erdviausiai apskrityje įsikūrę Rokiškio ir Kupiškio rajonų gyventojai – vienam žmogui vidutiniškai tenka atitinkamai 29,8 ir 30,4 m². Mažiausiai ploto vienam gyventojui tenka Panevėžio miesto savivaldybėje. – 21,3 m². Panevėžio apskrities miestų gyventojai apsirūpinę gyvenamuoju plotu kiek prasčiau nei vidutiniškai Lietuvos gyventojai: vienam Panevėžio apskrities miestų gyventojui 2009 m. pabaigoje teko 22,9 m² naudingojo gyvenamojo ploto, tačiau atsilikimas nuo šalies vidurkio buvo nedidelis (Lietuvos vidurkis 23,6 m²). Visose apskrities savivaldybėse, išskyrus Panevėžio miestą, miesto gyventojai apsirūpinę gyvenamuoju plotu geriau nei statistinis Lietuvos miesto gyventojas. Pasvalio rajono miestų gyventojui tenka 25,9 m² naudingojo gyvenamojo ploto.

Paskutiniai statistiniai duomenys apie avarinį gyvenamąjį fondą rodo, kad 2008 metais tokio fondo Pasvalio rajono savivaldybėje nebuvo.

2010 m. Pasvalio rajono savivaldybės sąrašuose buvo 133 asmenys (šeimos), norintys nuomotis socialinį būstą. Nuo 2004 metų šis skaičius Pasvalio rajone nuolat auga ir per minėtą laikotarpį išaugo net 4 kartus (2004 m. sąrašuose buvo 32 šeimos).

3.6.2 lentelė. Asmenų (šeimų), buvusių sąrašuose socialiniam būstui nuomoti, 2010 m. skaičius¹¹

	Iš viso pagal sąrašus	Jaunos šeimos	Našlaičiai	Neįgalūs asmenys	Bendrasis sąrašas	Turintys teisę į būsto sąlygų pagerinimą	Šeimos, auginančios 3 ar daugiau vaikų
Lietuvos Respublika	28 461	8 813	2 662	4 441	10 042	523	1 980
Panevėžio apsk.	1774	520	106	319	655	25	149
Biržų r. sav.	218	51	8	35	94	6	24
Kupiškio r. sav.	139	38	7	27	48	1	18
Panevėžio m. sav.	930	258	72	185	344	16	55
Panevėžio r. sav.	229	78	5	26	99	1	20
Pasvalio r. sav.	133	47	4	21	45	-	16
Rokiškio r. sav.	125	48	10	25	25	1	16

Apibendrinimas

- Pasvalio miesto gyventojų kaita atitinka bendras visos šalies pastarųjų metų mažėjimo tendencijas.
- Palyginti su kitais pagal gyventojų skaičių panašiais miestais Pasvalys nėra tankiai apgyvendintas.
- Pasvalyje darbingo amžiaus gyventojai sudaro apie 69,1 procento nuo bendro gyventojų skaičiaus. Šis rodiklis atitinka bendrą Panevėžio apskrities miestų rodiklį, o palyginus su Lietuvos miestų vidurkiu – mažiau nei vidutiniška.
- Vaikai iki 15 metų amžiaus 2010 metais sudarė 14,7 procento visų miesto gyventojų. Šiuo požiūriu Pasvalio rajono gyventojai yra jaunesni nei Pasvalio miesto gyventojai, tačiau pasvaliečių jaunimo dalis bendroje gyventojų struktūroje beveik atitinka Panevėžio apskrities ir Lietuvos miestų rodiklius.
- Nežiūrint palyginti nemažos darbingo amžiaus gyventojų dalies bendroje Pasvalio miesto gyventojų struktūroje, mieste didėja pensinio amžiaus gyventojų dalis, didėja išlaikomo

¹¹ Statistikos departamento duomenys

- (pensinio) amžiaus žmonių koeficientas. Tai atitinka bendras Lietuvos miestų tendencijas.
- 2010 m. Pasvalio miestas Pasvalio rajono savivaldybėje išsiskyrė savo natūralios gyventojų kaitos teigiamu balansu, tiek Joniškėlio mieste, tiek kaimiškosiuose vietovėse gimė mažiau žmonių negu mirė.
 - Pasvaliečiai santuokas linkę kurti mažiau nei vidutinis Panevėžio apskrities arba šalies gyventojas, tačiau ištuokų rodiklis atitinka bendras apskrities ir šalies tendencijas.
 - 2011 m. gegužės mėnesį Pasvalio rajone buvo didžiausias nedarbo lygis Panevėžio regione. Pasvalio darbo biržoje buvo 3073 registruotų bedarbių, per metus bedarbiu sumažėjo apie 3 proc.
 - Stabilizavus šalies ekonominei situacijai prognozuojama, kad visame Panevėžio regione nedarbas mažės. Tačiau situacija darbo rinkoje išliks įtempta, paklausa išliks mažesnė nei darbo jėgos pasiūla. Darbo rinkoje ypač sunku bus konkuruoti bedarbiams, neturintiems tinkamos kvalifikacijos ir patirties.
 - Pasvalio miesto socialinių paslaugų įstaigos paslaugas teikia skirtingoms gyventojų grupėms: senyvo amžiaus asmenims, suaugusiems asmenims su negalia, vaikams su negalia ir jų šeimoms, likusiems be tėvų globos vaikams, kitų socialiai pažeidžiamų grupių gyventojams. Socialinių paslaugų poreikis didėja.
 - Pasvalio mieste, kaip ir visame rajone, nepakankamai išvystytos bendruomeninės socialinės paslaugos. Nėra nevyriausybinų organizacijų, teikiančių socialines paslaugas vaikams, socialinės rizikos šeimoms, trūksta Šeimos krizių centro (jo steigimas numatytas savivaldybės 2011 m. Socialinių paslaugų plane).
 - Didelis poreikis vaikų dienos centro paslaugoms. Šiuo metu jas teikia prie Pasvalio Šv. Jono Krikštytojo bažnyčios veikianti Carito organizacija. Būtina šių paslaugų plėtra, vykdomo projekto „Modernus bendruomeninis šeimos ir darbo įsipareigojimų derinimas“ tęstinumas.
 - Aktyvesnės yra nevyriausybines organizacijos, vienijančios neįgaliuosius, senus žmones. Tačiau ir čia paslaugos teikiamos tik organizacijų nariams, žymesnės paslaugų plėtros šios organizacijos nenumato.
 - Pasvalio miesto sveikatos sektoriaus esama situacija ir pastarųjų metų tendencijų analizė, susiejant ją su bendra regiono demografinė situacija, leidžia daryti išvadą, jog regiono sergamumas ir mirtingumas artimiausiais metais nesikeis – sergamumas ir mirtingumas pamažu didės. Tai lems Pasvalio gyventojų senėjimas, kurį savo ruožtu didins neigiamas natūralus gyventojų prieaugis, gyventojų vietinė ir tarptautinė emigracija. Šios tendencijos didins asmens sveikatos priežiūros paslaugų poreikį.
 - Pasvalyje švietimo įstaigų tinklas yra pakankamas: veikia viena gimnazija, dvi pagrindinės mokyklos, vienas darželis-mokykla, du vaikų lopšeliai-darželiai, jaunimo ir suaugusiųjų mokymo centras, specialioji mokykla sutrikusio intelekto vaikų ugdymui, taip pat veikia dvi neformaliojo ugdymo įstaigos (muzikos, sporto mokyklos).
 - Pasvalyje švietimo įstaigų poreikis yra patenkintas ir užtikrintas. Mokyklose vykdomos įvairios programos ir projektai, veikia neformaliojo ugdymo būreliai.
 - Daugelis ugdymo įstaigų pastatų ir patalpų, neatitinkančių dabartinių reikalavimų (ypač dėl energijos taupymo), paskutiniaisiais metais buvo rekonstruojami arba remontuojami, arba numatyti rekonstravimo ir modernizavimo projektai. Šiuo metu vykdoma sporto mokyklos pastato ir vidaus patalpų atnaujinimas, energetinio ūkio modernizavimas, gimnazijos vidaus patalpų modernizavimas.
 - Pasvalyje nėra profesinės mokyklos arba jos skyriaus, artimiausia įstaiga yra Panevėžyje.
 - Svarbiausios miesto ir viso Pasvalio rajono kultūros įstaigos – kultūros centras, viešoji biblioteka, krašto muziejus – pasižymi aktyviu kultūrinių renginių, parodų organizavimu, edukacinių programų rengimu ir vykdymu.
 - Sportuojančiųjų skaičius bei jų dalis Pasvalio gyventojų skaičiuje gali augti dėl didėjančio gyventojų ir atvykstančiųjų aktyvumo dalyvaujant sporto varžybose ir sporto visiems renginiuose, todėl itin aktualus yra lauko sporto aikštynų įrengimas ir sutvarkymas. Remiantis statistiniais duomenimis Pasvalio miestas ir rajonas bendrame Panevėžio regiono kontekste sportuojančiųjų skaičiumi neišsiskiria. Šiuo metu vykdomi pagrindinės sportininkų ugdymo įstaigos Pasvalio sporto mokyklos sporto bazės

renovavimo darbai. Tikėtina, kad tai paskatins daugiau miestiečių aktyviai leisti laisvalaikį. Miesto gyventojai turi galimybę sportuoti ir mieste veikiančiuose sporto klubuose.

- Dėl Pasvalio miesto geografinės padėties šalies teritorijoje, Pasvalio miestas labiau vertintinas kaip lankytinų vietų maršruto dalis nei atskira lankytina vietovė.
- Palankią aplinką turizmo plėtrai sukuria Turizmo informacijos centro mieste buvimas. Bendras TIC lankytojų skaičius pastaraisiais metais augo, tačiau labai mažas turistų užsieniečių skaičius rodo, kad Pasvalys šiuo metu užsienio turistams nėra patrauklus.
- Turizmo paslaugos ir pramogos Pasvalio mieste yra mažai išplėtos. Daugelis lankytinų objektų gali būti patrauklūs vietinio turizmo požiūriu, tačiau šiuo metu ne visi pakankamai parengti turistų lankymui.
- Moksliniais tyrimais pripažinus Pasvalyje esančių mineralinio vandens išteklių gydomasias savybes, miestas turėtų galimybę siekti kurortinės vietovės statuso. Tam būtina sukurti kurortiniam gydymui ir reabilitacijai reikalingą infrastruktūrą, plėtoti turizmo paslaugas ir infrastruktūrą (pėsčiųjų, dviračių takai), didinti viešųjų erdvių, parkų, atskirtųjų želdynų plotus.
- Pasvalio gyvenamojo ploto fondo pasiskirstymo proporcijos nėra statistikai būdingos mažiems Lietuvos miestams ir rajonų centrams, kadangi didesnę dalį (52,3 proc.) gyvenamojo fondo sudaro daugiabučiai.
- Vienam Pasvalio miesto gyventojui tenka 32,9 m² bendro gyvenamojo ploto, tai 2,1 m² daugiau nei vidutiniškai šalies miestuose.
- Per 2005-2011 metų laikotarpį Pasvalio mieste buvo naujai įregistruoti 18 vieno-dviejų butų gyvenamųjų namų, 5 daugiabučiai namai. Per šį laikotarpį bendras pastatų užimamas žemės plotas padidėjo 13,7 proc.
- Norinčiųjų nuomotis socialinį būstą skaičius Pasvalio rajono savivaldybėje nuolat auga ir nuo 2004 metų išaugo net 4 kartus.

Literatūra

1. Statistikos departamento duomenys.
2. Nacionalinė žemės tarnyba prie žemės ūkio ministerijos. Valstybės įmonė Registrų centras Lietuvos Respublikos Žemės fondas 2010 sausio 1 d. Vilnius – 2011
3. Pasvalio rajono savivaldybės administracijos Socialinės paramos ir sveikatos skyriaus duomenys
4. Pasvalio rajono savivaldybės administracijos tinklalapis www.pasvalys.lt
5. Kurorto statuso Lietuvoje reglamentavimo studija / Lietuvos regioninių tyrimų institutas, K.: 2003 (<http://www.ukmin.lt/lt/strategija/doc/kurortu%20kriterijai.pdf>).

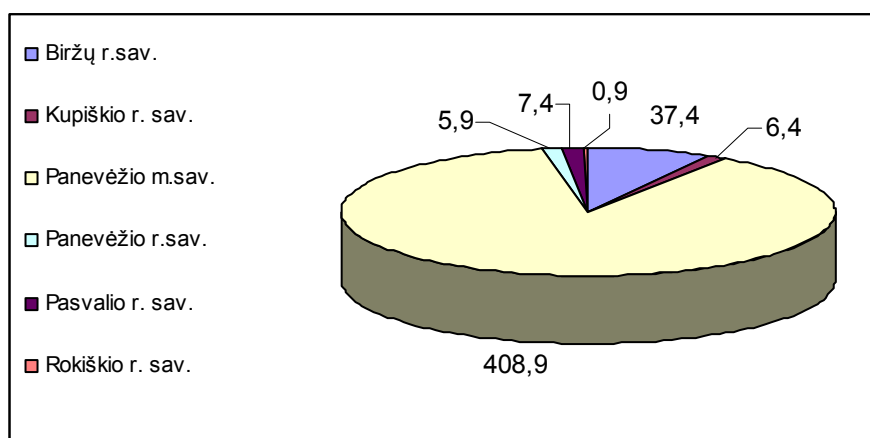
4. EKONOMINĖ BŪKLĖ

Pagal ekonominio išsivystymo lygį Pasvalys, kaip ir visas Panevėžio regionas smarkiai atsilieka nuo šalies vidurkio. Jai tenka 5,9 proc. Lietuvoje sukuriama bendrojo vidaus produkto (BVP). 2009 m. vidutiniškai vienam apskrities gyventojui buvo sukurta 19,3 tūkst. litų BVP, tai 29,6 proc. mažiau nei vidutiniškai Lietuvoje. Oficialios statistinės informacijos apie BVP Pasvalio rajono savivaldybėje arba Pasvalio mieste Statistikos departamentas nepateikia (informacija pateikiama tik apskričių lygmeniu). Nagrinėjant BVP dinamiką apskrityje, tikslinga vadovautis prielaida, kad didžioji dalis BVP sukurama Panevėžio m. savivaldybėje, tai yra apskrities centre. Čia koncentruota didelė dalis pramonės, smulkaus bei vidutinio verslo įmonių.

Regiono ekonomikos rezultatai labai priklauso nuo paslaugų sferos. 2009 metais paslaugoms ir prekybai teko 61,8 proc. visos apskrities pridėtinės vertės (šalyje – 69,7 proc.), pramonei – 22,5 proc. (šalyje – 20,6 proc.), statybai – 8,1 proc. (šalyje – 6,5 proc.). Žemės ūkyje, miškininkystėje ir žuvininkystėje Panevėžio apskrityje sukurama 7,7 proc. apskrities bendrosios pridėtinės vertės (BPV) (šalyje – 3,4 proc.), kas parodo didesnę apskrities priklausomybę nuo šio sektoriaus veiklos.

Tiesioginės užsienio investicijos (TUI). Statistikos departamento duomenimis TUI Pasvalio rajono savivaldybėje 2010 metų pradžioje siekė 7,4 mln. Lt ir iš visų Panevėžio apskrities savivaldybių lenkė Rokiškio, Kupiškio ir Panevėžio rajonų savivaldybių rodiklius. 2006–2009 m. pradžioje TUI Pasvalio rajono savivaldybėje didele dinamika nepasižymėjo (svyravo tarp 4,5–4,9 mln. Lt). Lietuvoje TUI 2006–2008 m. sparčiai ir tolygiai augo, 2009 m. pradžioje sumažėjo, o 2010 m. pradžioje vėl pradėjo augti. TUI Panevėžio apskrityje 2006–2010 m. pradžioje kito netolygiai, o 2010 m., lyginant su 2006 m., sumažėjo 31,6 proc. Per visą analizuojamą laikotarpį (2006–2010 m.) Panevėžio apskrities TUI lyginamoji dalis visų Lietuvos TUI struktūroje mažėjo, o Pasvalio r. savivaldybės TUI lyginamoji dalis visų Panevėžio apskrities TUI augo.

Tiesioginių užsienio investicijų pasiskirstymas Panevėžio apskrities savivaldybėse rodo nepakankamą Pasvalio rajono savivaldybės konkurencingumą bei gebėjimą pritraukti investicijas (4.1 pav.). Pasvalio rajono savivaldybės TUI 2010 m. pradžioje sudarė tik 1,6 proc. į Panevėžio apskritį pritrauktų investicijų, o Panevėžio m. savivaldybės TUI tais pačiais metais sudarė 87,6 proc., Biržų rajono savivaldybės – 8,0 proc. Panevėžio apskrities TUI. Vienam gyventojui tenkančių TUI apimtys Pasvalio r. savivaldybėje taip pat gerokai mažesnės nei vidutiniškai apskrityje ar šalyje. 2010 m. pradžioje TUI vienam gyventojui Pasvalio r. savivaldybėje buvo 233 Lt, šalyje – 10817 Lt, apskrityje – 1677 Lt.

4.1 pav. TUI paskirstymas Panevėžio apskrityje (mln.Lt)¹²

¹² Statistikos departamento duomenys

Materialinės investicijos (MI). Pasvalio rajono savivaldybėje MI 2009 m. sudarė 73 mln. Lt arba 12,8 proc. visų Panevėžio apskrities MI. 2009 metais palyginti su 2008 m. materialinės investicijos žymiai sumažėjo visuose administraciniuose vienetuose, t.y. šalyje, Panevėžio apskrityje ir apskrities savivaldybėse. Pasvalio rajone jos sumažėjo beveik du kartus, nesiekė ir prieš penkerius metus buvusio MI lygio. Panašūs MI mažėjimo tempai visoje šalyje, o bendros apskrities MI sumažėjo net 2,7 karto. Siekiant palyginti materialinių investicijų apimtį savivaldybėje su analogišku apskrities ar visos šalies rodikliu, informatyvesnis rodiklis yra vienam gyventojui tenkančios materialinės investicijos. Pagal šį rodiklį Pasvalio rajono savivaldybės situacija, lyginant su kitomis apskrities savivaldybėmis, yra vidutinė: 2009 m. pagal MI vienam gyventojui Pasvalio rajono savivaldybę lenkė tik Panevėžio rajono savivaldybės, tačiau savivaldybės rodiklis siekė tik 53,9 proc. šalies vidurkio.

Veikiantys ūkio subjektai. 2011 metų pradžioje Panevėžio apskrityje veikė 6141 ūkio subjektai. Daugiausiai registruotų ūkio subjektų buvo Panevėžio miesto savivaldybėje – 3458. Panevėžio rajono savivaldybėje veikė 819, Rokiškio rajono – 583, Biržų rajono – 500, Pasvalio rajono – 453 ir mažiausiai Kupiškio rajono – 328 ūkio subjektai. Vertinant paskutiniuosius penkerius metus nėra pastebima bendra veikiančių ūkio subjektų skaičiaus augimo arba mažėjimo tendencija, šis rodiklis svyravo netolygiai. Pasvalio rajone 2011 m. pradžioje veikiančių ūkio subjektų buvo daugiau nei prieš penkerius metus, tačiau mažiau nei 2008 ir 2009 metais.

Pasvalio rajone daugiausiai ūkio subjektų (130) veikė didmeninės ir mažmeninės prekybos, variklinių transporto priemonių ir motociklų remonto veiklos srityje; 101 – kitoje aptarnavimo veikloje, 40 – apdirbamojoje gamyboje, 30 – meninėje, pramoginėje ir poilsio organizavimo veikloje, 28 – švietimo, 25 – žemės ūkyje, miškininkystėje ir žuvininkystėje, 17 – žmonių sveikatos priežiūros ir socialinio darbo srityje, po 16 ūkio subjektų – transporto ir saugojimo veikloje bei apgyvendinimo ir maitinimo paslaugų veikloje, 15 – statyboje ir kt. Pagal teisinę formą Pasvalio rajone daugiausia veikia uždarnosios akcinės bendrovės (146 ūkio subjektai), asociacijos (122) ir individualios įmonės (117).

Pramonė. Pasvalio rajone pramonė išplėta menkai, šiuo metu didžiausią dalį sudaro maisto pramonės įmonės. Svarbiausios iš jų: AB „Pieno žvaigždės“ Pasvalio sūrinės filialas, UAB „Ustukių malūnas“, AB „Amilina“ Pasvalio padalinys, UAB „Pasvalio agrochemija“.

Stambiausia įmonė, veikianti Pasvalio mieste, čia įsikūręs pieno perdirbimo akcinės bendrovės „Pieno žvaigždės“ filialas „Pasvalio sūrinė“ (Mūšos g. 14). Pasvalyje didžiąją dalį pagamintos pramonės produkcijos sudaro pienas, miltai, duonos ir pyrago gaminiai, o tai rodo pramonės orientaciją į žemės ūkio produkcijos perdirbimą ir glaudžias sąsajas su egzistuojančia žemės ūkio gamyba savivaldybėje.

2009 m. pabaigoje Pasvalyje atidaryta unikali bioetanolio ir biodujų gamykla (UAB „Kurana“, Mūšos g. 19). Tai vienintelė Lietuvoje ir analogų Europos Sąjungoje neturinti ekologiška, be atliekų dirbanti gamykla, kuri kasmet pagamina apie 18 tūkst. tonų bioetanolio. Per metus tam prireikia apie 60 tūkst. tonų grūdų, kurie superkami iš Pasvalio ir aplinkinių rajonų ūkininkų bei žemės ūkio bendrovių.

Smulkus ir vidutinis verslas. Šalies ekonomikos konkurencingumą bei vystimąsi didele dalimi lemia smulkaus ir vidutinio verslo (SVV) plėtra. Šis ūkio sektorius greičiausiai pajunta rinkos paklausos ir pasiūlos pokyčius, prisitaiko prie jų, sukuria naujas darbo vietas tose veiklose, kurių produktai ir paslaugos konkrečiu laikotarpiu turi didžiausią paklausą.

Panevėžio regione veikiantys ūkio subjektai sudaro 7,1 proc. nuo visų Lietuvoje veikiančių ūkio subjektų. Didžiausią dalį (apie 60 proc.) ūkio subjektų sudaro mažos įmonės, turinčios iki 5 darbuotojų. Panevėžio regione tokių įmonių procentinė dalis yra didžiausia tarp Lietuvos regionų ir sudaro 63,9 proc.¹³

Pasvalio rajono savivaldybėje veikia viena stambi įmonė, visi kiti ūkio subjektai yra vidutinės (36) ir smulkios (416, iš kurių 342 mikroįmonės) įmonės. 2007-2011 metų laikotarpiu

¹³ Šaltinis: Lietuvos rytas, 2011 m. balandžio 29 d.

daugiausia stebima SVV įmonių mažėjimo tendencija. Palyginti su 2005 metais 2011 m. SVV įmonių skaičius sumažėjo 6,3 proc.. Minėtu laikotarpiu mažiausias SVV įmonių skaičius buvo 2010 metais, o 2011 jau nebemažėjo, pradėjo veikti 4 įmonėm daugiau. Nors įmonių nežymiai daugėja, darbuotojų skaičius 2011 m. palyginti su 2010 metais sumažėjo beveik 11 proc. 2011 metų pradžioje SVV įmonėse dirbo 3106 darbuotojai.

SVV įmonėms informavimo, konsultavimo ir kitas paslaugas teikia Pasvalyje (Biržų g. 14b) veikianti viešoji įstaiga Pasvalio rajono verslo informacijos centras. Pasvalio rajono VIC įsteigtas 2003 m. lapkričio 6 d. Centro steigėjai Lietuvos Respublikos ūkio ministerija ir Pasvalio rajono savivaldybės taryba. Įstaigos pagrindinis veiklos tikslas - skatinti verslumą bei mažų ir vidutinių įmonių plėtrą Pasvalio rajone, taip pat teikti informacinę ir praktinę (konsultacinę) pagalbą, prisidėti prie naujų įmonių kūrimosi ir padėti jau egzistuojančioms įmonėms plėtoti savo veiklą, prisitaikant prie kintančių rinkos sąlygų, didinant jų konkurencingumą ir veiklos efektyvumą.

Apibendrinimas

- Pagal ekonominio išsivystymo lygį Pasvalys, kaip ir visas Panevėžio regionas atsilieka nuo šalies vidurkio. 2009 m. vienam Panevėžio apskrities gyventojui vidutiniškai buvo sukurta 29,6 proc. mažiau bendrojo vidaus produkto nei vidutiniškai Lietuvoje.
- Paskutinių penkerių metų laikotarpiu tiesioginės užsienio investicijos Pasvalio rajono savivaldybėje didele dinamika nepasižymėjo. Tiesioginių užsienio investicijų pasiskirstymas Panevėžio apskrities savivaldybėse rodo nepakankamą Pasvalio rajono savivaldybės konkurencingumą bei gebėjimą pritraukti investicijas.
- Vienam Pasvalio gyventojui tenkančios materialinės investicijos siekia tik kiek daugiau nei pusę šalies vidurkio. Pastaruoju metu materialinės investicijos labai sumažėjo ir nesiekia net ir prieš penkerius metus buvusio lygio, tačiau investicijų mažėjimo tendencija stebima visoje šalyje.
- Pasvalio mieste pramonė išplėtotą menkai, didžiąją jos dalį sudaro žemės ūkio produkcijos perdirbimas, tame tarpe maisto pramonė. Pasvalyje veikia stambiausia rajono pramonės įmonė Pasvalio sūrinė bei unikali bioetanolio ir biodujų gamykla.
- 2011 m. palyginti su 2010 m. smulkaus ir vidutinio verslo įmonių skaičius Pasvalyje nežymiai, bet padidėjo, tačiau darbuotojų skaičius sumažėjo beveik 11 proc. Tai parodo, kad šiuo laikotarpiu smulkaus ir vidutinio verslo įmonėse naujos darbo vietos nekuriamos.

Literatūra

1. Statistikos departamento duomenys.
2. Lietuvos rytas, 2011 m. balandžio 29 d.

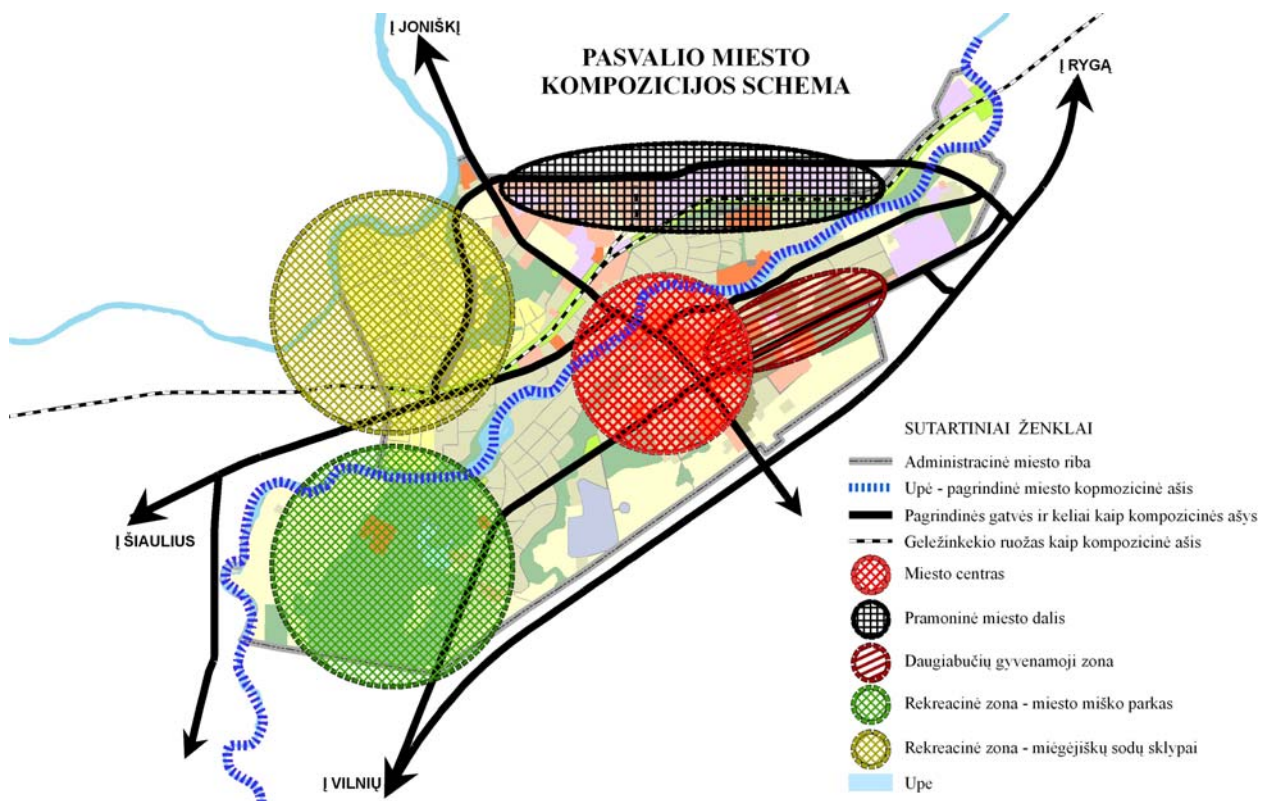
5. MIESTO PLANO STRUKTŪROS IR KOMPOZICIJOS ANALIZĖ

5.1. Miesto kompozicija

Miesto kompozicijos ypatumai nustatomi analizuojant miesto urbanistinės struktūros elementus: gatvių tinklą, sklypų struktūrą, užstatymo pobūdį, viešųjų erdvių struktūrą, statinių kompleksus ir ansamblius, gamtinių sąlygų ypatumus, panoramas ir siluetus, kompozicinius ryšius ir kt.

Pasvalys - miestas įsikūręs Mūšos–Nemunėlio žemumoje, prie Lėvens ir Svalios upių santakos, o šiaurėje bei šiaurės vakaruose miesto riba eina Mūšos upės pakrantėmis. Atstumas miesto ribose tarp Lėvens ir Mūšos tik apie 450 metrų. Neišraiškina, lygų reljefą vagoja trijų upių (Mūša, Lėvu, Svalia) slėniai. Miesto teritorijos reljefas žemėja Lėvens upės link. Ši upė labiausiai įtakoja miesto struktūrą. Upės plotis vietomis siekia 40 metrų. Ramiai vingiuodama vakarų - rytų kryptimi tarytum dalina miestą į pietinę ir šiaurinę dalis. Upė su žaliaisiais pakrančių slėniais, tekėdama pro miesto centrą bei gyvenamąsias teritorijas, Pasvaliui teikia didelės estetiškos vertės. Estetinė vertė dar sustiprėja kai centrinėje miesto dalyje į Lėvens upę įteka vingiuotas Svalios upelis.

Miestui atsirasti ir augti šioje vietoje padėjo prekybos keliai bei geležinkelis. Geležinkelio atsiradimas pakeitė miesto kraštovaizdį, jo panoramą, atsirado naujų įvairios paskirties statinių. Nykstantis siaurojo geležinkelio ruožas kartu visu šiaurės Lietuvos siaurojo geležinkelio tinklu įtrauktas į kultūros paveldo objektų registrą ir saugomas kaip Siaurojo geležinkelio kompleksas (vertybės unikalus Nr. 17100). Nusidriekęs per visą miestą vakarų – rytų kryptimi beveik lygiagrečiai Lėvens upei, Pasvalio mieste ir jo apylinkėse siaurasis geležinkelis nebeatlieka savo funkcijų. Kažkada svarbūs šalies automobilių magistraliniai keliai kirtę miestą, įrengus apvažiavimus, tapo vidinėmis gatvėmis.

5.1.1 pav. Pasvalio miesto kompozicijos schema.

Svarbiausia susisiekimo ašimi šiuo metu šalia Pasvalio nutiestas magistralinis kelias A10, virtęs europiniu magistraliniu keliu E67 (Helsinkis-Talinas–Ryga–Panevėžys-Kaunas–Varšuva-

Vroclavas-Praha), ir šiaurės miesto pusės suformuotas aplinkkelis (krašto kelias Nr. 205), jungiantis svarbius krašto kelius Nr. 150 ir Nr. 209.

Aplinkkelių tinklo sistema yra labai glausta ir nebaigta (trūksta pietrytinės jungties), todėl mieste juntama tranzitinių srautų įtaka. Tokia padėtis leidžia Pasvaliui išlikti ne visiškame izoliuotume nuo svarbiausių transporto jungčių ir tuo pačiu suteikia galimybę plėtoti su susisiekimo infrastruktūros aptarnavimu susijusius verslus.

Pasvalys – rajono centras. Miestas turi atskiros seniūnijos statusą, jame yra įsteigtos 3 seniūnaitijos: Biržų – Taikos gatvių kvartalo, Joniškėlio – Stoties - Geležinkelių gatvių kvartalo, Vilniaus – Panevėžio – Nepriklausomybės gatvių kvartalo.

Gamtinių sąlygų ypatumai

Pasvalio miestas įsikūręs lygioje Mūšos, Lėvens ir Svalios upių santakų vietoje. Reljefas aplink Pasvalį nėra raiškus, apylinkėse vyrauja lygumos, nepasižyminčios ryškesne įvairove. Dėl tokio neišraiškingo reljefo miesto ar apylinkių apžvalgai galimybių nėra. Pagrindinis Pasvalio miesto gamtinės aplinkos elementas yra Lėvens upė ir jos dešinysis intakas Svalia. Miestas išsidėstęs labai arti šių upių, todėl jų pakrantės neatsiejamos nuo miestiečių kasdienio gyvenimo. Lėvuo teka išilgai miesto iš vakarų pusės šiaurės rytų kryptimi. Pasvalio centrinėje dalyje iš pietų pusės atvingiuoja Svalios upelis, dešinysis Lėvens intakas. Jo abiejuose krantuose palikti rekreacinės paskirties žalieji plotai. Lėvens upės pakrantėse taip pat nemažai susiformavusių žaliųjų plotų. Gamtos paveldo objektas - Žalsvasis šaltinis yra kairiajame Lėvens krante, o prie upės užtvankos - miesto tvenkinio gyventojų pamėgta poilsio vieta. Čia įrengta maudymosi vieta, žvejojama, plaukiojama valtimis. Dar vienas mieste vandens telkinys - Šilo ežeras, esantis Pasvalio kultūros ir poilsio parke.

Lėvens upės krantus Pasvalyje jungia 4 tiltai ir užtvanka: du tiltai, pratęsiantys gatvių tinklą (Vilniaus – Stoties g., Mūšos g.), vienas siaurojo geležinkelio tiltas šiaurės rytiniame miesto kampe ir vienas pėsčiųjų tiltas (Gėlių g. tęsinyje).

Viešųjų erdvių sistema

Pasvalio mieste bendro naudojimo erdvės – visuomeninės paskirties teritorijos susitelkusios centrinėje miesto dalyje Vilniaus, P.Avižonio, Žemaitės, Mūšos, Biržų, Taikos, P.Vileišio ir kt. gatvių sankirtose bei Vytauto Didžiojo aikštė - miesto centrinėje dalyje. Ją formuoja Šv. Jono Krikštytojo bažnyčia, rajono savivaldybės pastatas, kultūros namai. Aikštė funkcionali, veikia kaip miestiečių susirinkimo, poilsio vieta, gausu smulkių parduotuvių, suvenyrų kioskų, kelios kavinės, biblioteka. Toliau nuo centrinės aikštės, P.Avižonio gatvėje yra viešbutis, krašto muziejus. Švietimo ir mokslo infrastruktūros objektai (mokyklos, darželiai) išsibarstę įvairiuose kvartaluose miesto centrinėje dalyje. Toliau nuo miesto centro, už individualių gyvenamųjų namų kvartalo Geležinkelių gatvėje įsikūrusios sveikatos priežiūros ir stacionarių paslaugų įstaigos – centrinė ligoninė, poliklinika ir kt. Gatvių sankirtose ir gyvenamųjų kvartalų viduje esančios viešosios erdvės tvarkomos ir prižiūrimos. Pagrindinės gatvės apželdintos, tvarkomos.

Miesto turgus įsikūręs individualių gyvenamųjų namų rajono kvartale tarp Panevėžio – Ajerų – P.Avižonio gatvių. Ši turgaus vieta parinkta architekto E. Peyerio parengtu ir 1922 m. patvirtintame, miestelio plane.¹ Autobusų stotis yra Vilniaus ir Taikos gatvių kvartale.

Didžiausia miesto viešoji erdvė Pasvalio kultūros ir poilsio parkas, kuris formuoja miesto žaliąją zoną. Tai vienas svarbiausių gamtinių elementų. Parkas miesto planinėje struktūroje užima nemažą teritoriją. Jis yra miesto vakarinėje dalyje, Lėvens upės kilpoje. Plotas - 72,3 ha. Šį parką 1937 m. pradėjo kurti vietiniai miškininkai. Šiauriniu parko pakraščiu teka Lėvuo, tyvuliuoja Šilo ežeras, yra du paviljonai, vaikų žaidimo aikštelė su atrakcionais, stadionas, sporto aikštelės, pavėsinės, kavinė, smegduobė, akmeniniai vartai. Miške - parke auga per 14 rūšių vietinių medžių. Ošia pušynas, baltuoja karpotieji ir plaukuotieji beržai, yra klevų, paprastųjų

¹ Miškinis, A., Vidurio Lietuvos miestai ir miesteliai, t. 4, V, 2009, psl. 323.

kaštonų, eglių, baltųjų svyruoklinės formos gluosnių, ąžuolų. Vienas ąžuolas vadinamas Vytauto ąžuolu, jo skersmuo - 80 cm. Iš introducentų minėtini jauni europiniai, Sukačiovo ir sibiriniai maumedžiai, aukštos kanadinės ir pilkosios tuopos. Šis parkas yra tvarkomas ir prižiūrimas, gausus mažosios architektūros elementų.

Miesto centrinės dalies pietuose yra Smegduobių parkas bei Svalios upės slėnio parkas. Smegduobių parkas - gyventojų pamėgtas gamtinis žaliasis plotas – miesto pietiniame pakraštyje, prie Panevėžio ir J. Janonio gatvių kvartale, netoli Svalios upelio. Parkas šuoje miesto dalyje pradėtas formuoti vadovaujantis architekto E. Peyerio parengtu miestelio planu, patvirtintu 1922 m. Labai aktyvių karstinių reiškinių teritorijoje 2004 m. parkui suteiktas Smegduobių parko pavadinimas. Parke įrengti dviračių ir pėsčiųjų takeliai, supynės mažiesiems lankytojams, pakylos riedlentinėms, gausu medžio skulptūrų, suolelių poilsiui.

Lėvens upės pakrantės taip pat yra patrauklios atviros erdvės, tačiau daug kur viešosios erdvės ten nesuformuotos, pakrantės dažnai neprižiūrėtos.

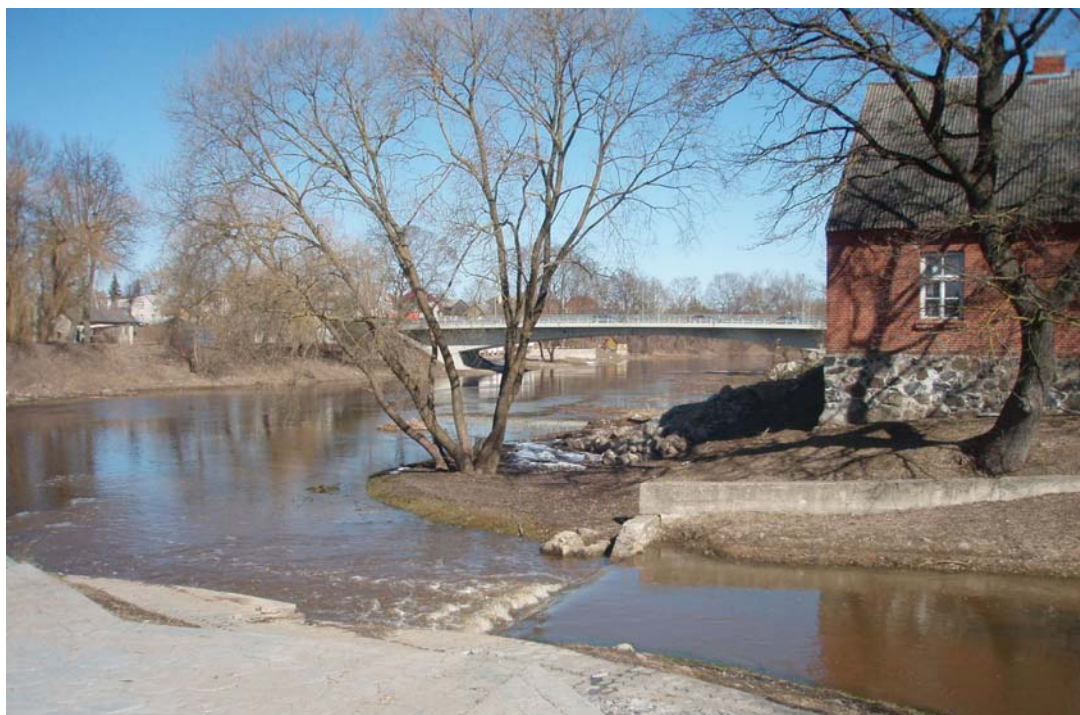
Suformuotoms viešosioms erdvėms galima priskirti kapines - senąjį klebonijos parką. Centrinėje miesto dalyje, prie bažnyčios šventoriaus, kairiajame Lėvens krante - žalias skveras – kapinės – senosios klebonijos parkas, kuriame auga seni, ištakūs medžiai.

Miesto centrinėje dalyje, kvartale tarp Žemaitės ir P. Avižonio gatvių, kur yra Lietuvos karių kapas (vertybės unikalus kodas 25140), taip pat apželdintas vienas ryškiausių elementų. Želdinių grupės būdingos ir kitiems miesto skverams, taip pat pagrindinių gatvių apželdinimui.

Kompoziciniai ypatumai

Pasvalio miesto kompozicijoje galima išryškinti šešias pagrindines funkcines zonas: 1) centrą, 2) poilsio ir pramogų zoną, 3) daugiabučių gyvenamųjų namų zoną, 4) mažaukščių gyvenamųjų namų, 5) pramoninę zoną ir 6) mėgėjiškų sodų kartu su kitomis žemės ūkio teritorijomis.

Miesto branduolys - miesto centrinė dalis su senamiesčiu. Čia daugiausia įsikūrusių visuomeninių ir komercinių įstaigų, tai turi įtakos darbo vietų ir žmonių koncentracijai. Į šią miesto dalį nukreipti visi transporto srautai.

5.1.2 pav. Pasvalio centras. Svalios ir Lėvens santaka. Vaizdas į šiaurės rytus. D. Tymukaitės nuotrauka. 2011-03-31.

Išilgai miesto, per gyvenamųjų namų zoną, tekantis Lėvuo yra tarytum ašis nuo kurios tolygiai į abi puses buvo statomi gyvenamųjų mažaaukščių namų kvartalai, taip sudarydami mažaaukščio miesto įvaizdį. Ryškių ir svarbių vertikalių miesto akcentų nėra, kai kuriose miesto panoramose, kaip dominantės, gali būti pramoninio rajono kaminai. Miesto vertikalus akcentas gali būti bažnyčios bokštas, tačiau jis nėra dominuojantis akcentas miesto siluetuose.

Daugiaaukščio (penkiaaukščiai, keturaukščiai) užstatymo kvartalai išsidėstę prie Taikos gatvės nuo centro į rytus. Jie užima kelis kvartalus tarp Gėlių g., Šermukšnių g., Atžalyno g., S.Nėries g., Ežero ir kt. gatvių. Tarp daugiaaukščių namų yra įsiterpusios mažaaukščio užstatymo, želdynų, komercinės, visuomeninės teritorijos.

Svarbūs Pasvalio miesto kompozicijos elementai yra viešosios erdvės: Pasvalio kultūros ir pramogų parkas, Svalios upės slėnis, Smegduobių parkas, centrinė aikštė, skverai. Miesto įvaizdį taip pat kuria želdynai ir jų grupės, užstatymo pobūdžio formuojamos gatvių perspektyvos.

Miesto planinėje struktūroje ryškią teritoriją užima pramoninė zona. Ši zona įsikūrusi miesto šiaurinėje dalyje, kurią vakaruose riboja Stoties gatvė, šiaurėje - Mūšos gatvė, pietuose – buvusio siaurojo geležinkelio komplekso ruožas. Pramonės zonoje telkiasi pagrindinės darbo vietos. Čia įsikūrusios žemės ūkio, žemės ūkio produkcijos perdirbimo, maisto pramonės, grūdų paruošų sandėliai, autotransporto įmonės, sūrių gamykla ir kt. Šiuo metu buvusių gamyklų teritorijos keičiasi, jos skaidomos, keičiasi pačios įmonės, jų veikla, kuriasi naujos. Mūšos gatvė yra miesto šiaurinis aplinkkelis (krašto kelias Nr. 205), tai išsprendžia gerą teritorijos pasiekiamumą iš aplinkinių miestų ir kaimų. Pramoninis rajonas turi taip pat gerą susisiekimą Stoties ir Biržų gatvėmis su miesto centru.

Miesto centro funkcinė kompozicija

Miesto centras apima senamiestį - istorinį branduolį ir centrinę miesto dalį. Čia telkiasi svarbiausi miesto elementai - svarbiausios valdžios ir administravimo institucijos, prekybos objektai, bažnyčia, aikštė, turgavietė. Per centrą eina šiaurės – pietų kryptimi Stoties ir Vilniaus gatvės, kuriomis pasiekama Via Baltica E67/A10 magistralė Vilnius–Panevėžys-Ryga.

Pasvalio senamiestis - Šiaurės Lietuvos organiškiosios urbanistinės kultūros atstovas. Išlikusius radialinio plano elementus bei savitą aikštės kompoziciją papildo pavieniai mūriniai akcentai.

5.1.3 pav. Pasvalio centras. Klebonija, bažnyčia ir varpinė. Vaizdas į vakarus. D. Kitovo nuotrauka. 2011-03-31.

Svarbiausia miesto centro funkcinė kompozicinė ašis yra Vilniaus gatvės dalis, einanti nuo tilto per Lėvens upę iki susikirtimo su Panevėžio ir Taikos gatvėmis. Šioje gatvės atkarpoje išsidėstę pagrindiniai visuomeniniai ir administraciniai bei komerciniai miesto objektai.

Istoriniame miesto branduolyje išliko vyraujantis perimetrinis gatvių užstatymas su pakeistomis kai kurių gatvių užstatymo linijomis (Vilniaus g., P.Avižonio g.) bei įterptais laisvo užstatymo naujadarais. Centrinės aikštės kompozicija iš esmės pakeista.

Svarbus, tačiau neišvystytas traukos elementas miesto centrui yra Svalios upė ir jos pakrantės.

5.2. Miesto struktūra ir įvaizdis, miestovaizdžiai

Miesto struktūra

Pasvalio seniūnijoje 2009 m. įkurtos trys seniūnaitijos: Biržų – Taikos gatvių kvartalo, Joniškėlio – Stoties – Geležinkelių gatvių kvartalo, Vilniaus – Panevėžio – Nepriklausomybės gatvių kvartalo seniūnaitijos.

Miestovaizdžių struktūra

Pasvalio mieste įžvelgiama keletas miestovaizdžių: miesto sodybų tipo, daugiabučių gyvenamojo užstatymo, gamtinis, pramoninis, agrarinis, mišrus. Visame mieste dominuoja miesto sodybinio užstatymo miestovaizdis. Koncentruotai pietrytinėje miesto dalyje išsidėstę daugiabučių gyvenamųjų namų kvartalai, šiaurinėje miesto dalyje ryškios pramoninio miestovaizdžio teritorijos. Vakarinėje teritorijos dalyje vyrauja gamtinis, sodininkų bendrijų sodybinis su agrariniais miesto pakraščiais miestovaizdis. Ryškus gamtinio miestovaizdžio elementas - Lėvens upės ir jos dešiniojo intako – Svalios pakrantės. Šios dvi upės svarbios ne tik miestovaizdžio formavimui, bet ir kuriant miesto plano struktūrą. Miesto pakraščiuose yra dirbamų laukų plotai.

Miestovaizdžiui ir miesto plano struktūrai turi istoriškai reikšmingas geležinkelis. Šiaurės Lietuvoje buvo išvystytas siaurojo geležinkelio tankus tinklas. Per Pasvalį rytų – vakarų kryptimi ėjo siaurojo geležinkelio linija, jungianti Biržus su Joniškėliu, Radviliškiu ir kt. Šiuo metu šis geležinkelio ruožas yra išmontuotas, tačiau teritorija įtraukta į kultūros paveldo registrą. Visoje geležinkelių infrastruktūroje svarbiausias elementas - sustojimo vieta, t.y. stoties kompleksas (kultūros vertybės unikalus Nr. 21911), kurį sudarė inžinerinių ir reprezentacinių statinių kompleksas, tarnybiniai pastatai ir geležinkelininkų gyvenvietės. Išlikęs ir svarbus geležinkelio infrastruktūros elementas - tiltas per Lėvenį (kultūros vertybės unikalus Nr. 21952).

Miesto įvaizdis

Pasvalys – savaiminės raidos Aukštaitijos miestas, įsikūręs ir augęs prekybos kelių sankirtoje. Šiuo metu, tai intensyvaus žemės ūkio teritorijų aptarnavimo administracinis centras, užtikrinantis Pasvalio rajono savivaldybės teritorijos plėtros tolygumą.

Pasvalio miesto įvaizdį formuojantys elementai: 1) jautri gamtinė aplinka, 2) intensyvaus žemės ūkininkavimo apsuptis, 3) europinis prekybinis kelias Via Baltica, 4) miesto istorija ir kultūros paveldas.

Jautrios gamtinės aplinkos pagrindą sudaro karstiniai reiškiniai ir upių slėnių migracijos koridoriai. Tai miesto plėtrą ribojantys veiksniai.

Intensyvaus žemės ūkininkavimo apsuptis – tai šiandieninės miesto ekonomikos gyvavimo pagrindas.

Europinis prekybos kelias Via Baltica nėra pakankamai išnaudojamas. Susisiekimo aptarnavimo infrastruktūra išvystyta silpnai.

Miesto istorijos ir kultūros paveldo sudaro šie pagrindiniai elementai: Lėvens ir Svalios santaka, Siaurojo geležinkelio ruožo juosta, istorinis gatvių tinklas su išlikusio užstatymo fragmentais.

Per pastaruosius 50 metų pertvarkytas Pasvalio centro užstatymas, pastatyti daugiaaukščių gyvenamųjų kvartalai sumenkino istorinę urbanistinę vertę, tačiau išsaugojo miesto kompozicinį vientisumą ir rajoną aptarnaujančio centro statusą.

5.1.4 pav. Pasvalio centras. Architektūrinis paminklas Pasvalio įkūrimo 500 metų jubiliejui. Pastatytas 1997 m. Autoriai - panevėžiečių architektų grupė, vadovaujama V. Klimavičiaus². Vaizdas į šiaurės vakarus. D. Kitovo nuotrauka. 2011-03-31.

5.3. Miesto plano struktūra, gatvių tinko ir užstatymo charakteris

Miesto plano struktūra stačiakampė-radialinė, pagrindinių gatvių tinklas - radialinis, aptarnaujančių ir pagalbinių - reguliarus. Plane galima išskirti miesto istorinį branduolį - centrinę dalį, aplink centrą išilgai Lėvens upės išsidėsčiusias užstatytas teritorijas ir neužstatytus žemės sklypus, kurie yra miesto pakraščiuose.

Miesto planinė ir funkcinė struktūra

Įvairios miesto gyvenimo ir aptarnavimo funkcijos Pasvalio mieste išsidėsčiusios gana tolygiai ir sistemingai: yra susiformavę du pagrindiniai branduoliai - darbo vietų koncentracijos zonos. Tai centrinė miesto dalis, kurioje vyrauja administracinė ir komercinė funkcijos bei šiaurinėje miesto dalyje esanti pramoninė zona. Tarp šių centrų išsidėsčiusios gyvenamosios teritorijos.

Visuomeninė ir komercinė funkcija daugiausiai koncentruojasi miesto centrinėje dalyje, taip pat prie pagrindinių gatvių (kompozicinių ryšių) tarp centro ir šiaurinėje miesto dalyje esančio pramonės rajono. Mieste vyrauja sodybinio mažaaukščio užstatymo gyvenamosios teritorijos.

Pagrindiniai rekreacijos taškai telkiasi vakarinėje, pietvakarinėje miesto dalyje, nes čia daugiausia yra rekreacinių išteklių (miško parkas, ežeras, upės slėnis, miesto želdynai).

Pasvalio miestas lengvai pasiekiamas autotransporto keliais.

Plano struktūroje svarbus miesto išorinio viešojo susisiekimo taškas - autobusų stotis, kuri yra miesto centrinėje dalyje, prie buvusio kelio Panevėžys – Ryga, tapusio miesto vidaus gatve (Panevėžio g. ir Taikos g.).

² Pasvalio krašto e. biblioteka (<http://www.pasvalia.lt>)

Sklypų struktūra

Gyvenamojoje miesto teritorijoje dominuoja sodybinis užstatymas, vyrauja 6-8 arų žemės sklypai. Daugiabučių gyvenamųjų namų teritorijos kompaktiškai susikoncentravusios miesto pietrytinėje dalyje, ir bendrojo plano struktūroje jos nėra dominuojančios, bet užima svarbią dalį miesto struktūroje. Didelę dalį miesto užima pramonės teritorijos, kur suformuoti dideli žemės sklypai, turintys tendenciją skaidymui į mažesnius sklypus. Miesto vakariniame pakraštyje, tarp dviejų upių (Lėvens ir Mūšos) yra mėgėjiškų sodų bendrijų teritorija.

Gatvių tinklas

Pagrindinės miesto gatvės - Vilniaus, Panevėžio, Taikos, Joniškėlio, Stoties, Biržų gatvės, įsiliejančios į rajoninius ir valstybinės reikšmės kelius. Kitos reikšmingesnės miesto centro gatvės – P.Avižonio, Žemaitės, P.Vileišio, Vyšnių.

Senamiestyje vyrauja radialinio tipo gatvių tinklas, pereinantis į reguliarių gatvių tinklą.

Pirmosios miesto gatvės buvo nutiestos labai arti Lėvens upės. Šiandieninės Nepriklausomybės ir Biržų miesto gatvės eina buvusio pagrindinio Panevėžys – Ryga kelio vietoje. Miestui augant ši trasa užsistatė gyvenamaisiais namais ir jos tapo miesto gatvėmis. Vėliau kelias Panevėžys – Ryga buvo nutiestas toliau nuo upės ir praėjo dabartinėmis Panevėžio ir Taikos gatvėmis, kurios miestui augant vėl tapo miesto gatvėmis. Dabartinis magistralinis kelias, nukreipiantis tranzitinį transportą, yra už pietinės miesto ribos. Magistralinis kelias ir keturios miesto gatvės (Panevėžio, Taikos, Nepriklausomybės, Biržų) eina išilgai miesto pietvakarių – šiaurės rytų kryptimi, lygiagrečiai Lėvens upės kryptimui.

Kitos pagrindinės Vilniaus ir Stoties miesto gatvės eina pietų – šiaurės kryptimis. Vilniaus gatvė kerta Lėvens upę bei minėtas išilgai einančias gatves. Stoties gatvė (Vilniaus gatvės tęsinys kairiajame Lėvens krante) už miesto ribų tampa valstybinės reikšmės keliu, vedančiu į Joniškį. Dešiniajame upės krante nuo Stoties gatvės atsišakoja Joniškėlio gatvė, vedanti į Šiaulius. Nutiesus šiaurinę aplinkkelį, tranzitinio autotransporto srautai atlaisvino Joniškėlio ir Vilniaus gatves.

5.1.5 pav. Pasvalio centras. Nepriklausomybės gatvė. Vaizdas į vakarus. D. Kitovo nuotrauka. 2011-03-31.

Per upę, skiriančią miestą į dvi dalis, pastatyti keturi tiltai. Du tiltai pastatyti pagrindinėse miesto gatvėse, t.y. miesto centre Vilniaus g. ir Stoties g. sandūroje bei ties šiauriniu aplinkkeliu (Mūšos g.). Taigi šiomis gatvėmis, jungiančiomis abi miesto dalis, ir nukreiptas visas transportas.

Šiaurinėje miesto dalyje nutiestas aplinkkelis, kuris eina už pramoninės ir komercinės paskirties objektų miesto dalies, įsijungia į magistralinį kelią Vilnius-Panevėžys-Ryga. Šiuo aplinkkeliu, aplenkiant Pasvalį, į Via Baltica kelią galima atvažiuoti iš Šiaulių, Joniškio ir Pakruojo.

Miesto struktūrą apsprendžia pagrindinių gatvių keturios kryptys:

- 1) Panevėžio – Taikos gatvės pietinėje miesto dalyje;
- 2) Vilniaus – Stoties gatvės, jungiančios pietinę ir šiaurinę miesto dalis;
- 3) Joniškėlio gatvė šiaurinėje miesto dalyje;
- 4) Mūšos gatvė – miesto šiaurinis aplinkkelis.

Užstatymo pobūdis ir intensyvumas

Miestas įsikūręs labai arti Lėvens upės. Tai įtakojo pirmieji pagrindiniai keliai (Nepriklausomybės g., Biržų g.), kurie buvo nutiesti labai arti upės. Mieste vyrauja vidutinio intensyvumo sodybinis užstatymas. Pastatai paprastai neviršija dviejų aukštų. Arčiau centro esančiuose laisvo planavimo gyvenamuosiuose ir sodybinio užstatymo kvartaluose intensyvumas didesnis. Pietinėje dalyje esančiuose pramoninėse teritorijose užstatymas ekstensyvus ir chaotiškas. Aukštybinių pastatų Pasvalyje nėra. Daugiau kaip pusė miesto gyventojų (52,3%) gyvena daugiabučiuose, o mažesnė dalis – vienbučiuose ir dvibučiuose namuose.³

Miesto savitumas

Pasvalio miestas turi savitą senamiesčio struktūrą su prisitaikusiomis prie gamtinės aplinkos gatvėmis, apstatytomis dviejų aukštų perimetriniu sodybinio užstatymu. Pasvalio centrinės dalies užstatymas būdingas XVI a. besivystančių miestų ir miestelių planams. Miesto centre yra išlikusi Vytauto Didžiojo aikštė yra nors ir pakitusios formos, bet senosios miesto turgaus aikštės vietoje. Bažnyčios padėtis neatsiejama nuo centrinės miesto aikštės vakarinio pakraščio.

Transporto judėjimui tarp skirtinguose upės krantuose esančių miesto dalių mieste yra du tiltai. Pėstieji per upę gali susisiekti keturiose vietose, jų judėjimas daug laisvesnis visame mieste.

5.1.6 pav. Pasvalio centras. Vytauto Didžiojo aikštė. Vaizdas į vakarus. D. Tymukaitės nuotrauka. 2011-03-31.

³ VĮ Registrų centras 2011 m. duomenys (<http://www.registrucentras.lt/ntr/stat/>)

Miesto struktūroje subalansuotas darbo vietų ir gyvenamųjų teritorijų pasiskirstymas. Pramonės rajonas yra pakankamai arti nuo miesto centro ir gyvenamųjų rajonų.

Miesto erdvinė planinė struktūra istoriškai susiklosčiusi. Pasvalio miestas yra išsivystęs iš mažo miestelio ir didžiąją savo istorijos laiką dalį buvo medinis. Siekiant išvengti besikartojančių gaisrų, į miesto centro užstatymą palaipsniui buvo įterpiami pavieniai mūriniai namai. Plytinių namų kvartalai pradėti formuoti tik XX a. pradžioje. Miesto reikšmė išaugo nutiesus geležinkelį. XX a. antroje pusėje dėl primestos politinės santvarkos, pakeitusios žemės nuosavybės formą ir ekonomikos principus, miestas sparčiai augo. Augimą spartino artimoji (iš rajono kaimiškųjų vietovių) ir tolimoji (iš visos Tarybų Sąjungos) gyventojų imigracijos.

Pasvalio miesto savitas santykis su Lėvens upe. Upės vaga formuoja daug atvirų erdvių.

Mieste yra lankytinų gamtos ir kultūros paveldo vertybių, istorinių vietų bei muziejų.

Atskirais laikotarpiais, nuo XIX a. pabaigos iki dabartinių dienų, buvo siekiama išryškinti Pasvalio gamtinio potencialo, ypatingai mineralinių šaltinių, gydomąsias savybes ir jų pagrindu formuoti Pasvalio kaip kurortinės vietovės įvaizdį. Planams nebuvo lemta išsipildyti, tačiau jų pasekoje ilgas XX a. dešimtmečius (1925 – 1980 m.) veikė balneofizeoterapinė gydymo priemonė, pritraukianti poilsiautojus ir reabilitacinius ligonius į Pasvalį. Pušynų ir parkų stoka, gydymo mineraliniais vandenimis populiarumo mažėjimas bei kitų Lietuvos kurortų įvaizdžio augimas, paskatino 1980 m. sustabdyti gydymo veiklą.⁴

5.4. Miesto plano struktūros plėtros ir kompozicijos problemos

Esama erdvinė planinė miesto struktūra yra palanki teritorinei plėtrai, o daugelyje vietų miesto plėtra įmanoma tankinant esamų paskirčių ar naudojimo būdų teritorijų intensyvumą. Tačiau didžiausią įtaką urbanistinei plėtrai turi sudėtingos geologinės sąlygos.

Miesto ribose yra pakankamai vietų, kuriose galima planuoti gyvenamąsias teritorijas, plėtoti rekreacinę veiklą, miesto želdynų tinklą, inžinerinių infrastruktūros objektų statybą, pramonės ir sandėliavimo teritorijas. Miesto plėtrą pietų kryptimi riboja tarptautinis magistralinis kelias E67/A10.

5.1.7 pav. Pasvalio centras. Biržų gatvė. Vaizdas į rytus. D. Tymukaitės nuotrauka. 2011-03-31.

Miesto centrinės dalies plėtrą riboja kultūros paveldo vietovei Pasvalio miesto istorinei daliai (unikalus kodas 17100) taikomi apribojimai. Vietovės vertingąsias savybes: gatvių tinklą, aikštės planą ir turinę erdvinę kompoziciją, kapitalinio užstatymo fragmentus sovietmečio pertvarkymai gerokai pakeitė, sumažino jų urbanistinę architektūrinę vertę, todėl po architektės N. Steponaitytės 2004 m. atliktų miesto tyrimų kultūros paveldo požiūriu, vertybei suteiktas

⁴ Kurorto statuso Lietuvoje reglamentavimo studija / Lietuvos regioninių tyrimų institutas, K.: 2003, psl. 16.

žemesnis apsaugos statusas. Vertybės teritorijos ribos nebuvo pakeistos, nors gerokai pakito vertingų ir saugotinių elementų mastas bei pobūdis.⁵ Pastaruoju metu konfliktinė situacija susiklostė tarp taikomų apsaugos premonių beveik neišlikusioms vertingosioms savybėms išsaugoti ir centrinėje miesto dalyje esančių didelio susidėvėjimo pastatų rekonstravimo poreikio.

Miesto sąvartynas yra Jurgeliškių kaimo apylinkėse (Joniškėlio sen.), maždaug už 8,0 km nuo Pasvalio miesto. Sąvartynas pradėtas eksploatuoti nuo 1986-1987 metais, jame kaupiamos nerūšiuotos buitinės atliekos iš Pasvalio miesto bei kitų rajono gyvenviečių.⁶

Apibendrinimas

- Aplinkelių tinklo sistema yra labai glausta ir nebaigta (trūksta pietrytinės jungties), todėl mieste juntama tranzitinių srautų įtaka. Tokia padėtis leidžia Pasvaliui išlikti ne visiškame izoliuotume nuo svarbiausių transporto jungčių ir tuo pačiu suteikia galimybę plėtoti su susisiekimo infrastruktūros aptarnavimu susijusius verslus.
- Pasvalys – savaiminės raidos Aukštaitijos miestas, įsikūręs ir augęs prekybos kelių sankirtoje. Šiuo metu, tai intensyvaus žemės ūkio teritorijų aptarnavimo administracinis centras, užtikrinantis Pasvalio rajono savivaldybės teritorijos plėtros tolygumą.
- Pasvalio miesto įvaizdį formuojantys elementai: 1) jautri gamtinė aplinka, 2) intensyvaus žemės ūkininkavimo apsuptis, 3) europinis prekybinis kelias Via Baltica, 4) miesto istorija ir kultūros paveldas.
- Pasvalio miestas turi savitą senamiesčio struktūrą su prisitaikusiomis prie gamtinės aplinkos gatvėmis, apstatytomis dviejų aukštų perimetriniu sodybiniu užstatymu. Pasvalio centrinės dalies užstatymas būdingas XVI a. besivystančių miestų ir miestelių planams.
- Miesto erdvinėje planinėje struktūroje subalansuotas darbo vietų ir gyvenamųjų teritorijų pasiskirstymas. Pramonės rajonas yra pakankamai arti nuo miesto centro ir gyvenamųjų rajonų.
- Esama erdvinė planinė miesto struktūra yra palanki teritorinei plėtrai, o daugelyje vietų miesto plėtra įmanoma tankinant esamų paskirčių ar naudojimo būdų teritorijų intensyvumą. Tačiau didžiausią įtaką urbanistinei plėtrai turi sudėtingos geologinės sąlygos.
- Miesto centrinės dalies plėtrą riboja kultūros paveldo vietovei Pasvalio miesto istorinei daliai taikomi apribojimai. Pastaruoju metu konfliktinė situacija susiklostė tarp taikomų apsaugos premonių beveik neišlikusioms vertingosioms savybėms išsaugoti ir centrinėje miesto dalyje esančių didelio susidėvėjimo pastatų rekonstravimo poreikio.

Literatūra

1. Kultūros vertybių registras (<http://kvr.kpd.lt/heritage/>). Žiūrėta 2011-06-01.
2. Miškinis, A., Vidurio Lietuvos miestai ir miesteliai / Lietuvos urbanistikos paveldas ir jo vertybės, t. 4, V, 2009.
3. Miškinis A., Šiaurės Lietuvos urbanistikos paveldas / Urbanistika. Mokslo darbai / Architektūros ir statybos institutas, – K., 2003.
4. Pasvalio miesto išplanavimo projektas: Aiškinamasis raštas / Lietuvos TSR Valstybinis statybos reikalų komitetas. MSPI. – V., 1982.
5. VĮ “Registru centras” 2011 m. duomenys (<http://www.registrucentras.lt/ntr/stat/>).
6. Pasvalio krašto e. biblioteka (<http://www.pasvalia.lt>) Žiūrėta 2011-06-01.
7. UAB „Panevėžio regiono atliekų tvarkymo centras“ duomenys (<http://www.prac.lt/>). Žiūrėta 2011-06-01.
8. Kurorto statuso Lietuvoje reglamentavimo studija / Lietuvos regioninių tyrimų institutas, K.: 2003 (<http://www.ukmin.lt/lt/strategija/doc/kurortu%20kriterijai.pdf>).

⁵ Miškinis, A., Vidurio Lietuvos miestai ir miesteliai, t. 4, V, 2009, 334 psl.

⁶ UAB „Panevėžio regiono atliekų tvarkymo centras“ duomenys (<http://www.prac.lt/>)

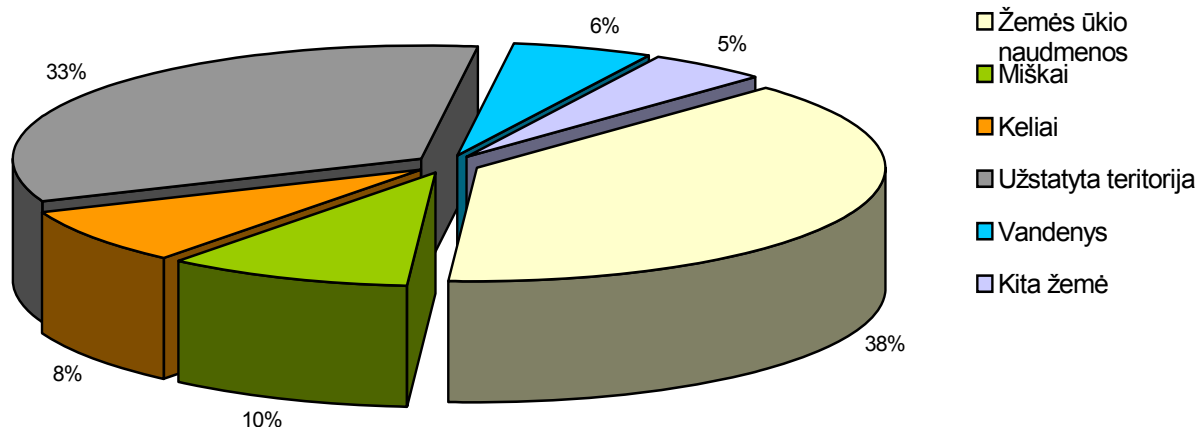
6. ŽEMĖS NAUDOJIMO BŪKLĖ

6.1. Žemės naudmenų pasiskirstymas ir žemės fondo kitimo tendencijos

Pagal Lietuvos Respublikos žemės fondo 2011 metų sausio 1 d. duomenis Pasvalio rajono savivaldybės Pasvalio miesto žemės bendras plotas yra 722,30 ha. Pasvalio miestas užima 6,46 % nuo Panevėžio apskrityje esančių visų miestų žemės bendro ploto. Žemės ūkio naudmenos (ariamoji žemė, sodai, pievos ir natūralios ganyklos) užima 278,91 ha plotą arba 38,62 % nuo bendro miesto ploto.

Pasvalio miesto teritorijoje miško žemės užima 70,88 ha - 9,81 % nuo bendro miesto ploto. Keliai užima 57,55 ha, tai sudaro – 7,97 % nuo bendro miesto žemės ploto. Užstatyta teritorija, kurią sudaro statiniai, skverai, aikštės, stadionai, kiemai, kapinės, namų valdų žemė, užima 240,26 ha, t.y. 33,26 % nuo bendro miesto žemės ploto. Vandenyys (paviršinio vandens telkiniais) – 40,00 ha, t.y. 5,54 % nuo bendro miesto žemės ploto.

Kita žemė – plotai, kuriuos sudaro medžių ir krūmų želdiniai, pelkės, pažeista ir nenaudojama žemė, užima 34,70 ha, – 4,8 % nuo bendro miesto žemės ploto.

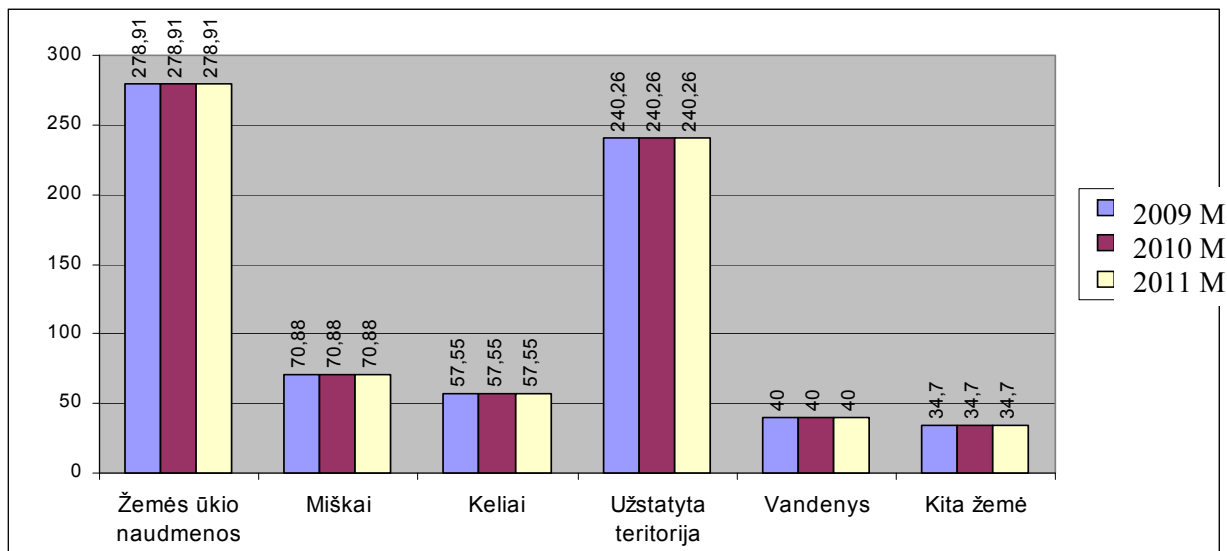

6.1.1 pav. Pasvalio miesto žemės naudmenų pasiskirstymas 2011 01 01¹.

Žemės fondo sudėtis ir kitimas per 2009 – 2011 metų laikotarpį pateikiami 6.1.1. lentelėje ir 6.1.2 paveiksle.

6.1.1 lentelė. Pasvalio miesto žemės fondo sudėtis ir kitimas 2009 - 2011 m⁽¹⁾.

Metai	Bendras plotas	Mato vnt.	Žemės ūkio naudmenos	Miškai (miško žemė)	Keliai	Užstatyta teritorija	Vandenyys	Kita žemė
2009	722,30	ha	278,91	70,88	57,55	240,26	40,00	34,70
		%	38,62	9,81	7,97	33,26	5,54	4,80
2010	722,30	ha	278,91	70,88	57,55	240,26	40,00	34,70
		%	38,62	9,81	7,97	33,26	5,54	4,80
2011	722,30	ha	278,91	70,88	57,55	240,26	40,00	34,70
		%	38,62	9,81	7,97	33,26	5,54	4,80

6.1.2 pav. Pasvalio miesto žemės fondo kitimas 2009 – 2011 m. (ha) ⁽¹⁾.

Kaip matyti iš 6.1.1 lentelės ir 6.1.2 paveikslo Pasvalio miesto žemės fondo sudėtis pagal žemės naudojimą nuo 2009 iki 2011 metų nekito. Didžiausią miesto žemės dalį užima žemės ūkio naudmenos (38,62 %) ir užstatyta teritorija (33,26 %).

Norint nustatyti žemės fondo kitimo tendencijas, išnagrinėta 2005 m - 2011 m žemės fondo sudėtis, kuri pateikiama 6.1.2 lentelėje. Kaip matyti iš duomenų Pasvalio miesto bendras žemės plotas, žemės ūkio naudmenos, užstatytos teritorijos ir t.t nuo 2005 iki 2011 metų nekito.

6.1.2 lentelė Pasvalio miesto žemės fondo sudėtis ir kitimas 1995 – 2011 m. ⁽¹⁾

Metai	Bendras plotas	Mato vnt.	Žemės ūkio naudmenos	Miškai (miško žemė)	Keliai	Užstatyta teritorija	Vandenys	Kita žemė
2005	722,30	ha	278,91	70,88	57,55	240,26	40,00	34,70
		%	38,62	9,81	7,97	33,26	5,54	4,80
2011	722,30	ha	278,91	70,88	57,55	240,26	40,00	34,70
		%	38,62	9,81	7,97	33,26	5,54	4,80

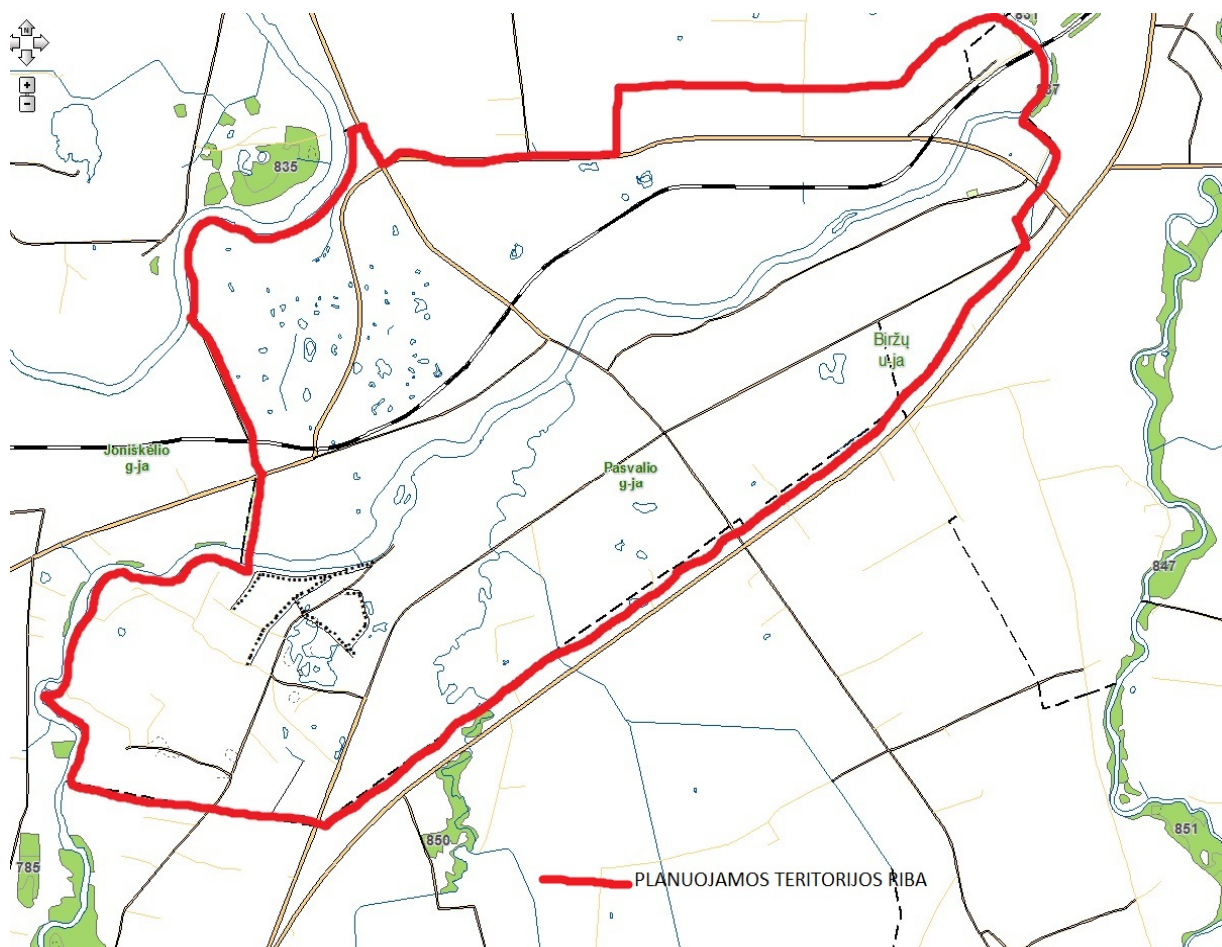
6.1.3 lentelė. Pasvalio miesto privačios žemės kitimas. ⁽¹⁾

Metai	Privati žemė, ha		
	iš viso	Mato vnt.	iš jos namų valdų žemės sklypai
2005	184,44	ha	105,51
		%	57,20
2009	208,18	ha	110,28
		%	53,00
2010	208,50	ha	111,57
		%	53,51
2011	210,67	ha	113,39
		%	53,82

Kaip matyti iš 6.1.3 lentelės Pasvalio miesto privačios žemės plotas kiekvienais metais nežymiai didėjo (nuo 2005 iki 2011 metų padidėjo 26,23 ha). Namų valdų žemės sklypų plotas, skaičiuojant nuo privačios žemės bendro ploto, 2009 – 2011 m. beveik nekito ir sudarė šiek tiek daugiau kaip pusę Pasvalio miesto visos privačios žemės ploto (53 %– 53,82 %).

¹ LR žemės fondas. Statistinės ataskaitos apie žemės valdymą 2005 m. sausio 1 d. – 2011 m. sausio 1 d., Nacionalinė žemės tarnyba prie ŽŪM, VĮ Registrų centras

Vadovaujantis Valstybės miškų kadastro 2012 m. gegužės 4 d. duomenimis, planuojamoje teritorijoje Valstybės miškų kadastru registruotų medynų sklypų nėra.

6.1.3. pav. Ištrauka iš Miško kadastro žemėlapių²

6.2. Žemės rinkos būklė

Žemės rinkos vertę tiesiogiai įtakoja žemės paskirtis. Vietos įtaka vertinama žemės verčių žemėlapiuose sudarant verčių zonas. Teritorijos zonavimu pasiekiamas ir kitų veiksnių – aprūpinimo komunikacijomis, paslaugų punktais, kultūros objektais, patrauklumo ir kitų – homogeniškumas. Atsižvelgiant į patikimų pagrindinių duomenų lokalizaciją, kartografinėje medžiagoje suformuojamos žemės verčių zonas. Zonų ribos atitinka žemės rinkos kainų lygių (ploto vienetui) pasikeitimų ribas, įvertinant analizuojamų objektų, kurių pardavimo kainos atitinka rinkos kainų patikimumo kriterijus, paskirtį, naudojimo pobūdį ir kitas svarbias charakteristikas.

Pagal žemės verčių grafinius žemėlapius³ galima spręsti, kad žemės vieneto vertė Pasvalio mieste yra panaši kaip ir kaimyninių rajonų centrų miestuose (Biržai, Pakruojis) bet žymiai mažesnė už Panevėžio miesto. žemės vieneto vertę.

6.2.1. pav. paveiksle matyti kaip išskirtose verčių zonose išsidėsto žemės sklypai pagal žemės paskirčių grupes.

Pasvalio rajono savivaldybėje iš viso sudaryta 19 verčių zonų, iš kurių Pasvalio mieste – dvi: centrinė miesto dalis ir likusi miesto dalis.

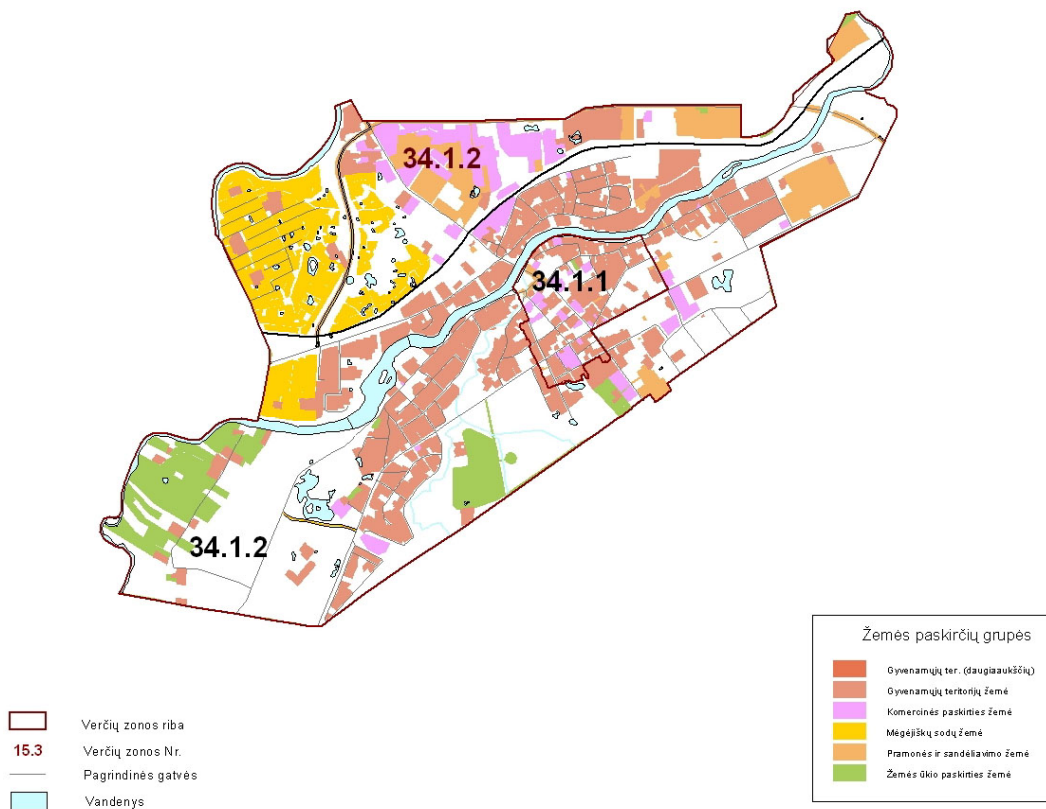
Centrinė miesto dalis išskirta į atskirą zoną Nr. 34.1.1. Joje aukštą žemės vertę suformavo esančios pagrindinės valstybės institucijos, prekybos ir paslaugų centrai, bankai, kultūros objektai, įrengtos komunikacijos, sutvarkyta aplinka. Centro zona nustatyta gana didelė, kadangi

² Valstybės miškų kadastro 2012 m. gegužės 4 d. duomenys (<http://www.amvmt.lt>)

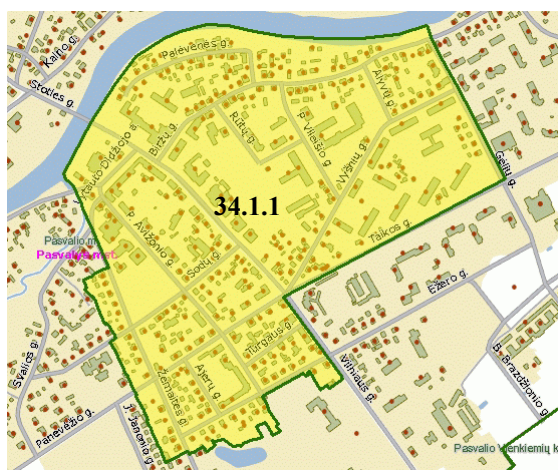
³ Žemės verčių žemėlapiai. VĮ Registrų centras duomenys (<http://www.kada.lt/vzvertes/>)

koncentruoto traukos centro čia nėra – paklausumą ir vertę didinantys veiksniai išsidėstę gana tolygiai didelėje teritorijoje.

Pasvalio miesto teritorijos struktūra pagal žemės paskirčių grupes

6.2.1. pav. Miesto struktūra pagal žemės paskirčių grupes

6.2.2 pav. Ištrauka iš žemės verčių žemėlapiu. Pasvalio miesto verčių zonų aprašymas. Pasvalio miesto centras apribotas Ežero g. su statiniais nuo Vilniaus g. iki Žemaitės g., Žemaitės g. su statiniais, Vytauto Didžiojo a. su statiniais, taip pat įskaitant Nepriklausomybės g. Nr.2, Lėvens upe, Gėlių g. iki Taikos g., Taikos g. iki Vilniaus g., Vilniaus g. iki Ežero g. (Vertės galioja nuo 2011-01-01, VĮ Registrų centras duomenys)

Pagal žemės verčių žemėlapius žemės vertė Pasvalio miesto centre yra (Vertės galioja nuo 2011-01-01, VĮ Registrų centras duomenys)⁴:

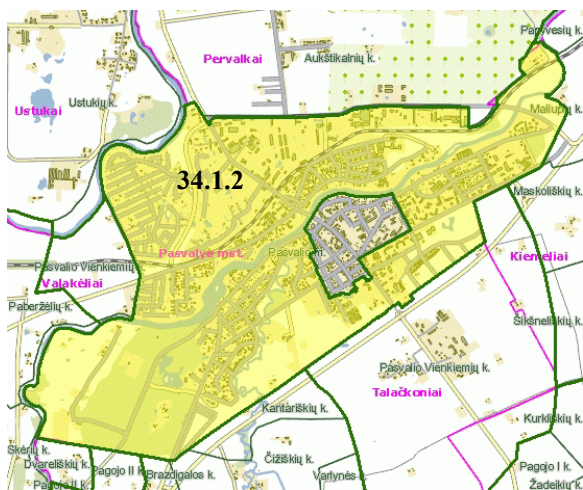
- žemės ūkio žemės vieneto vertė – 6001 – 8000 Lt/a;
- pramonės ir sandėliavimo žemės vieneto vertė – 1100 – 1600 Lt/a;
- komercinės paskirties žemės vieneto vertė – 1500 – 2000 Lt/a;
- namų valdos žemės vieneto vertė – 1400 – 1900 Lt/a;
- administracinių pastatų vieneto vertės vidurkis – 260 – 310 Lt/kv.m;

⁴ Žemės verčių žemėlapiai. VĮ Registrų centras duomenys (<http://www.kada.lt/vzvertes/>)

- butų vieneto vertės vidurkis – 500 – 700 Lt/kv.m;
- 1-2 butų namo vieneto vertės vidurkis – 400 – 500 Lt/kv.m;
- prekybos, paslaugų ir t.t. paskirčių vieneto vertės vidurkis – 500 – 700 Lt/kv.m.

Likusioje Pasvalio miesto dalyje pagal žemės verčių žemėlapius žemės vertė yra (Vertės galioja nuo 2011-01-01, VĮ Registrų centras duomenys)⁵:

- žemės ūkio žemės vieneto vertė – 6000 – 8000 Lt/a;
- pramonės ir sandėliavimo žemės vieneto vertė – 710 – 1000 Lt/a;
- komercinės paskirties žemės vieneto vertė – 900 – 1500 Lt/a;
- mėgėjiškų sodų žemės vieneto vertė – 650 – 800 Lt/a;
- namų valdos žemės vieneto vertė – 810 – 1300 Lt/a;
- administracinių pastatų vieneto vertės vidurkis – 111 – 140 Lt/kv.m;
- butų vieneto vertės vidurkis – 500 – 700 Lt/kv.m;
- 1-2 butų namo vieneto vertės vidurkis – 400 – 500 Lt/kv.m;
- prekybos, paslaugų ir t.t. paskirčių vieneto vertės vidurkis – 500 – 700 Lt/kv.m.

6.2.3 pav. Ištrauka iš žemės verčių žemėlapis. Pasvalio miesto verčių zonų aprašymas. Likusi miesto dalis (Vertės galioja nuo 2011-01-01, VĮ Registrų centras duomenys)

Apibendrinimas

- Nuo 2005 metų iki 2011 metų Pasvalio miesto žemės naudojime žemės fondo naudmenų struktūra nekito.
- Privačios žemės plotas per 2009 - 2011 metus padidėjo 2,49 ha, o namų valdų žemės sklypų plotas padidėjo 0,82 %, skaičiuojant nuo privačios žemės bendro ploto.
- Nuo 2005 m. iki 2011 m. privačios žemės plotas padidėjo 26,23 ha.
- Žemės vieneto vertė Pasvalio mieste yra panaši kaip ir kaimyninių rajonų centrų miestuose (Biržai, Pakruojis), bet žymiai mažesnė už Panevėžio miesto. žemės vieneto vertę.
- Krūmų želdiniai, pažeista ir nenaudojama žemė gali būti panaudota skverų, gazonų, poilsio zonų įrengimui.

Literatūra

1. Lietuvos Respublikos žemės fondas. Statistinės ataskaitos apie žemės valdymą 2005 m. sausio 1 d. – 2011 m. sausio 1 d., Nacionalinė žemės tarnyba prie Žemės ūkio ministerijos, Valstybės įmonė Registrų centras.
2. Žemės verčių žemėlapis. VĮ Registrų centras duomenys (<http://www.kada.lt/vzvertes/>). Žiūrėta 2011-06-20.
3. Pasvalio rajono savivaldybės duomenys // <http://www.pasvalys.lt>

⁵ Žemės verčių žemėlapis. VĮ Registrų centras duomenys (<http://www.kada.lt/vzvertes/>)

7. TRANSPORTO SISTEMOS BŪKLĖ

7.1. Išoriniai ryšiai, gatvių infrastruktūra, automobilių stovėjimo aikštelės

Išoriniai ryšiai

Panevėžio apskrityje gerai išplėtotas automobilių kelių tinklas. Oro transporto nėra. Geležinkelis kerta apskritį jungdamas Panevėžį, Kupiškį ir Rokiškį. Pasvalys geležinkelio transportu neaptarnaujamas. Vandens kelių taip pat nėra. Pasvalio rajono savivaldybėje valstybinės reikšmės keliai siekia 55 km.

Pasvalio miesto rytine riba praeina magistralinis kelias A10/E 67 Panevėžys – Pasvalys – Ryga.

Miestas gerai aptarnaujamas krašto kelių sistema, tai Nr.150 (Šiauliai-Pakruojis-Pasvalys), Nr.209 (Joniškis-Žiemelis-Pasvalys), įrengtas miesto aplinkkelis Nr.205.

Automobilių transportu Pasvalys patogiai jungiasi su stambiais Lietuvos miestais: Panevėžys – 39 km, Šiauliai- 72,0 km, Klaipėda – 238 km, Vilnius-173 km, Kaunas -151 km.

Pasvalys turi pakankamai gerą automobilių susisiekimą su Lietuvos ir Latvijos tarptautiniais oro uostais. Artimiausias yra Šiaulių oro uostas, esantis Šiaulių mieste.

Kitos transporto rūšys ir jų infrastruktūra yra mažai išplėtotos. Vandens kelių nėra. Siaurojo geležinkelio trasa nebenaudojama. Sankasą Pasvalio r. buvo planuota panaudoti nacionalinės dviračių trasos įrengimui (Valstybinis turizmo departamentas), tačiau darbai nepradėti.

Gatvių infrastruktūra

Pasvalio miesto teritoriją į dvi dalis dalina Lėvens upė. Abiejų miesto dalių gatvių tinklas sujungtas dviem tiltais pritaikytas automobilių transportui. Centrinėje dalyje senasis tiltas esantis dar nuo 1927 m. ir naujas, įrengtas kartu su aplinkkeliu (Nr.205) - Mūšos gatvėje.

Pagrindinį senąjį gatvių tinklą formuoja esamų valstybinių ir vietinių kelių tęsiniai mieste. Iš pietvakarių ateina valstybinis krašto kelias Nr. 150 „Šiauliai-Pakruojis- Pasvalys“ miesto ribose tampantis Joniškėlio gatve. Nuo sankryžos su kitu krašto keliu Nr.209 „Joniškis - Žiemelis – Pasvalys“ esama Stoties gatve, vedančia į šiaurę, o nuo minėtos sankryžos Vilniaus gatve sujungtas su magistraliniu keliu A10/E67 „Panevėžys – Pasvalys –Ryga“ bei rajoninės reikšmės keliu į Vabalninką Nr.3101.

Nuo magistralinio kelio iš pietų pusės į miestą veda Panevėžio ir Taikos gatvės su Vilniaus gatve sudarančios sankryžą miesto centrinėje dalyje. Tai šviesoforais reguliuojama sankryža.

Minėtų kelių ir gatvių trasos bei jų jungtys sudaro pagrindines ašis formuojančias miesto gatvių struktūrą. Pasvalio miestas šiaurėje dalyje apjuostas aplinkkeliu (Nr.205), kuris aptarnauja miesto pramoninį rajoną ir sudaro galimybę transportui iš Rygos krypties, aplenkiant miesto centrinę dalį, nuvykti į Žeimelio ir Joniškio, Šiaulių kryptimis.

Pasvalio miesto susisiekimą įtakoja ne tik planinė gatvių struktūra, bet ir techninis infrastruktūros išvystymo lygis, kokybiniai parametrai, automobilizacijos lygis, eismo valdymo sistemos.

Didžioji dalis Pasvalio miesto gatvių yra su kieta danga.

Nemažai vietinės reikšmės gatvių būtina rekonstruoti, jos neatitinka eismo saugumo reikalavimų, ne visur įrengti šaligatviai arba nėra įrengtos lietaus nuotekų, apšvietimo.

Automobilių stovėjimo aikštelės

Nėra tikslių duomenų, kiek Pasvalio mieste yra viešųjų automobilių stovėjimo aikštelių (jos neinventorizuotos). Atliekant miesto teritorijos esamos būklės analizę suskaičiuota, kad mieste parkavimui naudojama apie 11250 m². Daugiausiai automobilių stovėjimo vietų yra prie

miesto pagrindinių gatvių, pramonės ir sandėliavimo objektų, komercinės, visuomeninės ir bendro naudojimo paskirties teritorijose. Dauguma viešųjų automobilių stovėjimo aikštelių išsidėsčiusios šalia intensyviausių miesto gatvių, t. y. prie Vilniaus, Taikos, Stoties gatvių. Pasvalio mieste nėra mokamų automobilių stovėjimo/saugojimo aikštelių. Automobilių stovėjimo aikštelių pasiskirstymas mieste pateikiamas 7.1.1 lentelėje.

7.1.1 lentelė. Pasvalio miesto viešųjų automobilių stovėjimo aikštelių parametrai*

Eil. Nr.	Gatvės/kelio pavadinimas	Automobilių stovėjimo vietų skaičius*	Automobilių stovėjimo aikštelių plotas, m ²	Procentai
1.	Centrinė miesto dalis (kairysis krantas)	150	3750	33%
2.	Centrinė miesto dalis (dešinysis krantas)	300	7500	67%
	Iš viso			100,0%

* duomenys netikslūs

** kai vidutiniškai vienos stovėjimo vietos plotas aikštelėje - 25 m²

Šiuo metu Pasvalio mieste automobilių stovėjimo vietų trūksta tik prie turgaus. Automobiliai parkuojami išilgai P. Avižonio gatvės. Šioje gatvėje vienos krypties eismas ir tai leidžia stovėjimui skirti vieną važiavimo juostą. Miesto centrą, pagrindinius traukos objektus, rekreacines teritorijas nesunku pasiekti pėsčiomis arba dviračiu. Pramoninių objektų prieigose įrengtos atskiros automobilių stovėjimo aikštelės. Didžiausia problema yra šių aikštelių prasta būklė.

Dalis daugiaaukščių rajonų gyventojų savo automobilius laiko garažuose. Šiuo metu sudėtinga tiksliai įvertinti automobilių stovėjimo vietų poreikį, nes nėra pakankamai statistinių duomenų, tačiau atsižvelgiant į esančias šalies ir jos miestų, taip pat Pasvalio rajono savivaldybės automobilių skaičiaus augimo tendencijas, Pasvalio miesto tolimesnę plėtrą, tikslinga numatyti automobilių stovėjimo vietų augimo galimybę.

Garažai

Pasvalio mieste yra 6 didesnės garažų kompleksų teritorijos. Pagrinde tai senos garažų kolonijos atsiradusios kartu su daugiaaukščių gyvenamųjų namų kvartalais.

Apžiūrėjus nustatyta, kad garažai naudojami ne vien pagal paskirtį. Kai kuriuose boksuose yra teikiamos autoserviso paslaugos, sandėliuojami namų ūkių daiktai, statybinės medžiagos ir kt. Dalyje garažų laikomi automobiliai.

Degalinės

Pasvalio mieste veikia 2 degalinės – Vilniaus gatvėje prie įvažiavimo į miestą nuo magistralinio kelio, bei Taikos g. (kelias Nr. A10/E67).

Pasvalio mieste ir prie jo numatyta įrengti naujas degalines, o esamose plėsti paslaugas.

Pasvalio rajonui yra parengtas degalinių išdėstymo planas, pagal kurį numatoma plėsti degalinių tinklą.

7.2. Bendrasis eismo intensyvumas

Pasvalio miesto prieigose didžiausi transporto srautai yra valstybinės reikšmės magistraliniame kelyje Nr. A10/E67 „Panevėžys – Pasvalys – Ryga“, krašto kelyje Nr. 150 „Šiauliai-Pakruojis-Pasvalys“, bei Nr.205 „Pasvalio aplinkkelis“.

Pasvalio miesto užmiesčio keliuose vidutinis metinis paros eismo intensyvumas (VMPEI) yra pakankamai aukštas pagal vidutinius VMPEI šalies krašto keliuose.

Į Pasvalio miestą ateinantys valstybinės reikšmės keliai bei jų vidutinis metinis paros eismo intensyvumas 2008-2010 m. pateiktas 7.2.1 lentelėje.

7.2.1 lentelė. Vidutinis metinis paros eismo intensyvumas (VMPEI) valstybinės reikšmės keliuose Pasvalio miesto priegose 2008-2010 m.¹

Eil. Nr.	Kelio pavadinimas	Kelio Nr.	Kelio reikšmė	VMPEI		
				2008 m.	2009 m.	2010 m.
1.	Panevėžys – Pasvalys - Ryga	A10	magistralinis	6931* 7021**	6559* 6722**	6783* 7029**
2.	Šiauliai – Pakruojis - Pasvalys	150	krašto	1791	1694	1723
3.	Šiauliai – Pakruojis – Pasvalys (ties miesto riba)	150	krašto	2232	2300	2339
4.	Pasvalio aplinkkelis	205	krašto	1122	1061	1107
5.	Joniškis – Žeimelis - Pasvalys	209	krašto	879	1601	1620
6.	Pasvalys - Vabalninkas	3101	rajono	3402	3279	3255

* - Vidutinis metinis paros eismo intensyvumas (VMPEI) prieš Pasvalio miestą nuo Panevėžio.

** - Vidutinis metinis paros eismo intensyvumas (VMPEI) už Pasvalio miesto Rygos kryptimi.

7.2.2 lentelė. Transporto srautų proc. struktūra užmiesčio keliuose prie Pasvalio miesto 2010m.¹

Eil. Nr.	Kelio pavadinimas	Kelio Nr.	Lengvasis transportas, %	Sunkusis (krovininis) transportas, %	Sunkusis (krovininis) transportas, aut./p.
1.	Panevėžys – Pasvalys - Ryga	A-10	62,17 62,08	29,61 29,62	2009 2108
2.	Šiauliai – Pakruojis - Pasvalys	150	73,12	18,51	319
3.	Šiauliai – Pakruojis – Pasvalys (ties miesto riba)	150	79,35	15,73	368
4.	Pasvalio aplinkkelis	205	69,74	22,31	247
5.	Joniškis – Žeimelis - Pasvalys	209	85,0	8,21	133
6.	Pasvalys - Vabalninkas	3101	86,0	6,57	214

* - Vidutinis metinis paros eismo intensyvumas (VMPEI) prieš Pasvalio miestą nuo Panevėžio.

** - Vidutinis metinis paros eismo intensyvumas (VMPEI) už Pasvalio miesto Rygos kryptimi.

Didžiąją dalį viso transporto srauto miesto priegose sudaro lengvasis transportas. Pasvalio miesto priegose krovininiu transportu daugiausiai pervežama magistraliniu keliu A10 „Panevėžys-Pasvalys-Ryga“ ir krašto keliu Nr.150 „Šiauliai-Pakruojis -Pasvalys“.

Pasvalio miesto priegose sunkusis transportas sudaro nedidelę dalį viso transporto srauto, mažiau 30%. Magistraliniame kelyje A10 „Panevėžys – Pasvalys - Ryga“ sunkiojo transporto dalis ir kiekis yra didesni (2108 aut./p. - 29,6%) nei vidutiniškai Lietuvos magistraliniuose keliuose (1212 aut./p. – 14,6 %). Tam turi reikšmės tarptautiniai pervežimai ir Latvijos pasienis.

Prie Pasvalio miesto valstybinės reikšmės krašto keliuose Nr. 205 „Pasvalio aplinkkelis“, sunkiojo transporto dalis (22,3%) bendrame sraute yra didesnė nei vidutiniškai Lietuvos krašto keliuose (10,9 %). Tai rodo, kad pagrindiniai ir didžiausi transporto (lengvojo ir sunkiojo) tranzitiniai srautai vyksta Pasvalio miesto aplinkkeliu iš magistralinio kelio A10 Šiaulių–Pakruojo kryptimi.

Pasvalio mieste nebuvo atlikti gatvių apkrovimo ir miesto kelionių (pėsčiomis, dviračiais, lengvuoju automobiliu) pasiskirstymo kompleksiniai tyrimai, kurie parodytų miesto gyventojų mobilumo lygį, judėjimo įpročius. Sprendžiant iš to, kad didelę dalį srauto sudaro

¹ Šaltinis. VĮ Transporto ir kelių tyrimo institutas

lengvieji automobiliai, miesto gyventojams nesudarytos palankios sąlygos susisiekti miesto viduje pėsčiomis ar dviračiu. Norėdamas nuvykti į kitą vietą mieste gyventojas renkasi automobilį.

7.2.3 lentelė. Transporto eismas centrinėje Pasvalio dalyje

Eil. Nr.	Gatvės pavadinimas	Gatvės eismas abiem kryptimis Aut./ val.
1.	Vilniaus g. (ties prekybos centru „MAXIMA“ (10.0 val.)	350
2.	Taikos g. (už įvažiavimo į autobusų stotį) 10.30 val.	850
3.	Panevėžio g. (tarp Vilniaus ir P.Avižonio g.) 11.0 val.	420

P.S. Stebėjimų metu Vilniaus g. tęsinys į centrinę miesto dalį buvo rekonstruojamas ir eismui uždarytas.

7.3. Transporto ir keleivių srautų eismo analizė

Aplinkinių gyvenamųjų vietovių gyventojai Pasvalio miesto centrą gali pasiekti viešuoju transportu: autobusais. Pasvalio mieste yra autobusų stotis. Iš Pasvalio autobusų stoties galima nuvykti į miestus bei miestelius Rygos, Biržų, Panevėžio, Šiaulių kryptimis. Yra galimybė pasiekti visas rajone esančias gyvenvietes.

Pasvalio mieste yra vienas miesto susisiekimo maršrutas, jungiantis autobusų stotį ir ligoninę Geležinkelio g. Maršrutas nėra reguliarus. Iš autobusų stoties veža, jeigu atsiranda keleivių.

Pasvalio rajono savivaldybėje, taip pat Pasvalio mieste pastebima keleivių pervežimo, maršrutų skaičiaus ir darbuotojų skaičiaus šioje srityje mažėjimo tendencija. Šis keleivių pervežimų mažėjimas yra ypatingai susijęs su gyventojų skaičiaus mažėjimu rajone. Nuostolingi maršrutai optimizuojami. Artimoje perspektyvoje nėra numatoma kurti naujų miesto ir priemiestinių maršrutų Pasvalio rajono savivaldybėje ir Pasvalio mieste.

Reikėtų atlikti Pasvalio miesto ir priemiesčio viešojo transporto ir keleivių srautų analitinę studiją ir parengti priemonių planą situacijai pagerinti.

Apibendrinimas

- Pasvalio miesto transporto kompleksą sudaro automobilių transportas. Miestą pietryčių kryptimi riboja magistralinis kelias A10/E67 Panevėžys-Pasvalys-Ryga. Pasvalio miestas turi gerą susisiekimą su Panevėžio miestu ir kitais šalies metropoliniais centrais, Latvija bei Lietuvos ir Latvijos tarptautiniais oro uostais.
- Šiuo metu valstybinės reikšmės krašto kelias Nr. 205 atlieka aplinkkelio funkcijas – nukreipia tranzitinius transporto srautus Šiaulių kryptimi nekertant Pasvalio miesto centro bei aptarnauja miesto pramoninį rajoną. Transporto srautų struktūra rodo, kad mieste tranzitinis eismas yra pakankamai didelis.
- Pasvalio mieste vietinių kelių ir gatvių būklė yra geriausia rajone. Didžioji dalis Pasvalio miesto pagrindinių ir aptarnaujančių gatvių yra su kieta danga. Pagalbinių Pasvalio miesto gatvių didžiąją dalį sudaro gatvės be patobulintos dangos.
- Šiuo metu Pasvalio mieste nėra automobilių stovėjimo vietų trūkumo problemų, išskyrus turgaus aptarnavimą. Čia įrengti aikštelės nėra galimybės, tam naudojama aplinkinių gatvių važiuojamoji dalis
- Mieste ne visi susisiekimo požūriai analizuojami rodikliai yra išplėtoti vienodai.

8. INŽINERINĖS INFRASTRUKTŪROS BŪKLĖ

8.1. Vandentieka

Pasvalio mieste centralizuotą vandens tiekimą vykdo UAB „Pasvalio vandenys“. Pasvalio mieste centralizuoto vandens tiekimo vartotojai yra gyventojai ir įmonės. Pasvalio mieste yra 3315 vartotojų (7895 gyventojų), abonentų skaičius 232, jų poreikis per parą apie 3000 m³. Vartotojams tiekiamas tik požeminis vanduo. Pasvalio mieste yra apie 800 žmonių, kurie nesinaudoja centralizuotai tiekiamu geriamuoju vandeniu (naudojamas šachtinių šulinių ar kitų šaltinių vanduo). Nors naudoti kastinių šulinių vandenį yra paprasta ir nebrangu, tačiau bloga jo kokybė dažnai riboja vandens naudojimą gėrimui. Šachtinių šulinių vandeniui būdingas didelis nitrātų kiekis, kietumas, mikrobiologinis užterštumas. Mieste šulinių vandeniui būdingas užterštumas sunkiaisiais metalais.

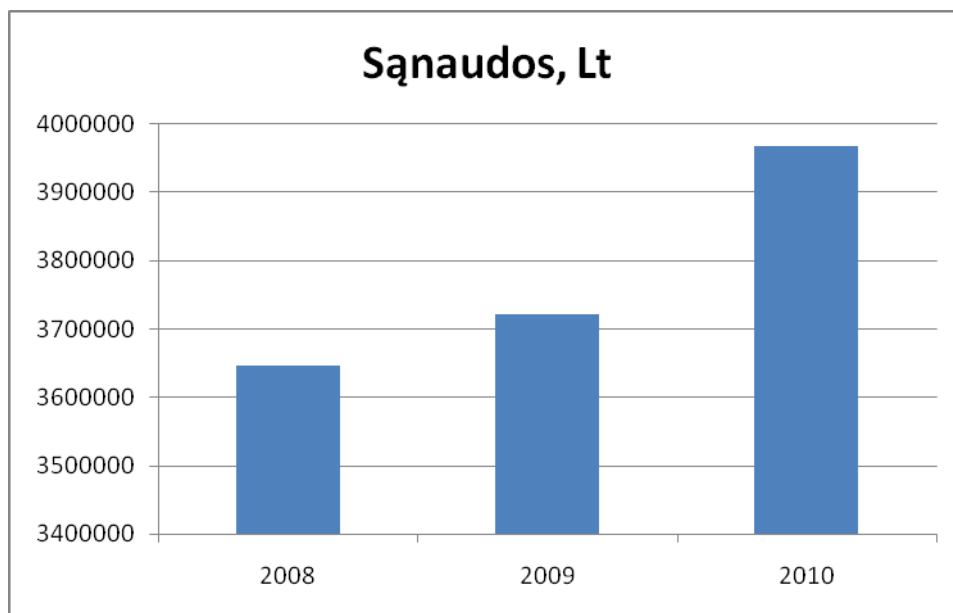
Gruntiniai vandenys Pasvalio regione yra palyginti švarūs, tačiau šio vandens kokybę mažina didelis geležies bei karbonatų kiekis.

Geriamojo vandens kokybė Pasvalio mieste atitinka HN24:2003 reikalavimus. Visas geriamasis vanduo Pasvalio mieste yra tiekiamas iš pagrindinės miesto vandenvietės, kurioje yra šeši gręžiniai. Geležies šalinimui iš geriamojo vandens Pasvalio miesto vandenvietėje yra sumontuoti ir veikia geriamojo vandens gerinimo įrenginiai. Maksimalus gerinimo įrenginių našumas yra 200 m³/h. Vandens gerinimui naudojami slėginiai filtrai.

Vidutinis buitinis suvartojamo vandens kiekis Pasvalio mieste – 43 l/d vienam gyventojui.

Mieste bendras vandentiekio tinklų ilgis yra 42,3 km. Dauguma vandentiekio vamzdynų yra ketiniai, tik nedidelė dalis jų plastikiniai. Ketinių vamzdynų skersmuo yra nuo 100 mm iki 300 mm. Daugelis įvadų į gyvenamuosius namus yra 65 mm skersmens.

Kaip nuo 2008 iki 2010 metų keitėsi UAB „Pasvalio vandenys“ sąnaudos už vandens tiekimą Pasvalio mieste pateikiama žemiau.

8.1.1 pav. UAB „Pasvalio vandenys“ vandens tiekimo sąnaudos (UAB „Pasvalio vandenys“ duomenys, 2011)

Pasvalio mieste gaisrinio vandentiekio sistema priklauso UAB „Pasvalio vandenys“, tačiau sistemą eksploatuoja Pasvalio priešgaisrinė gelbėjimo tarnyba. Gaisrinio vandentiekio inžineriniai įrenginiai – gaisriniai hidrantai – yra įrengti ant geriamojo vandentiekio linijų (44

vnt.). Pasvalio mieste esanti gaisrinio vandentiekio sistema netenkina esamo poreikio. Todėl yra būtina esamą sistemą renovuoti bei plėsti.

8.2. Vandenvala

Pasvalio mieste centralizuotą nuotekų surinkimą ir tvarkymą vykdo UAB „Pasvalio vandenys“. Iš viso Pasvalio mieste centralizuotu nuotekų surinkimu naudojasi 7600 gyventojų, tai sudaro apie 87% Pasvalio miesto gyventojų. Gyventojai, kurie nėra prisijungę prie centralizuotos nuotekų tvarkymo sistemos turi išsėmimo duobes.

Pasvalio mieste yra mechaninio ir biologinio buitinių nuotekų valymo įrenginiai, kurių našumas 5000 m³/p. Nuotekų valymo įrenginiai statyti 1987-1989 metais. Nuotekų išvalymo kokybė patenkinama. Atitekančių nuotekų vidutinis metinis užterštumas pagal BDS₇ 296 mgO₂/l, pagal skendinčių medžiagų kiekį 292 mg/l, pagal bendrąją fosforo koncentraciją 64,2 mg/l, pagal bendrąją azoto koncentraciją 8,89 mg/l, pagal naftos produktų kiekį 0,71 mg/l bei pagal detergentų kiekį 1,63 mg/l.

Po nuotekų valymo susidaręs dumblas yra parduodamas rajono gyventojams laukų tręšimui. Pasvalio nuotekų valymo įrenginiuose nėra įrengta nuotekų dumblo sausinimui skirtų įrenginių, todėl dumblo drėgnumas siekia apie 95%. Šalia nuotekų valymo įrenginių yra dumblo sausavimo aikštelės. UAB „Pasvalio vandenys“ priklausanti dumblo saugojimo aikštelė yra įrengta Mūšos g. 26. Jos plotas yra 0,9 ha. Per metus yra pašalinama 7060 t nuotekų dumblo. 2005 m. sukaupto dumblo kiekis siekė 1600 t dumblo.

Pasvalio mieste yra 7 nuotekų siurblynės. Nuotekų tinklų ilgis mieste siekia 30,2 km.

Dėl prastos tinklų būklės pagrindinė Pasvalio miesto nuotekų šalinimo sistemos problema yra infiltracija.

8.3. Lietaus nuotekų sistema

Lietaus nuotakyno būklė Pasvalio mieste yra patenkinama. Lietaus nuotakyną UAB „Pasvalio vandenys“ eksploatuoja pagal panaudos sutartį su Pasvalio rajono savivaldybe. Nuo gatvių, teritorijų paviršinės lietaus nuotekos išleidžiamos išleistuvais į Lėvens upę. Du lietaus išleistuvai yra kontroliuojami, vykdoma jų laboratorinė kontrolė.

8.4. Dujų tiekimas

Pasvalio miestui gamtinės dujos skirstomuoju dujotiekiu yra tiekiamos iš 3 dujų skirstymo stočių DSS (Pasvalio, Pajiešmenų, Gegužinės). Bendras skirstomojo dujotiekio ilgis siekia 25,2 km. Skirstomasis dujotiekis Pasvalio mieste eksploatuojamas nuo 1968 metų.

Pasvalio miesto teritorijoje eksploatuojami vidutinio ir mažo slėgio skirstomieji dujotiekio tinklai, kurių skersmuo DN32-DN250:

- polietileninio (PE) dujotiekio – 3,4 km;
- plieninio (PL) dujotiekio – 21,8 km.

Pasvalio m. teritorijoje yra 7 spintiniai dujų slėgio reguliavimo punktai (SDRP) iš kurių 4 su telemetrija. Visi dujų reguliavimo punktai yra su atnaujinta technologine įranga. Vamzdynų ir dujų slėgio reguliavimo punktų techninė būklė gera.

Pasvalio m. buitiniai gamtinių dujų vartotojai - 2599 vnt. (666 privatūs namai ir 1933 daugiabučių butai). Vartotojų skaičius pagal DSS:

- Pasvalio DSS - 2345;
- Pajiešmenų DSS - 192;
- Gegužinė-Pasvalys DSS - 62.

8.4.1 lentelė. Buitinių vartotojų gamtinių dujų suvartotas kiekis (m³) 2008-2010 metais (AB „Lietuvos dujos“ duomenys, 2011)

Mėnuo	2008 m.	2009 m.	2010 m.
1	111096	99576	90927
2	70883	65182	83825
3	65591	70749	73035
4	60147	58340	58839
5	34058	35370	47421
6	28340	25414	46117
7	23038	20131	23841
8	23131	23317	19818
9	30922	25674	24579
10	39280	36766	33390
11	57486	57977	46970
12	89401	78857	66710
Iš viso:	633.373	597.353	615.472
Bendras dujų suvartojimas Pasvalio mieste			
Iš viso	11.212.517	11.754.168	14.006.690

Per 2010 metus Pasvalio m. sunaudojo 14.006.690 m³ gamtinių dujų. Buitiniai vartotojai sunaudojo apie 4%, o nebuitiniai apie 96% gamtinių dujų nuo bendro suvartoto kiekio.

8.5. Atliekų tvarkymas

Atliekų sistemos tobulinimas yra svarbi integracijos į Europos Sąjungą dalis. Ši sistema turi apimti atliekų surinkimo ir rūšiavimo sistemų modernizavimą, senų sąvartynų uždarymą ir rekultivaciją. 2005 m. liepos 1 d. šešios Panevėžio regiono savivaldybės (Panevėžio miesto, Panevėžio rajono, Rokiškio rajono, Biržų rajono, Pasvalio rajono, Kupiškio rajono) Jungtinės veiklos sutarties pagrindu įkūrė UAB Panevėžio regiono atliekų tvarkymo centras, o po pusmečio buvo pasirašytas Europos Komisijos sprendimas projekto finansavimui.

Šiuo metu Panevėžio apskrityje komunalinės atliekos yra surenkamos rajoniniuose centruose ir didesnėse gyvenvietėse. Tam yra naudojama pasenusi, reikalavimų neatitinkanti atliekų surinkimo įranga. Antriniam perdirbimui tinkamų atliekų surenkama labai maža dalis, o biodegraduojančios atliekos iš bendro atliekų srauto yra beveik neišskiriamos.

Pasvalio mieste atliekos yra surenkamos 1-3 kartus per savaitę. Pagrindinis Pasvalio sąvartynas yra Pasvalio r., Joniškėlio sen., Jurgeliškių kaimo apylinkėse, maždaug už 8,0 km nuo Pasvalio miesto. Pasvalio sąvartynas yra vakariniame Levaniškių miško pakraštyje. Iš vakarų sąvartyną riboja dirbamos žemės laukai, iš pietų, rytų ir šiaurės – miškas. Sąvartynas yra apribotas nuotėkiniu grioviu. Ties pietiniu sąvartyno pakraščiu plyti užpelkėjęs plotas. Pasvalio sąvartynas pradėtas eksploatuoti nuo 1986-1987 metais. Jame kaupiamos nerūšiuotos buitinės atliekos iš Pasvalio miesto bei kitų rajono gyvenviečių. Tikslių atvežamų atliekų kiekio duomenų nėra. Pagal turimus duomenis iki 2003 metų sąvartyne sukaupta iki 130-140 tūkst. m³ atliekų.

Iš ES Sanglaudos fondo lėšų finansuojamas projektas“ Panevėžio regiono atliekų tvarkymo sistemos sukūrimas“ susideda iš šių komponentų:

- projektavimas ir konkursinės dokumentacijos parengimas;
- naujojo regioninio sąvartyno įrengimas šalia šiuo metu esančio Panevėžio miesto sąvartyno bei pakelės į jį apželdinimas, reikiamos sąvartyno eksploatavimo įrangos įsigijimas;
- 5 kompostavimo aikštelių Panevėžyje, Kupiškyje, Pasvalyje, Biržuose ir Rokiškyje įrengimas;
- 5 stambiagabaričių atliekų priėmimo aikštelių Panevėžyje, Kupiškyje, Pasvalyje, Biržuose ir Rokiškyje įrengimas;
- 2 perkrovimo stočių Biržuose ir Rokiškyje įrengimas;
- rūšiavimo linijos regioniniame sąvartyne įrengimas;
- 21 200 bioatliekų konteinerių įsigijimas;

■ Pasvalio miesto bendrasis planas. Esamos būklės analizė. Aiškinamasis raštas

- Panevėžio apskrityje esančių 95 senų sąvartynų ir šiukšlynų uždarymas ir sutvarkymas;
- langų keitimas;
- atliekų tvarkymo įrangos kompostavimo aikštelėms ir regioniniam sąvartynui, atliekų rūšiavimo įrangos rūšiavimo linijai, atliekų surinkimo įrangos pirkimas (tiekimas);
- dokumentų paruošimas tam, kad UAB Panevėžio regiono atliekų tvarkymo centras galėtų pradėti veikti kaip regioninis atliekų tvarkytojas ir regioninės sistemos organizatorius;
- techninės pagalbos teikimas UAB Panevėžio regiono atliekų tvarkymo centras;
- visuomenės informavimo programos įgyvendinimas (paslaugos);
- techninė priežiūra (paslaugos).

Siekiant atitikti ES Sąvartynų direktyvos reikalavimus, keliamus “žaliosioms” atliekomis, “žaliąsias” atliekas reikės atskirai surinkti ir kompostuoti. Kompostavimo aikštelėse bus surenkamos “žaliosios” atliekos tokios kaip medžių lapai, šakos, nupjauta žolė, sodo tvarkymo veikloje susidariusios žaliosios atliekos ir kt. Tam tikslui numatoma įrengti apskrityje 5 aikšteles (kiekviename rajone po vieną), kuriose šios surinktos žaliosios atliekos būtų kompostuojamos.

Pasvalio rajono kompostavimo aikštelė numatyta šiaurinėje Levaniškio sąvartyno sklypo dalyje. Sklypas nuosavybės teise priklauso valstybei. Esamas privažiavimas numatytas remontuoti.

Panevėžio regiono atliekų tvarkymo sistemos plėtros metu numatoma didžiųjų atliekų priėmimo aikštelę Pasvalyje (Mūšos g. 12). Didžiųjų atliekų priėmimo aikštelėse bus surenkamos ir laikinai saugomos antrinės žaliavos, stambiagabaritinės, statybinės, kompostuojamos, elektrotechninė įranga ir pavojingos namų ūkio atliekos. Aikštelės yra tik atliekų surinkimo objektas, kuriame nebus vykdomi pavojingų atliekų tvarkymo ar pertvarkymo darbai.

Atliekas į aikštelę pristatys Pasvalio rajono gyventojai bei pavieniai atliekų tiekėjai jiems patogiu transportu bei pakavimo forma, netrukdančia vizualiai nustatyti, kokios atliekos yra pristatytos.

Pavojingas buitines atliekas galima apibūdinti kaip sunkiai pašalinamas medžiagas, kurias išmeta gyventojai arba, kurios dėl savo cheminės ar biologinės prigimties yra pavojingos žmonių sveikatai ir aplinkai. Pavojingoms buitinėms atliekomis gali būti priskiriamos cheminės medžiagos, naudojamos soduose ir daržuose, dažai, tirpikliai, akumuliatoriai, tepalai ir medžiagos, kurios nors ir mažais kiekiais gali paveikti aplinką. Pagal LR Aplinkos ministro 2001 m. kovo 30 d. įsakymą Nr. 179 “Dėl buityje susidarančių pavojingų atliekų surinkimo punktų įrengimo ir eksploatavimo taisyklių patvirtinimo” buityje susidarančios pavojingos atliekos skirstomos į šias pagrindines grupes:

- galvaniniai elementai, akumuliatoriai
- buitinės chemijos produktai;
- lakų, dažų, skiediklių atliekos;
- cheminėmis medžiagomis užteršta pakuotė;
- panaudoti tepalai, tepalų filtrai ir kitos naftos produktų atliekos;
- gyvsidabrio turinčios atliekos;
- kitos atliekos.

Pasvalio mieste centralizuota atliekų surinkimo sistema naudojasi apie 80-85% gyventojų.

8.6. Šilumos tiekimas

■ Pasvalio miesto bendrasis planas. Esamos būklės analizė. Aiškinamasis raštas

Pasvalio mieste bei priemiestyje veikia dvi centralizuoto šilumos tiekimo sistemos. Pagrindinė (Pasvalio rajoninė) katilinė aptarnauja didžiąją Pasvalio m. vartotojų dalį, mažesnioji (Ažuolyno) katilinė - du daugiabučius namus Pasvalio m. priemiestyje.

Pasvalio miesto šilumos vartotojams šiluma tiekama termofikacinio vandens trasomis, kurių bendras ilgis 15,154 km ir karšto vandens tinklais, kurių ilgis 0,233 km. Vyraujantis trasų paklojimo būdas – nepraeinamuose kanaluose, taip pat trasos paklotos ir praeinamu kanaliniu, bekanaliniu bei oriniu būdais.

8.6.1 lentelė. Pasvalio m. (Pasvalio RK ir Ažuolyno katilinės) vartotojų skaičius 2011 m. (AB „Panevėžio energija“ duomenys, 2011)

Vartotojų grupė	Iš viso šilumos tinklų įvadų, vnt.
Daugiabučiai	107
Vaikų lopšeliai-darželiai	2
Vidurinės ir kitos mokyklos	1
Bendrovės, įstaigos, organizacijos	36
Individualūs namai	26
Iš viso	172

Šilumos gamyboje pagrindinis kuras yra gamtinės dujos.

8.6.2 lentelė. Katilinės įrenginių duomenys ir pagamintos energijos kiekiai (AB „Panevėžio energija“ duomenys, 2011)

Eil. Nr.	Katilinė, katilas	Kurą deginančio įrenginio našumas		Kuras	2010	2009	2008
		MW	t/h		Šilumos energ., MWh	Šilumos energ., MWh	Šilumos energ., MWh
1.	Pasvalio RK	34,01	10,0		35389,5	35617,2	35390,9
1.1.	GK-3 DKVR 10/13	7,56	10	Dujos /Mazutas			
1.2.	VŠK-4 KVGM 10	11,63		Dujos /Mazutas			
1.3.	VŠK-5 KVGM 10	11,63		Dujos /Mazutas			
1.4.	VŠK-6 VK - 22	3,14		Dujos			
1.5.	Kogeneracinis įrenginys 22 kWel., 45,5 kWš.	0,0455		Dujos	El. pag., MWh	El. pag., MWh	El. pag., MWh
					49,173	128,071	152,002

8.6.3 lentelė. Vartotojams parduotos šilumos energijos kiekis 2008-2010 metais (AB „Panevėžio energija“ duomenys, 2011)

Vartotojai	Mato vnt.	Pasvalio RK			Ažuolyno katilinė		
		2008	2009	2010	2008	2009	2010
Gyventojai	MWh	17246	17453	18721	272	239	241
Kiti vartotojai	MWh	8581	8571	9473	0	0	0
Viso	MWh	25827	26024	28194	272	239	241

Bendra visiems vartotojams pateikiama šiluma per metus apie 28 GWh. Dauguma vartotojų, ypač gyventojai centralizuotai tiekiamą šilumą naudoja ir šildymui ir karšto vandens ruošimui, tačiau kai kurie vartotojai, ypač įmonės ir organizacijos, karštą vandenį ruošia atskirai, dažniausiai el. energijos pagalba.

Registru centro duomenimis 2011 m. Pasvalio gyvenamojo ploto fondą sudaro 263215 m² bendro ploto, kurio 44,5% yra vieno-dviejų butų pastatuose, 52,3% - daugiabučiuose ir 3,3% socialiniame butų fonde. Centralizuota šiluma aprūpinama didžioji dalis daugiabučių gyvenamųjų namų, todėl galima teigti, kad centralizuota šiluma šildoma apie pusė Pasvalio miesto gyvenamojo fondo ploto.

8.6.4 lentelė. Valdomų šilumos tinklų ilgiai pagal skersmenį ir paklojimo būdą, m (AB „Panevėžio energija“ duomenys, 2011)

Skersmuo Ds, mm	Iš viso	Antžeminiai	Bekanaliai	Nepraeinamuose kanaluose	Techniniuose koridoriuose
20	25,5	0	0	25,5	0
32	93,1	0	0	67,3	25,8
40	299,9	11,1	79,9	147,6	61,3
50	1443,1	247,6	36,5	918,3	240,7
60	39,8	0	38	0	1,8
70	617	0	84,2	493,2	39,6
80	2476,5	290,6	424,3	1455,4	306,2
100	1950,4	0	124,7	1638,5	187,2
125	1376,8	0	46	1222,3	108,5
150	1347,4	476	257,1	589	25,3
200	1624,8	0	483	1091,1	50,7
250	949,6	363,5	0	553,1	33
300	1409,3	898	141,8	369,5	0
350	183,5	0	0	183,5	0
400	1316,9	195,8	93,6	1027,5	0
Suma	15154	2482,6	1809,1	9781,8	1080,1

Pasvalio mieste pagal patvirtintą 2012-2016 metų investicijų planą dalis šilumos tiekimo vamzdinių bus atnaujinta, taip pat planuojama atnaujinti ir rajoninės katilinės vandens šildymo katilus.

Per pastaruosius metus atliktos efektyvumo didinimo priemonės – įrengtas kogeneracinis įrenginys Pasvalio RK, modernizuota apie 1 km šilumos trasų bei apie 100 šilumos punktų.

8.7. Elektros tiekimas

Elektros energijos tiekimą ir tinklų priežiūrą Pasvalio mieste vykdo AB „Lesto“ Pasvalio tinklo eksploatavimo grupė. Vartotojams ateina 10, 0,4 kV elektros tinklai.

8.7.1 lentelė. Esamų kabelių ir orinių linijų ilgiai (AB „Lesto“ duomenys, 2011)

	Ilgiai, km
0,4 kV kabelių linijos	31,236
0,4 kV oro linijos	26,15
10kV kabelių linijos	43,4
10 kV oro linijos	0,99

8.7.2 lentelė. Transformatorinių pastotės (AB „Lesto“ duomenys, 2011)

Transformatorių pastotė, maitinanti miestą	Galia MVA	Apkrova, %	Pastabos
110/35/10 kV TP „Pasvalys“	41	25	Maitina ne tik miestą (rajoninė)
10/0,4 transformatorinės (54 vnt.)	32,97	20	Maitina tik miestą

Kaip matyti iš pateiktų duomenų pastočių rezervas yra didelis ir galimi naujų vartotojų prijungimai.

Esama aukštos įtampos transformatorinė pastotė yra gero techninio lygio, atliekamas savalaikis remontas, teritorijos yra prižiūrimos.

Per 2008-2010 metus pramonei patiekta 40.680 MWh elektros energijos, gyventojams - 18.792 MWh, kitiems vartotojams - 34.740 MWh.

AB „Lesto“ duomenimis yra numatoma 0,4 kV orinę liniją Ežero gatvėje keisti į požeminę kabelinę liniją.

8.8. Telekomunikacijos ir ryšiai

Ryšų infrastruktūrai priskiriama paštas ir telekomunikacijos. Telekomunikacijų infrastruktūra Lietuvoje yra pakankamai išplėta ir apima visą Lietuvos plotą. Lietuvos pašto tinklas yra vertinamas kaip plačiausias ir gerai veikiantis, o kartu apimantis įvairias paslaugas.

Pašto paslaugos

Pašto paslaugų reikšmė gyventojų ir visuomenių objektų tarpe nemažėja. Šiuo metu Pasvalio mieste veikia 1, rajone - 10 pašto skyrių.

Interneto ir telefono paslaugos

Internetas viena labiausiai plintančių paslaugų šiuo metu, tačiau Lietuvoje interneto vartojimas nėra labai išplitęs ir jis mažesnis nei Europos sąjungos šalių vidurkis. Esama Pasvalio miesto situacija interneto vartojimo atžvilgiu yra tipinė kaip ir kitų Lietuvos rajonų. Pagrindinis laidinio telefono ir interneto operatorius Pasvalio mieste yra AB „Teo“. Pasvalio mieste yra galimybė naudotis visų Lietuvos judriojo telefono ryšio operatorių paslaugomis.

Apibendrinimas

- Pasvalio mieste centralizuotu vandens tiekimu naudojasi apie 90% miesto gyventojų. Tai labai aukštas rodiklis. Tačiau didžiosios dalies vandentiekio tinklų būklė gana prasta, jiems reikalinga vamzdynų renovacija. Norint pagerinti geriamojo vandens kokybę, reikia rekonstruoti vandens tiekimo tinklus, taip užtikrinant, kad Pasvalio miesto vandentiekio sistema dirbtų saugiai ir patikimai, o gyventojai gautų HN 24:2003 reikalavimus atitinkantį vandenį.
- Centralizuota nuotekų tvarkymo sistema naudojasi apie 87% Pasvalio miesto gyventojų, likę gyventojai turi išsėmimo duobes. Didžioji dauguma nuotekų surinkimo tinklų yra seni ir nusidėvėję, todėl pagrindinė Pasvalio miesto nuotekų šalinimo sistemos problema yra infiltracija. Būtina numatyti lietaus nuotekų tinklų plėtrą ir esamos sutvarkymą.
- Per 2010 metus Pasvalio m. sunaudojo 14.006.690 m³ gamtinių dujų. Buitiniai vartotojai sunaudojo apie 4%, o ne buitiniai apie 96% gamtinių dujų nuo bendro suvartoto kiekio.
- Pagrindinis Pasvalio sąvartynas yra Pasvalio r., Joniškėlio sen., Jurgeliškių kaimo apylinkėse, maždaug už 8,0 km nuo Pasvalio miesto. Pasvalio mieste centralizuota atliekų surinkimo sistema naudojasi apie 80-85% gyventojų.
- Bendra visiems vartotojams pateikiama centralizuota šiluma per metus apie 28 GWh. Šilumos gamyboje pagrindinis kuras yra gamtinės dujos. Gyventojai sunaudojo apie 66%, kiti vartotojai - 34% bendro centralizuotos šilumos kiekio. Centralizuota šiluma šildoma apie pusę Pasvalio miesto gyvenamojo fondo ploto.
- Elektros transformatorinių pastočių apkrovimas yra nedidelis (20-25%), todėl yra pakankamas rezervas naujų vartotojų prijungimui. Per pastaruosius trejus metus pramonė suvartodavo 43%, gyventojai - 20%, kiti – 37% visos elektros energijos.

9. TERITORIJOS KOMPLEKSINIS VERTINIMAS

9.1. Teritorijos tvarkymo probleminiai arealai

Išteklų ir gamtos saugos požiūriu

Mieste nėra raiškaus gamtinio kraštovaizdžio formų, jų trūkumą kompensuoja unikali geologinė aplinka, kartu su kultūriniu istoriniu palikimu galinti pritraukti nemažus lankytojų srautus. Moksliniais tyrimais pripažinus Pasvalyje esančių mineralinio vandens išteklių gydomąsias savybes, miestas turėtų galimybę siekti kurortinės vietovės statuso. Bet kuriuo atveju, siekiant išnaudoti rekreacinį potencialą, būtina plėtoti turizmo infrastruktūros tinklą.

Dėl intensyvių karstėjimo procesų miesto teritorija yra ekologiškai jautri. Karstėjimo reiškiniai įtakoja ne tik smegduobių atsiradimą, bet ir vandens debito, požeminio vandens kokybės pakitimus, taip pat infrastruktūros ir statybos objektų plėtrą bei saugą.

Kultūros paveldo požiūriu

Nežiūrint į turtingą miesto praeitį, šiandienis nekilnojamosios kultūros palikimas nėra gausus. Išlikusių kultūros vertybių būklė, vertingųjų jų savybių kaita ir autentiškumas yra nevienodi. Objektai yra pasklidę po Pasvalio miesto teritoriją ir ypatingų sankauptų nesudaro. Didžiausiu kultūriniu pažintiniu potencialu pasižymi Siaurojo geležinkelio kompleksas ir Pasvalio miesto istorinė dalis. Tačiau nėra sukurtos Siaurojo geležinkelio komplekso išsaugojimo ir panaudojimo strategijos, o pakitusios miesto urbanistinės struktūros vertei patikslinti būtina atlikti papildomus tyrimus, nustatyti saugojimo galimybes ir kryptis.

Socialinės aplinkos požiūriu

Nors Pasvalio miestas skiriasi nuo likusios rajono dalies savo natūralios gyventojų kaitos teigiamu balansu, tačiau emigracija, aukštas nedarbo lygis, didelis probleminių šeimų skaičius, būsto kokybės problemos rodo prastą miesto socialinės aplinkos kokybę. Neblogai išvystytas švietimo įstaigų tinklas bei plėtotina sveikatos priežiūros paslaugų struktūra sudaro realias galimybes sukurti socialiniu požiūriu pilnavertę aplinką, nemažai investuojant į šių sistemų objektų materialinės bazės atnaujinimą ir prieinamumą.

Ekonominiu požiūriu

Pasvalio ekonominio potencialo augimą stabdo silpnas pramonės, verslo infrastruktūros, paslaugų bei turizmo sektorių išvystymas, tiesioginių užsienio investicijų bei bendra materialinių investicijų stoka. Šalia sėkmingai veikiančio žemės ūkio produkcijos perdirbimo (tame tarpe maisto pramonės), miesto ekonominę situaciją pagerintų bei vietos gyventojų užimtumą padidintų kitų pramonės ir verslo sričių plėtra. Tuo tarpu turizmo išvystymas sąlygotų geresnes prekybos bei paslaugų sektorių plėtros perspektyvas.

Analizuojant žemėnaudą ir žemėvaldą, per pastaruosius penkerius metus Pasvalio miesto žemėnaudos struktūra nekito, o žemėvaldos struktūroje privačios žemės plotas padidėjo 3,6% valstybinės žemės sąskaita. Maža žemės vieneto vertė formuoja palankias sąlygas ilgalaikėms investicijoms.

Gyvenamųjų vietovių struktūros ir darnios plėtros požiūriu

Esama erdvinė planinė miesto struktūra yra palanki teritorinei plėtrai. Miesto ribose yra vietų, kuriose galima plėtra, planuojant urbanizuoti žemės ūkio teritorijas arba tankinant esamų paskirčių ar naudojimo būdų teritorijų intensyvumą. Plėtrai palankūs geri ryšiai tarp šiaurinėje ir pietinėje Lėvens upės krantuose išsidėsčiusių miesto dalių, sujungtų dviem automobilių ir pėsčiųjų tiltais, atskiru pėsčiųjų tiltu ir siaurojo geležinkelio tiltu.

Tačiau didžiausią įtaką urbanistinei plėtrai turi sudėtingos geologinės sąlygos – karstiniai reiškiniai.

Susisiekimo ir inžinerinės infrastruktūros požiūriu

Aplinkkelių tinklo sistema yra labai glausta ir nebaigta (trūksta pietrytinės jungties), todėl mieste juntama tranzitinių srautų įtaka. Tokia padėtis leidžia Pasvaliui išlikti ne visiškame izoliuotume nuo svarbiausių transporto jungčių ir tuo pačiu suteikia galimybę plėtoti su susisiekimo infrastruktūros aptarnavimu susijusius verslus. Valstybinės reikšmės krašto kelias Nr. 205 atlieka aplinkkelio funkcijas – nukreipia tranzitinius transporto srautus Šiaulių kryptimi nekertant Pasvalio miesto centro bei aptarnauja miesto pramoninį rajoną. Transporto srautų struktūra rodo, kad mieste tranzitinis eismas yra pakankamai didelis. Padrikas pėsčiųjų ir dviračių takų tinklas apsunkina vidinius miesto ryšius.

Pasvalio mieste centralizuotu vandens tiekimu naudojasi apie 90%, o centralizuotu nuotekų šalinimu 87% miesto gyventojų, tačiau didžiosios dalies vandentiekio ir nuotekynės tinklų būklė gana prasta, jiems reikalinga vamzdynų renovacija.

Skirstomasis dujotiekis gerai išplėtotas tik pramonės teritorijose bei atskiruose gyvenamųjų namų kvartaluose. Buitiniai vartotojai sunaudojo apie 4%, o ne buitiniai apie 96% gamtinių dujų nuo bendro suvartoto kiekio.

Centralizuotai tiekiamos šilumos gamyboje pagrindinis kuras yra gamtinės dujos. Gyventojai sunaudojo apie 66%, kiti vartotojai - 34% bendro centralizuotos šilumos kiekio. Centralizuota šiluma šildoma apie pusė Pasvalio miesto gyvenamojo fondo ploto.

Elektros skirtomųjų tinklų pajėgumai yra pakankami, skirstomojo tinklo kokybė tobulinama.

9.1.1 lentelė. Probleminių situacijų apibendrinimas

ANALIZUOJAMA SRITIS	Pasvalio kokybinei plėtrai PALANKIOS SĄLYGOS	Svarbiausios Pasvalio raidos PROBLEMINĖS SITUACIJOS
Gyvenamųjų teritorijų struktūra ir darni plėtra	<ul style="list-style-type: none"> - Miesto ribose yra vietų, kuriose galima plėtra, planuojant urbanizuoti žemės ūkio teritorijas arba tankinant esamų paskirčių ar naudojimo būdų teritorijų intensyvumą. - Geri ryšiai tarp šiaurinėje ir pietinėje Lėvens upės krantuose išsidėsčiusių miesto dalių, sujungtų dviem automobilių ir pėsčiųjų tiltais bei atskiru pėsčiųjų tiltu. - Miesto erdvinėje planinėje struktūroje subalansuotas darbo vietų ir gyvenamųjų teritorijų pasiskirstymas, pramonės rajonas yra pakankamai arti nuo miesto centro ir gyvenamųjų rajonų 	<ul style="list-style-type: none"> - Didžiausią įtaką urbanistinei plėtrai turi sudėtingos geologinės sąlygos – karstiniai reiškiniai. - Miesto centrinės dalies plėtrą riboja kultūros paveldo vietovei Pasvalio miesto istorinei daliai taikomi apribojimai.
Ištekliai ir gamtosauga	<ul style="list-style-type: none"> - Raiškaus gamtinio kraštovaizdžio formų trūkumą kompensuoja unikali geologinė aplinka, kartu su kultūriniais istoriniais palikimu galintys pritraukti nemažus lankytojų srautus. - Moksliniais tyrimais pripažinus Pasvalyje esančių mineralinio vandens išteklių gydomąsias savybes, miestas turėtų galimybę siekti kurortinės vietovės statuso - Pagrindiniai miesto gamtiniai rekreaciniai ištekliai – tai lygumą vagojantys upių slėniai, karstinės dubės, miesto parkai ir skverai, paplūdimiai. 	<ul style="list-style-type: none"> - Dėl intensyvių karstėjimo procesų miesto teritorija yra ekologiškai jautri. - Karstėjimo reiškiniai įtakoja ne tik smegduobių atsiradimą, bet ir vandens debito, požeminio vandens kokybės pakitimus, taip pat infrastruktūros ir statybos objektų plėtrą bei saugą

Kultūros paveldo apsauga	<ul style="list-style-type: none"> - Kultūriniu istorinis palikimas puoselėjamas kartu su unikalia geologinė aplinka, gali tapti turizmo plėtros pagrindu - Didžiausiu kultūriniu pažintiniu potencialu pasižymi Siaurojo geležinkelio kompleksas ir Pasvalio miesto istorinė dalis. 	<ul style="list-style-type: none"> - Pakitusios miesto urbanistinės struktūros vertei patikslinti būtina atlikti papildomus tyrimus, nustatyti saugojimo galimybes ir kryptis - Nėra sukurtos Siaurojo geležinkelio komplekso išsaugojimo ir panaudojimo strategijos
Socialinė ir ekonominė aplinka	<ul style="list-style-type: none"> - Neblogai išvystytas švietimo įstaigų tinklas bei plėtotina sveikatos priežiūros paslaugų struktūra - Sėkmingai veikianti žemės ūkio produkcijos perdirbimo (tame tarpe maisto) pramonė - Dėkinga miesto padėtis šalia tarptautinio transporto koridoriaus suteikia galimybę plėtoti su susisiekimo infrastruktūros aptarnavimu susijusius verslus - Maža žemės vieneto vertė formuoja palankias sąlygas ilgalaikėms investicijoms. 	<ul style="list-style-type: none"> - Emigracija, aukštas nedarbo lygis, didelis probleminių šeimų skaičius, būsto kokybės problemos rodo prastą miesto socialinės aplinkos kokybę - Ekonominio potencialo augimą stabdo tiesioginio užsienio investicijų bei bendra materialinių investicijų stoka, verslo infrastruktūros, paslaugų bei turizmo sektorių išvystymas
Susisiekimo ir inžinerinė infrastruktūra	<ul style="list-style-type: none"> - Geri ryšiai tarp šiaurinėje ir pietinėje Lėvens upės krantuose išsidėsčiusių miesto dalių, sujungtų dviem automobilių ir pėsčiųjų tiltais, atskiru pėsčiųjų tiltu ir siaurojo geležinkelio tiltu - Centralizuotu vandens tiekimu ir nuotekų šalinimu naudojasi apie 87-90% miesto gyventojų - Centralizuota šiluma šildoma apie pusę gyvenamojo fondo ploto - Elektros skirtomųjų tinklų pajėgumai yra pakankami, kokybė tobulinama 	<ul style="list-style-type: none"> - Aplinkelių tinklo sistema yra labai glausta ir nebaigta (trūksta pietrytinės jungties), todėl mieste juntama tranzitinių srautų įtaka. - Padrikas pėsčiųjų ir dviračių takų tinklas apsunkina vidinius miesto ryšius. - Didžiosios dalies vandentiekio ir nuotekynės tinklų būklė prasta, reikalinga vamzdynų renovacija - Centralizuotai tiekiamos šilumos gamyboje pagrindinis kuras yra gamtinės dujos

9.2. Esamos būklės analizės išvados

- Dėl intensyvių karstėjimo procesų miesto teritorija yra ekologiškai jautri. Karstėjimo reiškiniai įtakoja ne tik smegduobių atsiradimą, bet ir vandens debito, požeminio vandens kokybės pakitimus, taip pat infrastruktūros ir statybos objektų plėtrą bei saugą.
- Miestą kerta gamtinio karkaso regioninės svarbos Svalios ir Mūšos migracijos koridoriai bei Europos ekologinio tinklo regioninis ekologinis koridorius. Vietomis koridorių atkarpose gamtinė įvairovė nuskurdinta, urbanizuotos teritorijos priartėja prie vandens.
- Pasvalys kartu su Biržais patenka į bendrą regioninio lygmens rekreacinio potencialo arealą. Pagrindiniai miesto gamtiniai rekreaciniai išteklių – tai lygumą vagojantys upių slėniai, karstinės dubės, miesto parkai ir skverai, paplūdimiai.
- Nežiūrint į turtingą miesto praeitį, šiandienis nekilnojamosios kultūros palikimas nėra gausus. Didžiausiu kultūriniu pažintiniu potencialu pasižymi Siaurojo geležinkelio kompleksas ir Pasvalio miesto istorinė dalis.
- Nors Pasvalio miestas skiriasi nuo likusios rajono dalies savo natūralios gyventojų kaitos teigiamu balansu, tačiau emigracija, aukštas nedarbo lygis, didelis probleminių šeimų skaičius, būsto kokybės problemos rodo prastą miesto socialinės aplinkos kokybę.

■ Pasvalio miesto bendrasis planas. Esamos būklės analizė. Aiškinamasis raštas

- Neblogai išvystytas švietimo įstaigų tinklas bei plėtotina sveikatos priežiūros paslaugų struktūra sudaro realias galimybes sukurti socialiniu požiūriu pilnavertę aplinką, nemažai investuojant į šių sistemų objektų materialinės bazės atnaujinimą ir prieinamumą.
- Pasvalio ekonominio potencialo augimą stabdo silpnas pramonės, verslo infrastruktūros, paslaugų bei turizmo sektorių išvystymas, tiesioginių užsienio investicijų bei bendra materialinių investicijų stoka.
- Šalia sėkmingai veikiančio žemės ūkio produkcijos perdirbimo (tame tarpe maisto pramonės), miesto ekonominę situaciją pagerintų bei vietos gyventojų užimtumą padidintų kitų pramonės ir verslo sričių plėtra bei turizmo išvystymas.
- Pasvalio miestas turi savitą senamiesčio struktūrą su prisitaikiusiomis prie gamtinės aplinkos gatvėmis, apstatytomis dviejų aukštų perimetriniu sodybinio užstatymu. Pasvalio centrinės dalies užstatymas būdingas XVI a. besivystančių miestų ir miestelių planams.
- Per pastaruosius penkerius metus Pasvalio miesto žemėnaudos struktūra nekito, o žemėvaldos struktūroje privačios žemės plotas padidėjo 3,6% valstybinės žemės sąskaita.
- Aplinkkelių tinklo sistema yra labai glausta ir nebaigta (trūksta pietrytinės jungties), todėl mieste juntama tranzitinių srautų įtaka. Tokia padėtis leidžia Pasvaliui išlikti ne visiškame izoliuotume nuo svarbiausių transporto jungčių ir tuo pačiu suteikia galimybę plėtoti su susisiekimo infrastruktūros aptarnavimu susijusius verslus.
- Esama erdvinė planinė miesto struktūra yra palanki teritorinei plėtrai, o daugelyje vietų miesto plėtra įmanoma tankinant esamų paskirčių ar naudojimo būdų teritorijų intensyvumą. Tačiau didžiausią įtaką urbanistinei plėtrai turi sudėtingos geologinės sąlygos.
- Aplinkkelių tinklo sistema yra labai glausta ir nebaigta (trūksta pietrytinės jungties), todėl mieste juntama tranzitinių srautų įtaka. Tokia padėtis leidžia Pasvaliui išlikti ne visiškame izoliuotume nuo svarbiausių transporto jungčių ir tuo pačiu suteikia galimybę plėtoti su susisiekimo infrastruktūros aptarnavimu susijusius verslus.